

Moderation and the Problem of Tyranny in Modern Republic: Montesquieu *

Hasanai Sukcharoen ^a

Article Info

Article history:

Received March 4, 2025.

Revised May 29, 2025.

Accepted June 26, 2025.

Keywords:

Moderation; Tyranny;
Montesquieu; Modern
Republic.

* This article is a part of
author's doctoral
dissertation.

Abstract

The issue of tyranny and moderation has been a persistent theme in political philosophy. For classical political philosophers, tyranny arises when moderation is violated, leading to partial or unjust applications of justice. This article mainly aims to study Montesquieu's political philosophy through his most popular book, *The Spirit of the Laws*. It argues that Montesquieu revived the concept of "moderation" to address the tyranny inherent in social contract theories. Montesquieu contended that some extreme maxims of social contract theorists' philosophical doctrine result in degeneration and tyranny. The core problem with social contract theories lies in their abstract or purely theoretical foundations. Montesquieu proposed that an understanding of the "nature of things" and the "spirit of the laws" is essential for designing a suitable form of government. While he did not advocate for a specific form of government, he presented a model of moderate government for the modern republic, drawing from the Constitution of England, emphasizing the separation of powers and checks and balances to prevent the abuse of authority. Also, the English "commercial republic" is grounded on the realistic idea of human nature, allowing individuals to pursue wealth and status while ensuring political freedom within a well-structured government. Within the framework of the English commercial modern republic, the regulation of individual desires is conceived not as a suppression of state liberty but as a rational calibration aimed at preserving the common good. Such a polity aspires to reconcile the tension between personal autonomy and collective stability by instituting a non-extremist, well-ordered form of government that safeguards both political and economic freedoms.

^a Ph.D. Candidate in Political Science, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand. Email: Hasanai.jame@gmail.com

ความพอดี/สมดุล กับ ปัญหาพระราชย์ในมหานรัฐสมัยใหม่ : Montesquieu *

หัตสนัย สุขเจริญ^a

Article Info

Article history:

Received 4 มีนาคม 2568.

Revised 29 พฤษภาคม 2568.

Accepted 26 มิถุนายน 2568.

คำสำคัญ:

ความพอดี/สมดุล; พระราชย์;
มงเตสกีเออ; มหานรัฐสมัย
ใหม่

* บทความนี้เป็นเพียง

บางส่วนของวิทยานิพนธ์
ระดับปริญญาเอกของผู้เขียน

บทคัดย่อ

ปัญหาพระราชย์กับความพอดีเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชีวิตทางการเมืองมาทุกยุคสมัย สำหรับแนวคิดของพวกคลาสสิกทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนออกมาผ่านความไม่พอดี/ไม่สมดุลในทางการเมือง หรืออาจกล่าวได้ว่า เมื่อใดก็ตามที่ความพอดีเป็นสิ่งที่ถูกละเมิดและความยุติธรรมกลายเป็นความยุติธรรมแบบเลือกข้างเมื่อนั้นพระราชย์ได้ถือกำเนิดขึ้นมา บทความนี้มุ่งศึกษามงเตสกีเออด้วยการตีความเชิงปรัชญาการเมืองจากงานเขียนเรื่อง *The Spirit of the Laws* ซึ่งเป็นงานชิ้นที่สำคัญที่สุดของเขาเป็นหลัก โดยเสนอว่ามงเตสกีเออริ่ฟื้นแนวคิดเรื่อง "ความพอดี/สมดุล" เพื่อแก้ไขปัญหาพระราชย์ที่เกิดจากปรัชญาการเมืองสมัยใหม่กลุ่มทฤษฎีสัญญาประชาคม มงเตสกีเออมองว่าความสุดโต่งในทางหลักการบางอย่างของทฤษฎีสัญญาประชาคมอาจนำไปสู่ความเสื่อมและพระราชย์ได้ ซึ่งปัญหาของปรัชญาการเมืองสมัยใหม่กลุ่มทฤษฎีสัญญาประชาคมแท้จริงแล้วคือปัญหาในระดับรากฐานทางปรัชญาการเมืองซึ่งวางอยู่บนฐานของการทดลองทางตรรกะหรือการทดลองทางทฤษฎีล้วน ดังนั้นเพื่อที่จะทำความเข้าใจและออกแบบรูปแบบการปกครองอย่างเหมาะสม มงเตสกีเออเสนอให้เรารู้จัก

ธรรมชาติของสรรพสิ่งหรือจิตวิญญาณแห่งกฎหมายของสังคมเป็นสำคัญ ทั้งนี้ แม้ว่าเราจะไม่ได้สนับสนุนรูปแบบการปกครองชนิดใดเป็นพิเศษ แต่ถ้าหากพิจารณาเงื่อนไขของมหานรัฐสมัยใหม่แล้ว มงเตสกีเออเสนอรูปแบบการปกครองแบบปานกลางโดยมีสังคมการเมืองอังกฤษเป็นต้นแบบ ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญ เช่น การแบ่งแยกอำนาจเพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยพลการ และการกำหนดให้อำนาจแต่ละฝ่ายมีการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกันเพื่อป้องกันไม่ให้อำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป นอกจากนี้บทเรียนจากตัวแบบการปกครองของอังกฤษคือความเป็นมหานรัฐการค้าพาณิชย์ที่มองธรรมชาติมนุษย์ตามความเป็นจริง โดยปล่อยให้ประชาชนได้แสวงหาทรัพย์สินเงินทองและสถานภาพตามที่ตนปรารถนา แต่ในขณะเดียวกันมหานรัฐการค้าพาณิชย์ดังกล่าวจะไม่เป็นการดำเนินการไปในทางสุดโต่งเสียจนกระทั่งการค้าพาณิชย์สนับสนุนให้ประชาชนตอบสนองต่อการแสวงหาทรัพย์สินอย่างเต็มที่ เพราะมหานรัฐการค้าพาณิชย์ที่มีการจัดระเบียบอย่างดียอมทำให้ความปรารถนาของผู้คนถูกจำกัดเอาไว้ในขนาดที่ยังให้ผลดีแก่รัฐโดยรวม และเปิดให้ประชาชนมีเสรีภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจภายใต้การปกครองที่มีการออกแบบอย่างดี ที่ไม่สุดโต่งจนเกินไป

^a นิสิตหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร 10330 ไทย E-mail: Hasanai.jame@gmail.com

1. ความนำ

ปัญหาทฤษฎีการเมืองเป็นสิ่งที่ยากต่อการทำความเข้าใจในทุกยุคทุกสมัย (Strauss, 1963, p.21) แม้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นเรื่องทฤษฎีการเมืองมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทหรือรากฐานความคิดที่รองรับรูปแบบการปกครองในแต่ละยุคสมัย แต่แก่นของปัญหาทฤษฎีการเมืองกลับเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีความเปลี่ยนแปลงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างแบบวิธีการใช้อำนาจของทฤษฎีการเมืองใหม่อาจแปรเปลี่ยนไปตามลักษณะเฉพาะของสังคมและยุคสมัยที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทว่าปัญหาว่าด้วยการใช้อำนาจอย่างเกินเลยขอบเขตของความพอดี/สมดุล (Moderation) ก็ยังคงเป็นแก่นสารหลักที่ระบุดีและลักษณะความเป็นทฤษฎี อาจกล่าวได้ว่าปัญหาทฤษฎีการเมืองน่าจะเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากปัญหาความพอดี/สมดุลของการปกครอง

แม้ทุกวันนี้รัฐในโลกส่วนใหญ่จะกลายมาเป็นมหาชนรัฐประชาธิปไตยสมัยใหม่ ซึ่งรากฐานที่มาของอำนาจทั้งหลายทั้งปวงล้วนแต่มาจากเจตนาของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเองก็จำเป็นต้องอยู่ภายใต้รากฐานวิธีคิดดังกล่าว ก็ดูเหมือนว่ายังไม่อาจหลีกเลี่ยงปัญหาทฤษฎีการเมืองไปพ้น มหาชนรัฐประชาธิปไตยก็เผชิญเช่นเดียวกับรูปแบบการปกครองอื่น ๆ ที่มีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องแก้ไขไม่ตกภายในตนเอง โดยเฉพาะความเป็นไปได้ที่จะถดถอยออกจากสมดุลการปกครอง (Carrese, 2016, pp.3 – 5) แต่ถ้ามหาชนรัฐประชาธิปไตยสมัยใหม่วางอยู่บนฐานปรัชญาการเมืองสมัยใหม่¹ ก็น่าจะหมายความว่าข้อบกพร่องภายในตัวมันย่อมเป็นสิ่งที่แยกไม่ขาดจากปัญหาข้อบกพร่องของปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ที่ต้องรับมือด้วยนั่นเอง การวิเคราะห์ปัญหาทฤษฎีการเมืองในมหาชนรัฐสมัยใหม่จึงเสี่ยงไม่พ้นที่จะต้องสำรวจตรรกะเหตุผลของรากฐานปรัชญาการเมืองที่รองรับมันอยู่

บทความนี้ต้องการศึกษาวิธีการนำเสนอปัญหาและทางออกต่อปัญหาทฤษฎีการเมืองของ Montesquieu เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่าเขาเป็นนักปรัชญาการเมืองที่มีคุณูปการสำคัญต่อการศึกษาเรื่องทฤษฎีการเมืองในมหาชนรัฐประชาธิปไตยสมัยใหม่ซึ่งมีรากฐานอยู่บนปรัชญาการเมืองสมัยใหม่อย่างไร? ปัญหาข้างต้นนี้สำคัญก็ตรงที่ถ้าหากว่าเป้าหมายของปรัชญาการเมืองคือการที่มนุษย์จะมีชีวิตที่ดีที่สามารถอยู่ร่วมกันกับเพื่อนพลเมืองได้อย่างดี แง่หนึ่งของการวิเคราะห์ปัญหาและทางออกต่อปัญหาทฤษฎีการเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จะจัดการปกครองที่มีความสมดุล/พอดีได้อย่างไร ก็ควรจะถือว่าเป็นปัญหาที่น่าจะนำมาพิจารณาถึง นอกจากนั้นแล้ว ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีงานศึกษา Montesquieu โดยเฉพาะในประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทความนี้อยู่บ้างกล่าวคือการศึกษาระดับต้นเกี่ยวกับปัญหาสมดุลทางการเมืองกับปัญหาทฤษฎีการเมือง แต่มักจะเป็นการวิเคราะห์โดยเน้นหนักอยู่ที่แนวคิดของ Montesquieu บางส่วนเป็นเอกเทศ เช่น งานของ Carrese (2016) ที่ให้ความสำคัญต่อแนวคิดเรื่อง “ความพอดี/ความสมดุล” (Moderation) และเน้นความสำคัญของแนวคิดดังกล่าวต่อบริบทของการเมืองการปกครองในโลกยุคปัจจุบัน หรืองานของ Rahe (2019) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาสมดุลทางการเมืองกับปัญหาทฤษฎีการเมืองในปรัชญาการเมืองของ Montesquieu อย่างน่าสนใจ แต่ Rahe ก็ยังมิได้ทำให้เห็นว่าแนวคิดของ Montesquieu ที่จริงแล้ว ก็สามารถที่จะสนทนากับแนวคิดปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ที่มา ก่อนหน้าเขา ทั้งในระดับรากฐานวิธีคิดทางปรัชญาและการออกแบบโครงสร้างทางสังคมการเมือง เพื่อในท้ายที่สุดจะช่วยให้เข้าใจ

¹ มหาชนรัฐประชาธิปไตยกรีกโบราณเองก็อยู่ภายใต้กรอบปรัชญาการเมืองคลาสสิกที่ให้ความสำคัญแก่ “ความพอดี/สมดุล” สำหรับ Aristotle การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นมีหลายรูปแบบ บางรูปแบบของประชาธิปไตยมีลักษณะผสมผสานกับคณาธิปไตยบางส่วน แต่รูปแบบการปกครองประชาธิปไตยที่ Aristotle เห็นว่าเป็นปัญหาที่อาจนำไปสู่ทรราช คือ การปกครองประชาธิปไตยสุดขั้ว กล่าวคือ เป็นรูปแบบการปกครองที่ให้ความสำคัญต่อความเสมอภาคอย่างสุดขั้วในทุก ๆ ด้าน ทุกข้อจำกัดของความแตกต่างทางบุคคลล้วนถูกลบออกไป ทั้งยังห้ามมีการเก็บภาษีสาธารณะเพื่อเอาไปจ่ายเป็นค่าตอบแทนแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง พลเมืองทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองและการออกกฎหมาย เนื่องด้วยอุดมคติบริสุทธิ์ของประชาธิปไตยคือการมองความเท่าเทียมกันแบบตัวเลข โดยมิได้เอาประเด็นเรื่องคุณภาพหรือคุณสมบัติอันแตกต่างของผู้คนมาพิจารณา ซึ่งในท้ายที่สุดนำไปสู่ความเชื่อในอำนาจสูงสุดของเสียงข้างมากที่เป็นคนจนที่มีแนวโน้มใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนของพวกเขาและยังปกครองอย่างไร้กฎหมาย และภายใต้บริบทเช่นนี้จะนำไปสู่การครอบงำของผู้ย่งปลุกปั่นให้ประชาธิปไตย (Aristotle, 1998, pp.144-145 [1291b30-1292a28] , pp.147-148 [1292a41-1293a10])

ประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาทรราชย์อย่างกว้างขวางและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น จากที่กล่าวมาข้างต้น บทความนี้จึงมุ่งศึกษาแนวทางการวิเคราะห์และการแก้ปัญหาทรราชย์ในทัศนะของ Montesquieu ทั้งในระดับรากฐานทางปรัชญาและการออกแบบโครงสร้างทางสังคมการเมือง โดยจะพยายามชี้ให้เห็นว่าแนวคิดของเขานั้นมีลักษณะของการสร้างบทสนทนาต่อยอดจากนักปรัชญาการเมืองสมัยใหม่กลุ่มสัญญาประชาคมอย่างไร Montesquieu ได้มีคุณูปการสำคัญในการรื้อฟื้นแนวคิดที่ว่าด้วยความพอดี/สมดุลในปรัชญาการเมืองอย่างไร เพื่อตอบปัญหาข้างต้นในพื้นที่อันจำกัด บทความนี้เน้นศึกษาแนวคิดของ Montesquieu โดยเน้นเฉพาะงานที่สำคัญที่สุดที่เป็นที่รู้จักกันค่อนข้างมากคือ *The Spirit of the Laws* เป็นหลัก โดยจะใช้วิธีศึกษาในเชิงปรัชญาการเมือง

เพื่อที่จะอภิปรายประเด็นข้างต้นได้ครอบคลุมและเป็นเหตุเป็นผล บทความนี้เรียงลำดับการอธิบายเริ่มต้นจากปมปัญหาทรราชย์อันเกี่ยวเนื่องกับความพอดี/สมดุลของการปกครอง ณ จุดเริ่มต้นโดยพวกปรัชญาการเมืองคลาสสิก มาจนถึงประเด็นปัญหาทรราชย์ในปรัชญาการเมืองสมัยใหม่กลุ่มทฤษฎีสัญญาประชาคม อันจะพบต่อไปว่าความสุดโต่งในหลักการบางอย่างของทฤษฎีสัญญาประชาคมอาจนำไปสู่ทรราชย์ในบางลักษณะ ถัดจากนั้นจะเป็นการนำเสนอการรื้อฟื้นความพอดี/สมดุลผ่านปรัชญาการเมืองของ Montesquieu เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทรราชย์และนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาทรราชย์ในบริบทของมหาชนรัฐสมัยใหม่

2. ปัญหาทรราช (Tyrant) ที่เป็นตัวบุคคล กับ ความพอดี/สมดุล (Moderation) ของการปกครองในทัศนะของปรัชญาการเมืองกรีกโบราณ

หากกล่าวถึงปัญหาทรราชย์กับความพอดี/สมดุลของการปกครอง คงจะต้องกลับไปสู่จุดเริ่มต้นของการเริ่มต้นอภิปรายปัญหาเหล่านี้ ซึ่งย่อมจะหนีไม่พ้นการกลับไปพิจารณาบทเรียนของพวกคลาสสิกอย่าง Plato สำหรับผู้คุ้นเคยกับปรัชญาการเมืองของ Plato เป็นอย่างดี ย่อมทราบว่า ในหนังสือ *Republic* ได้จัดว่า ทรราช (tyrant) เป็นผลจากความเสื่อมในรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในลักษณะเดียวกันกับที่รูปแบบการปกครองประชาธิปไตยเป็นผลมาจากความเสื่อมในรูปแบบการปกครองแบบคนาธิปไตย เพราะถ้าหากว่าความโลภในการเพิ่มพูนทรัพย์สินเงินทองอย่างไม่จำกัดมีอยู่มากในหมู่คนาธิปไตย ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือพวกเขาจะทอดทิ้งคนส่วนใหญ่ที่เป็นคนยากจนและจะมุ่งแต่การสะสมทรัพย์สินเงินทองเอาไว้แก่ตน ด้วยเหตุนี้รูปแบบการปกครองคนาธิปไตยจะค่อย ๆ ดำเนินไปสู่ความเสื่อม ส่วนการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นความปรารถนาในการมีเสรีภาพอย่างไม่จำกัดก็จะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยเกิดความเสื่อมและค่อย ๆ ทำลายตัวมันเองลง และ Plato ยังถือว่าเป็นการเตรียมเส้นทางไปสู่ทรราชอีกด้วย (Plato, 1991, p.241 [562c]) เพราะภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีความปรารถนาในการมีเสรีภาพอย่างไม่จำกัด จะค่อย ๆ มีการขยายขยายความปรารถนาในเสรีภาพออกไปมากขึ้นในทุก ๆ เรื่องของชีวิต ทั้งในเรื่องชีวิตส่วนตัวและชีวิตในทางสังคมการเมือง สังคมประชาธิปไตยจึงเต็มไปด้วยไร้ระเบียบ ไร้กฎเกณฑ์ รวมไปถึงการไร้มาตรฐานสูง-ต่ำใดทั้งหลายทั้งปวง ภายใต้สภาวะดังกล่าว Plato มองว่า ไม่ต่างจากสภาวะอนาธิปไตย ภายใต้สภาพที่ทุกคนเรียกร้องเสรีภาพอย่างไม่จำกัด ตรงจุดนี้เอง Plato มองว่าจะมี “บางคน” ที่ออกมาแนะนำตนเองแก่ประชาชนโดยเฉพาะคนยากจน ให้มีความคิดต่อต้านระบบเดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบทาส นี่คือการกำเนิดของผู้ปกครองทรราช (tyrant) Plato มองว่า ประชาชนจะให้ความสนับสนุนเขาและยกให้เขาขึ้นมาเป็นผู้นำเพื่อล้มล้างกลุ่มชนชั้นสูงที่ครองอำนาจอยู่เดิม ในตอนแรกทีผู้ปกครองทรราชขึ้นสู่อำนาจ ประชาชนก็จะให้ความสนับสนุนและยกย่องเขา เนื่องจากเขาได้เข้ามาปฏิรูปบ้านเมืองและยึดอำนาจจากกลุ่มผู้ปกครองเดิม และใช้ความรุนแรงปราบปรามศัตรูของประชาชน แต่ในแบบวิธีการปกครองที่ใช้อำนาจเพื่อขจัดศัตรูของประชาชนดังกล่าวนี้นั้น แต่เนื่องเพราะชีวิตของผู้ปกครองทรราชนั้น ใช้วิธีการรุนแรงเพื่อปราบศัตรูอยู่เสมอ เขาจึงต้องระวังคนที่คิดต่อต้านเขาและถ้าหากว่าผู้ปกครองทรราชรวมถึงจับจองว่าใครบ้างที่โดดเด่นขึ้นมา ใครที่มีความกล้าหาญ

มีจิตใจสูง มีความร่ำรวย หรือมีศักยภาพพอที่จะเป็นศัตรูต่อตนเอง เขาก็จะต่อต้านคนเหล่านั้นอยู่รำไป จากการทำเช่นนั้นผู้ปกครองพระราชเองก็ต้องห่างเหินจากมิตรและคนที่วิจารณ์ตนจนไม่มีมิตรหรือศัตรูเหลืออยู่ Plato ยังเห็นว่าผู้ปกครองพระราชมีความปรารถนาอยากทิ้งอกเงยไม่มีทางสิ้นสุดได้ เขาจะเอาสมบัติของเพื่อนพลเมือง บิดา มารดา และของนครมาใช้จ่ายจนสูญสิ้น แต่ผู้ปกครองพระราชก็ไม่เคยมีวันพอเพียงในตนเอง ถึงจุดนี้พระราชก็จะไม่ปิดบังตัวตนที่แท้ของตนอีกต่อไป แต่จะเผยเองในฐานะ “พระราชที่สมบูรณ์” ถึงตอนนั้นแม้ประชาชนจะต่อต้านเขาก็สายไปเสียแล้ว (Plato, 1991, p.245 [566d], p.247 [567d], pp.254-255 [574a-e])²

สำหรับ Plato การเกิดขึ้นของผู้ปกครองราชานั้นเป็นผลจากความเสื่อมที่เชื่อมกับ “จิต” ของผู้ใช้ อำนาจปกครองเป็นฐาน จากประชาชนในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครองการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ปรารถนา เสรีภาพ แต่พอมีเสรีภาพก็ใช้เสรีภาพอย่างไม่จำกัด จนกระทั่งก่อให้เกิดสภาวะอนาธิปไตย นำไปสู่การสนับสนุน ผู้ปกครองพระราชเข้ามาแก้ไขวิกฤตการณ์ แต่ในเวลาต่อมาเมื่อพระราชควบคุมอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จ พระราชก็ แสดงออกถึงการปกครองที่มีความเสื่อมมากที่สุด และจิตของผู้ปกครองราชที่มุ่งมาดปรารถนาอย่างไม่มี ขอบเขตจำกัด จึงกล่าวได้ว่าปัญหาสำคัญของการความเป็นพระราช คือปัญหาเรื่อง “*Pleonexia*” (*πλεονεξία*) หมายถึง ความปรารถนาต้องการได้มากกว่าที่ตนควรจะได้ เป็นความปรารถนาที่ปราศจากขอบเขตจำกัดนำไปสู่ การไปฉวยเอาของของคนอื่นมาเป็นของตนอย่างไม่เป็นธรรม ตลอดจนต้องการที่อยู่เหนือกว่าผู้อื่นด้วย ทั้งนี้เอง ปัญหาเรื่อง “*Pleonexia*” จึงไม่ได้เป็นปัญหาเรื่องของจิตของผู้ใช้อำนาจปกครองเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาที่ ผู้ปกครองราชต้องการจะมีสิ่งต่าง ๆ มากกว่าคนอื่นและต้องการอยู่เหนือคนอื่นทั้งปวง ซึ่งทำให้เขาใช้อำนาจ เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ของตนเองอย่างเดียวเท่านั้น เช่นที่ Karen Margrethe Nielsen ได้เชื่อมโยงสิ่ง ที่เรียกว่า “*Pleonexia*” ซึ่งมีเพียงเป็นเรื่องของจิตแต่ยังเกี่ยวพันกับความต้องการที่จะอยู่เหนือคนอื่นภายในบท สอนทนาเรื่อง *Republic* เล่มที่ 1 ว่าเป็น “ความปรารถนาที่จะอยู่เหนือคนอื่นและต้องการได้มากและมากกว่าที่ ควรได้อยู่ตลอดไป” (359c) Nielson จึงมองว่า *Pleonexia* ไม่ใช่แค่ความโลภธรรมดา ๆ ที่ต้องการได้มาซึ่ง ผลประโยชน์สูงสุดสำหรับตัวเอง แต่ต้องการที่จะเอาชนะผู้อื่นอย่างไม่เป็นธรรมอีกด้วย *Pleonexia* ในจิต ผู้ปกครองราช จึงหมายถึงความปรารถนาต้องการไม่จำกัดในสิ่งต่าง ๆ มากเกินไปกว่าที่เขาควรจะได้ จึงไม่ แปลกที่ Plato จะนำเสนอทางออกจากปัญหาดังกล่าวว่าจะต้องแก้ไขโดยการปกครองที่อำนาจสูงสุดอยู่ในมือ ของผู้ปกครองที่เป็นผู้รักในปัญญา หรือการที่ผู้รักในปัญญาได้กลายมาเป็นผู้ปกครอง เพื่อให้เหตุผลได้ปกครอง และสร้างความสมดุลระหว่างเหตุผลความปรารถนาอยากของพลเมือง (Nielsen, 2019, pp.146-169; Plato, 1991, pp.153-154 [473d-e])

² ในขณะที่ Plato ดูจะทิ้งประเด็นเอาไว้เป็นปริศนาว่าเมื่อพระราชครองอำนาจอย่างสมบูรณ์แล้วควรจะทำเช่นไรต่อไป เราจะพบว่า Xenophon ได้กล่าวถึงภาคต่อของพระราช (หมายถึง Hiero) ที่ขึ้นดำรงอยู่ในอำนาจอย่างสมบูรณ์แล้วควรจะทำปฏิบัติตนอย่างไร ใน บทสนทนา *Hiero or Tyrannicus* นั้น ถึงแม้จะเป็นบทสนทนาที่ Xenophon เขียนให้กวี Simonides และ Hiero ต่างฝ่ายต่าง โหม่นนำอีกฝ่ายว่าชีวิตในแบบของตนทุกข์ทรมาณกว่าฝ่ายตรงข้าม ฝ่าย Simonides เห็นว่าชีวิตของนครธรรมดาสบายทุกข์ทรมาณ กว่าชีวิตผู้ปกครอง ส่วน Hiero เสนอว่าชีวิตของผู้ปกครองพระราชอย่างเขาทุกข์ทรมาณกว่าการใช้ชีวิตอย่างปกติสามัญ แต่ Xenophon ก็เขียนให้ Simonides ทำหน้าที่เสนบทนาผู้ให้คำแนะนำแก่พระราชเพื่อเปลี่ยนพระราชที่อยู่ในอำนาจสมบูรณ์พร้อมแล้ว ให้กลายมาเป็น “ผู้ปกครองผู้มีความเมตตากรุณา” (a beneficent ruler) หรือผู้ปกครองที่รู้ว่าจะทำอย่างไรได้รับความรัก ความ ชื่นชม และการสรรเสริญจากประชาชนภายใต้การปกครอง (Xenophon, 1963, 1-20) เช่นเดียวกันนั้น Aristotle มองว่า พระราช ควรมีความเป็นกษัตริย์มากขึ้น ด้วยการจัดสรรทรัพยากรให้แก่สาธารณะอย่างเพียงพอ และสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้ปกครอง ตลอดจนพยายามหลีกเลี่ยงการรักษาเกียรติที่ไม่จำเป็นต้องรักษา พร้อมทั้งหลีกเลี่ยงการกระทำทั้งปวงที่แสดงถึงความเย่อหยิ่งและ เลวทราม เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดกับประชาชน ผู้ปกครองควรกระทำตนให้ดูเหมือนจะเคารพต่อทวยเทพที่ประชาชนส่วนใหญ่ ศรัทธา และจะต้องพิทักษ์ดูแลทั้งคนรวยและคนจนของสังคมไปพร้อม ๆ กัน และปกป้องพวกเขาจากความอยุติธรรมจากอีกฝ่าย (Aristotle, 1998, p.219 [1314b1-1315b5])

Aristotle ดำเนินรอยตาม Plato ในหนังสือ *Politics* เขาได้จำแนกรูปแบบการปกครอง 3 แบบตามจำนวนผู้ปกครอง คือ เอกบุคล คณะบุคคล และมหาชน ผสมกับเกณฑ์เรื่องเป้าหมายของรัฐ สรุปได้ว่า มีรูปแบบการปกครองโดยเอกบุคล คณะบุคคล และมหาชนที่มีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมถือเป็น “รูปแบบการปกครองที่ถูกต้อง” ส่วนในทางตรงกันข้ามก็มีรูปแบบการปกครองโดยเอกบุคล คณะบุคคล และมหาชนที่มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องจัดเป็น “รูปแบบการปกครองที่เสื่อม” สำหรับรูปแบบที่มีเอกบุคลปกครองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เรียกว่า “การปกครองโดยกษัตริย์” (Kingship) การปกครองโดยคณะบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเรียกว่า “อภิชนาธิปไตย” (Aristocracy) การปกครองโดยมหาชนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเรียกว่า “Polity” หรือ “รูปแบบการปกครอง” (Constitutional government) ³ ส่วนการปกครองโดยมหาชนเพื่อผลประโยชน์ของคนจนเท่านั้น เรียกว่า “ประชาธิปไตย” (Democracy) การปกครองโดยคณะบุคคลเพื่อประโยชน์ของกลุ่มผู้มีสถานภาพที่ดีและมีทรัพย์สินเท่านั้นเรียกว่า “คณาธิปไตย” (Oligarchy) และรูปแบบการปกครองที่มีคนเดียวยุปกครองเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น โดยที่ผู้ปกครองกระทำต่อพลเมืองของตนราวกับนายกระทำต่อข้าทาส เรียกว่า “ทรราช” (Tyrant) (Aristotle, 1998, pp.135-137 [1289a26-1289b11])

นอกจากนี้ Aristotle กล่าวถึงการปกครองทรราชที่แอบอิงอยู่กับรูปแบบการปกครองต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่การปกครองโดยเอกบุคลเท่านั้น คนในแต่ละกลุ่มฝ่าย มีนิยามความยุติธรรมที่ต่างฝ่ายต่างคิดว่าความคิดของตนถูกอยู่ฝ่ายเดียว ความยุติธรรมที่แตกต่างกันระหว่างประชาธิปไตยสุดขั้วและคณาธิปไตยสุดขั้วนั้นล้วนแต่เป็นเพียงนิยาม “ความยุติธรรมแบบเลือกข้าง” (Partial justice) ทั้งสิ้น ผู้ที่นิยมประชาธิปไตยสุดขั้วนั้นมักจะคิดว่าเมื่อตนเองถือกำเนิดมาเท่าเทียมกับผู้อื่นในฐานะพลเมือง พวกเขาย่อมคิดว่าจากความเท่าเทียมในฐานะพลเมืองจะต้องมีความเท่าเทียมกันกับผู้อื่นในทุก ๆ เรื่องด้วย ส่วนผู้ที่นิยมรูปแบบการปกครองคณาธิปไตยสุดขั้วก็จะคิดว่า เมื่อตนเองไม่มีความเท่าเทียมกับผู้อื่นในด้านทรัพย์สินเงินทองก็ย่อมจะคิดต่อไปว่าตนเองไม่ควรจะถูกทำให้เทียบเท่ากับผู้อื่นในเรื่องอื่น ๆ ทั้งหมดด้วย (Aristotle, 1998, p.103 [1280a7], pp.178-181[1301a19-1301b39]) ความยุติธรรมของพวกคณาธิปไตยอย่างสุดขั้วจึงเป็นความยุติธรรมที่อยู่บนฐานของความแตกต่างทางสถานภาพทางสังคม การสืบสายโลหิตมาจากต้นตระกูลที่ดี ความมั่งคั่งเศรษฐกิจ ตลอดจนความแตกต่างทางด้านการศึกษาแต่เพียงด้านเดียวเท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณามาตรฐานเหล่านี้ พวกคณาธิปไตยย่อมมีคุณสมบัติเหล่านี้มากกว่าพวกนิยมประชาธิปไตยโดยเปรียบเทียบ จึงไม่แปลกที่พวกนิยมประชาธิปไตยสุดขั้วกับพวกนิยมคณาธิปไตยสุดขั้วย่อมเป็นศัตรูต่อกันและกัน และต้องการโค่นล้มอีกฝ่ายหนึ่งถ้าทำได้ แต่ในท้ายที่สุด ก็จะพัฒนากลายเป็นทรราชได้ด้วยกันทั้งคู่ (Aristotle, 1998, pp.182 [1302a22]) กล่าวได้ว่า สาเหตุสำคัญแห่งความเสื่อมของรูปแบบการปกครอง จึงเกิดจากแรงเหวี่ยงไปในด้านใดด้านหนึ่งอย่างสุดขั้วอันเกิดจากความปรารถนาที่เกินขอบเขตเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เกินกว่าที่ตนควรจะได้ ซึ่งไม่ชอบธรรมและไม่ชอบด้วยกฎหมายหรืออีกนัยหนึ่งคือ “*Pleonexia*” (Aristotle, 1975, p.257 [Book V i, 8-12])

ดังนั้น ความปรารถนาในการปกครองตามแบบบริสุทธ์นอกจากจะไม่มีเสถียรภาพยั่งยืน ยังอาจจะถือเป็นชนวนเหตุในตัวเองอยู่แล้วตั้งแต่ต้น ซึ่งความแปรเปลี่ยนไปทางสุดขั้วทางใดทางหนึ่งมีความเกี่ยวพันกับประเด็นเรื่องทรราช แต่กระนั้น สำหรับ Aristotle ปัญหาว่าด้วยความพอดี/สมดุล ไม่เพียงแต่เกี่ยวพันกับปัญหาการเกิดทรราชขึ้นในรัฐเท่านั้น เนื่องจาก Aristotle มองว่า มนุษย์เข้ามาอยู่ร่วมกันจนเกิดเป็นนครรัฐก็ด้วยธรรมชาติของมนุษย์ปรารถนาที่จะมีชีวิตร่วมกันเป็นชุมชนเพื่อมีชีวิตที่ดี ซึ่งการจะมีชีวิตที่ดีได้ ก็จะต้องเข้ามาอยู่ในชุมชนทางการเมืองหรือนครรัฐ ซึ่งเป็นที่รวมกันของมนุษย์ระดับต่าง ๆ ที่ไม่ได้หมายถึงแค่การที่ชุมชนเหล่านั้นมาอยู่รวมกันเท่านั้น แต่ยังหมายถึงว่า นครรัฐจะต้องมีรูปแบบและเป้าหมายของการปกครองจะต้องตอบสนองและ

³ Mulgan เห็นว่า Aristotle ใช้คำนี้ 2 ความหมาย 1) การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เป็นคนชั้นกลางที่ไม่มีความปรารถนาต้องการที่สุดโต่ง 2) การปกครองแบบผสมระหว่างประชาธิปไตยกับคณาธิปไตย (Mulgan, 1987, pp.76-77)

โอบริบททุก ๆ เป้าหมายของทุกประเภทการรวมตัวกันของมนุษย์ กล่าวอีกอย่างก็คือ นครรัฐจะต้องมีรูปแบบซึ่งเป็นไปเพื่อ “ผลประโยชน์ส่วนรวม” ในสัดส่วนที่พอดีมากพอที่จะทำให้ได้มาซึ่งชีวิตที่ดีด้วย

3. ว่าด้วยการถอยห่างจากความพอดิ/สมดุล และการก่อตัวขึ้นของทรราชย์ (Tyranny) ในเชิงสถาบัน ในปรัชญาการเมืองสมัยใหม่

การพยายามเชื่อมโยงปัญหาทรราชกับแนวคิดเรื่องความพอดิยังคงมีการสืบสานต่อมาในกระแสธารปรัชญาการเมืองตะวันตกไม่ว่าจะในหมู่นักปรัชญาการเมืองโรมันและยุคกลาง แต่พอมาถึงงานของ Machiavelli เขาได้ทำให้เส้นแบ่งทรราชพราวมั่วลง ซึ่งเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับข้อเสนองานปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ ที่เริ่มต้นจากการลดระดับมาตรฐานทางการเมืองบนฐานของความจริงในจินตนาการ หรืออุดมคติมาสู่ความจริงที่มีผล เจ้าผู้ปกครองหากปรารถนาที่จะรักษารัฐไว้หรือสถาปนารัฐขึ้นใหม่ ควรที่จะเรียนรู้แบบวิถีการที่ไม่ดี แต่เจ้าผู้ปกครองจะใช้วิธีการนั้นอย่างไรขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ เจ้าผู้ปกครองของ จึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมความสามารถ (*Virtù*) ในการรู้จักสรรหาวิธีการที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนไม่หยุดนิ่ง เพื่อที่จะรักษารัฐเอาไว้ให้อยู่รอด (Machiavelli, 1998, p.61) โดย Machiavelli จะไม่เรียกเจ้าผู้ปกครองดังกล่าวว่าเป็น “ทรราช” สำหรับผู้ปกครองที่ใช้วิธีการที่เหมาะสมเพื่อรักษารัฐให้รอด⁴ อย่างไรก็ตาม เรายังไม่อาจรู้ได้ถึงเจตนาของเจ้าผู้ปกครองดังกล่าวอย่างชัดเจนอยู่ดีนั้นเอง ความคลุมเครือของปัญหาผู้ปกครองที่เป็นทรราช จึงยังคงดำรงอยู่ในปรัชญาการเมืองและโลกทัศน์ของ Machiavelli ชื่อน่าสังเกตอีกประการคือปัญหาทรราชในงานของ Machiavelli เป็นปัญหาทรราชในระดับบุคคลเท่านั้น

แต่ในขณะที่ Machiavelli ทำให้ปัญหาทรราชนั้นเป็นสิ่งที่ตัดสินลงไปได้ค่อนข้างยาก และทรราชเป็นปัญหาในระดับตัวบุคคล (tyrant) แต่เมื่อพิจารณาปรัชญาการเมืองสัญญาประชาคมจะพบว่าทรราชย์ (tyranny) ได้กลายเป็นเรื่องของสถาบัน หรือระบอบการปกครอง แต่ก่อนที่ปัญหาทรราชย์เชิงสถาบันจะเป็นที่สังเกตได้ เราจะพบว่า ปัญหาทรราชที่ถูกทำให้พราวมั่วโดย Machiavelli นั้น เมื่อเข้าสู่ปรัชญาการเมืองของ Thomas Hobbes เขาได้ทำให้คำว่า “ทรราชย์” เป็นเพียงชื่อเรียกของรูปแบบการปกครองที่ประชาชนไม่ได้ชื่นชอบ (Hobbes, 2008, p.123 [Ch.19]) แต่การเรียกชื่อรูปแบบการปกครองอย่างไรก็ได้เป็นเรื่องสำคัญมากเท่ากับการรักษาอำนาจรัฐไว้ให้มั่นคงเพื่อที่จะไม่ให้สังคมการเมืองกลับสู่สภาวะธรรมชาติ ซึ่งเปรียบเสมือนสภาวะสงคราม ในแง่นี้ Hobbes ทำให้เส้นแบ่งทรราชย์ที่พราวมั่วอยู่แล้วถูกกลบออกไปสิ้น

ทั้งนี้ ฐานคิดของการสลายเส้นของทรราชย์ดังกล่าว มาจากการที่ Hobbes อธิบายธรรมชาติมนุษย์เสียใหม่ มนุษย์ไม่ได้ขับเคลื่อนเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของความเป็นมนุษย์หรือการมีชีวิตที่ดี แต่มนุษย์ขับเคลื่อนด้วยความปรารถนาอยากไม่จำกัด ความปรารถนาที่ไม่จำกัดคือเครื่องกำหนดว่า มนุษย์มีความเท่าเทียมกันอย่างมาก แม้มนุษย์จะต่างกันว่าร่างกายและไหวพริบ แต่มนุษย์จะเท่าเทียมกันในด้านที่แต่ละคนมีความปรารถนาอยากอันไม่จำกัดเหมือนกัน Hobbes มองว่า มนุษย์ต้องการได้มาซึ่งทรัพยากรที่สำคัญ ได้แก่ ชื่อเสียง เกียรติ และความรุ่งโรจน์ที่ไร้สาระ และอำนาจ มนุษย์จะแสวงหาสิ่งเหล่านี้จนกว่าจะเห็นว่าไม่มีใครอื่นอีกแล้วที่มีสิ่งเหล่านี้มากกว่าเขา มนุษย์ทุกคนจะคิดและทำในลักษณะเดียวกัน ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวมนุษย์แต่ละคนจึงมีความหวาดระแวงและพร้อมที่จะใช้กำลังหรือการวางแผน เพื่อจะรักษาอำนาจตนเองและเพื่อแสวงหาอำนาจเพิ่มมากขึ้น ให้นับว่าตนนั้นอยู่เหนือกว่าคนอื่นรอบข้าง ผลตามมามีคือ “สงครามของทุกคนต่อทุกคน” ในเงื่อนไขดังกล่าวทุกคนเต็มไปด้วยความรู้สึกกลัวในความตายที่รุนแรง (Hobbes, 2008, p.84 [Ch.13]) ปัญหาทั้งหมดจะยุติลงด้วยการทำสัญญายกอำนาจให้แก่องค์อธิปัตย์ใช้อำนาจเด็ดขาดเพียงผู้เดียว

จริงอยู่ว่าปรัชญาการเมืองของ Hobbes ดูเหมือนจะอยู่ภายใต้ไวยากรณ์ของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ โดยการอธิบายธรรมชาติมนุษย์บนฐานของการเคลื่อนไหวของวัตถุ หากวัตถุจะหยุดลงเมื่อเกิดแรงเสียดทาน

⁴ ดูตัวอย่างผู้ปกครองที่ เช่น Romulus (Machiavelli, 1983, pp.131-132) หรือ Oliverotto (Giorgini, 2008, p.241)

(inertia) ที่มากเพียงพอจะทำให้วัตถุนั้นหยุดลง มนุษย์ก็จะหยุดความปรารถนาได้มาซึ่งอำนาจก็ต่อเมื่อประสบกับความตายด้วยน้ำมือของผู้อื่น เพื่อยุติสภาพดังกล่าวมนุษย์จึงต้องทำสัญญากันเองเพื่อที่จะสร้างองค์อธิปัตย์และมอบอำนาจให้กับเขาอย่างเด็ดขาด ซึ่งการวิเคราะห์ทำนองนี้ดูเหมือนว่า Hobbes น่าจะสร้างดุลยภาพของการเมืองแบบไม่สุดโต่งได้เรียบร้อยแล้ว แต่ถ้าพิจารณาให้ลึกจะพบว่า การที่ปรัชญาการเมืองของ Hobbes ปฏิเสธภัยเชิงคุณค่าหรือการเรียกชื่อผู้ปกครองว่าเป็นทรราชย์หรือกษัตริย์ตามแบบของปรัชญาการเมืองคลาสสิก มีนัยสำคัญที่ควรพิจารณาตรงที่ว่า นัยของการเรียกชื่อผู้ปกครองตามแบบพวกคลาสสิกนั้น มีนัยของการที่ผู้ปกครองจะต้องปกครองอย่างยุติธรรมและเอื้อให้พลเมืองในรัฐมีชีวิตที่ดีไปพร้อมกันด้วย และดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ารูปแบบการปกครองที่จะนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีนั้นมิอาจเป็นการปกครองที่ยึดอยู่กับตัวแบบบริสุทธ์อันใดอันหนึ่ง หากจะต้องผสมผสานระหว่างอำนาจของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อมิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้อำนาจมากเกินไป แต่ Hobbes กลับมีเป้าหมายอยู่ที่การองค์อธิปัตย์จะต้องถือครองอำนาจอธิปไตยสูงสุดและเด็ดขาดได้หรือไม่เพื่อไม่ให้กลับสู่สภาพธรรมชาติ ความยุติธรรมคือการทำตามสัญญาหรือคำสั่งขององค์อธิปัตย์เท่านั้น การสลายเส้นแบ่งทรราชย์ของ Hobbes จึงมีนัยที่ลึกซึ้งที่ไม่เพียงปฏิเสธการเรียกชื่อผู้ปกครอง แต่ยังทำให้เป้าหมายของปรัชญาการเมืองและชีวิตทางการเมืองลดต่ำลงมา Hobbes แทนที่ดุลยภาพทางการเมืองที่สมดุลตามแบบของพวกคลาสสิก ด้วยการมอบอำนาจอย่างเด็ดขาดสูงสุดให้กับองค์อธิปัตย์ และทำให้ปัญหาเรื่องรัฐที่ยุติธรรมที่เอื้อให้พลเมืองได้มีชีวิตที่ดีไปพร้อมกันนั้น ได้กลายมาเป็นรัฐที่รักษาสันติภาพโดยประชาชนภายใต้การปกครองมีหน้าที่ในการเคารพเชื่อฟังคำสั่งของอำนาจองค์อธิปัตย์เท่านั้น

แต่กระนั้นก็ตาม ปัญหาทรราชย์กลายมาเป็นที่ระหัดระแหงอีกครั้ง โดยนักปรัชญาการเมืองอย่าง John Locke และ Jean-Jacques Rousseau แต่ขณะเดียวกันที่ปัญหาทรราชย์เป็นเรื่องที่สองนักปรัชญาการเมืองข้างต้นตระหนักรับ ฐานทางปรัชญาการเมืองของพวกเขาก็นำมาซึ่งทฤษฎีสมัยใหม่ชนิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ทรราชย์ที่ปรากฏออกมานั้น มีชื่อในรูป “บุคคล” (Tyrant) แต่ในรูป “ระบอบการปกครอง” (Tyranny)

สำหรับ Locke เขาได้สร้างคำอธิบายกำเนิดรัฐจากสภาพธรรมชาติมาสู่การทำสัญญาประชาคม มนุษย์ในสภาพธรรมชาติ (State of nature) มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ และมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ในการกระทำและการครอบครองสิ่งซึ่งคิดว่าเหมาะสมกับตนเอง แต่ในสภาพธรรมชาติดังนั้นก็มิมีกฎธรรมชาติ (Law of Nature) หรือกฎแห่งเหตุผลดำรงอยู่ด้วย ซึ่งมนุษย์สามารถเข้าใจได้ด้วยการใช้เหตุผลของตน จึงหมายความว่ามนุษย์มีเสรีภาพโดยอิงกับการบังคับของกฎธรรมชาติที่สอนให้มนุษย์รู้จักรักษาชีวิตของตนเองและชีวิตของมนุษย์ผู้อื่นด้วยหากอยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ (Locke, 1993, pp.262-263 [4-5]) ด้วยเหตุที่มนุษย์เข้าใจกฎธรรมชาติได้ Locke จึงมองว่า สิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติมิใช่สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ แต่มนุษย์มีสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติในเงื่อนไขของการรักษาดูแลตนเองและผู้อื่น และในกรณีที่ถูกละเมิดสิทธิตามธรรมชาติ แต่ละคนย่อมมีสิทธิกระทำการเพื่อยับยั้ง ความเสียหายที่ผู้อื่นอาจก่อให้เกิดแก่ตน และมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยคืน นอกจากสิทธิตามธรรมชาติที่พระเจ้าทรงมอบให้แก่มนุษย์ Locke มองว่า มนุษย์ยังมี “สิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล” (Right to private property) อีกด้วย เนื่องจากพระเจ้าได้ทรงประทานโลกนี้แก่มนุษย์เป็นการส่วนรวม โดยโลกนี้หมายถึงสรรพสิ่งในธรรมชาติ ซึ่งทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน แต่เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์คนหนึ่งได้ผสมแรงงานของเขาเอง (Labor) กับธรรมชาติ ธรรมชาตินั้นจะหมดสถานะการเป็นของส่วนรวม การลงแรงงานของมนุษย์เข้าไปในธรรมชาติและมนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่ง นั้นได้จะทำให้เขาเป็นผู้ครอบครอง สิ่งนั้น แต่ในสภาพธรรมชาติดังกล่าวที่นำไปสู่ความเสียหาย (Inconveniences) (Locke, 1993, p.325 [124-126]) เพราะเมื่อเกิดข้อพิพาท แต่ละคนต่างจะกลายเป็นผู้ตัดสินข้อพิพาทด้วยตนเอง ทว่ามนุษย์แต่ละคนล้วนมีอคติส่วนตัว จึงทำให้การตัดสินอาจไม่เป็นธรรมสำหรับทุกฝ่ายและส่อเสี่ยงต่ออันตราย

เพื่อจะก้าวออกจากสภาพธรรมชาติที่อาจเกิดความไม่สะดวก Locke มองว่า มนุษย์จึงยินยอม (Consent) ที่จะนำตนเองเข้าสู่สังคมการเมือง (Political society) และยอมรับว่าเสียงข้างมาก (Majority) มี

สิทธิที่จะดำเนินการและลงความเห็นแทนที่เหลือทั้งหมด (Locke, 1993, p.309 [95]) โดยแต่ละคนจะต้องละอำนาจที่จะกระทำสิ่งใดก็ตามที่เขาคิดว่าจะช่วยรักษาชีวิตของตน โดยให้อำนาจเปลี่ยนแปลงไปเป็นกฎหมายของสังคมการเมือง รวมถึงละอำนาจในการลงโทษใครที่ละเมิดกฎธรรมชาติไปให้แก่สังคมการเมืองเพื่อให้อำนาจนี้แทน จากนั้นสังคมการเมืองจะได้มีการจัดตั้งการปกครอง และอำนาจนิติบัญญัติ โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาสันติสุข ความปลอดภัย และผลประโยชน์ของสาธารณะ ซึ่งหมายถึง การรักษาความปลอดภัยในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน (Locke, 1993, pp.328-329 [134]) Locke จึงมองว่าการปกครองที่พึงปรารถนา การปกครองที่มีเป้าหมายเพื่อรักษาสันติ ความปลอดภัย และผลประโยชน์สาธารณะ คือ การปกครองที่รัฐบาลมีอำนาจจำกัด (Limited government) โดยรัฐบาลพึงให้อำนาจให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ จากการที่ปัจเจกบุคคลมอบสิทธิบางส่วนต่อรัฐ และเสียงข้างมากของรัฐได้มอบความไว้วางใจให้กับรัฐบาลหรือผู้ปกครองให้อำนาจเพื่อปกป้องชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินส่วนบุคคล Locke มองว่า “ทรราชย์” คือการปกครองที่มีการใช้อำนาจโดยปราศจากสิทธิอันชอบธรรมหรือฝ่าฝืนความยินยอมและความไว้วางใจของประชาชนมอบให้ (Locke, 1993, p.363 [199]) นี่ถือเป็นการลากเส้นแบ่งของทรราชย์ขึ้นใหม่หลังจากที่ Hobbes บอกว่า “ทรราชย์” มีความหมายเพียงแต่ชื่อเรียกรูปแบบการปกครองหนึ่งที่ประชาชนรู้สึกไม่ชอบเท่านั้น ซึ่งเมื่อเกิดทรราชย์เกิดขึ้น Locke มองว่า ประชาชนมีสิทธิต่อต้านทรราชย์ หรือรัฐบาลที่เป็นกบฏต่อประชาชนดังกล่าวนี้

แม้ฐานคำอธิบายดังกล่าวมาจากแนวคิดสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์และความไว้วางใจที่ประชาชนมีให้กับรัฐบาล และประเด็นเหล่านี้ทำให้ Locke มีความแตกต่างจาก Hobbes แต่ปรัชญาการเมืองของ Locke กลับเป็นการทำให้หลักการของ Hobbes ถูกขยายมากยิ่งขึ้นไปอีก โดย Locke ได้ทำให้แนวคิด “สิทธิตามธรรมชาติ” ซึ่งริเริ่มโดย Hobbes ถูกขยายมิติทำให้มนุษย์ตอบสนองความพึงพอใจของตนเองมากขึ้น จริงอยู่ว่า Locke อธิบายสิทธิตามธรรมชาติว่าอยู่ภายใต้ “กฎธรรมชาติ” และ Locke ไม่ได้อธิบายว่าสิทธิตามธรรมชาติคือสิ่งซึ่งปัจเจกบุคคลใช้กล่าวอ้างในการครอบครองสิ่งใดก็ได้แม้แต่ชีวิตของผู้อื่น แต่ Locke เห็นว่าสิทธิตามธรรมชาติในการครอบครองทรัพย์สินส่วนตัวจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมนุษย์ลงแรงงานของตนเองลงไปในทรัพยากรที่เป็นของส่วนรวม และการครอบครองนั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องไม่ทำให้ทรัพย์สินสูญเสียและจะต้องเกิดจากความสุภาพ Locke ทำให้สิทธิตามธรรมชาติในแง่ของการตอบสนองความอยากของมนุษย์ซึ่งริเริ่มโดย Hobbes มีเหตุผลการรับมากขึ้นในนามของสิทธิในการครอบครองกรรมสิทธิ์

นอกจากนี้แล้ว แม้ว่า Locke จะอภิปรายถึงกฎธรรมชาติ (Law of Nature) ว่าเป็นเสมือนเครื่องบ่งชี้ให้กับการตัดสินใจของมนุษย์ หรือเป็นเสมือนหนึ่งเครื่องกำกับการใช้สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งถ้าดูโดยผิวเผินแล้วคล้ายกับกฎธรรมชาติสมัยยุคกลาง แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียด Leo Strauss เห็นว่า กฎธรรมชาติของ Locke ไม่ได้มีเนื้อหาสาระว่าด้วยการถูกลงโทษเมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้ว อีกทั้ง Locke ไม่ได้กล่าวถึงกฎธรรมชาติในฐานะที่เป็นตัวกำหนดหน้าที่ให้ต้องปฏิบัติตาม ในทางกลับกันกฎธรรมชาติของ Locke เป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถรับรู้ได้จากความโน้มเอียงหรือความยินยอมอันเป็นสากลของมนุษย์ (Men's natural inclination or from the universal consent of men) การจะบอกได้ว่าอะไรคือกฎธรรมชาติได้ จึงต้องพิจารณาจากความโน้มเอียงตามธรรมชาติของมนุษย์โดยส่วนใหญ่ของสังคมหนึ่งเสียก่อน (Strauss, 1973, p.36) ในความเห็นของ Leo Strauss กฎธรรมชาติของ Locke จึงเป็นเพียงผลรวมของจารีตประเพณีของมนุษย์ (custom) ที่มีความเชื่อร่วมกัน จนกระทั่งยกระดับขึ้นเป็นสำนึกร่วมกันของสังคมที่กลายมาเป็นกฎที่ทุกคนเข้าใจร่วมกัน (Strauss, 1953, p.223) จึงมีความไม่แน่นอนอยู่มากสำหรับการที่มนุษย์จะเข้าใจกฎธรรมชาติว่ามีลักษณะอย่างไร และกฎธรรมชาติเองก็อาจถูกเปลี่ยนไปตามความโน้มเอียงของคนส่วนใหญ่

ข้อวิเคราะห์ข้างต้นของ Strauss สำคัญเป็นอย่างมาก ก็เพราะว่า ประเด็นว่าด้วยความไม่แน่นอนของการที่มนุษย์เข้าใจกฎธรรมชาติอย่างไรนั้น ถือว่ามีนัยสำคัญไม่เพียงแต่การเข้าใจความหมายของกฎธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังมีผลในทางการเมืองอย่างสำคัญ ดังสะท้อนผ่านกรณีศึกษาที่คนส่วนใหญ่รู้สึกว่าการกระทำของผู้ปกครอง

ของตนเป็นทาส และนำไปสู่การใช้สิทธิในการต่อต้านผู้ปกครองที่พวกเขาคิดว่าเป็นทาส ย่อมเป็นสิ่งซึ่งจะพบว่าไม่แน่นอนอย่างยิ่ง กล่าวคือ ถึงแม้จะจริงอยู่ว่าอำนาจในการก่อตั้งรัฐบาลนั้นเป็นอำนาจเสียงข้างมาก เจกเซนเดียวกับที่เสียงข้างมากมีสิทธิในการต่อต้านทาส อันเป็นสิทธิภายใต้กฎหมายธรรมชาติ ก็น่าจะเป็นการวางกลไกที่ก่อให้เกิดสมดุลทางอำนาจ/ความพอดีขึ้นมาแล้ว และก็น่าจะแก้ปัญหาว่าด้วยทาสได้แล้ว แต่เนื่องจากปัญหาว่าด้วยกฎหมายธรรมชาติที่ไม่แน่นอนดังกล่าวนี้อยู่ เมื่อพิจารณาการที่ Locke ได้ให้อำนาจเสียงข้างมากเลือกที่จะจัดตั้งรัฐบาลพร้อมกับการมีสิทธิในการต่อต้านทาสแล้วนั้น ก็ยังเป็นสิ่งที่ตั้งคำถามได้ว่า มหาชนเสียงข้างมากย่อมพึงปรารถนารัฐบาลที่มีวัตถุประสงค์บางประการที่จะตอบสนองต่อพวกเขาคือปกป้องชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินส่วนบุคคล คำถามมีอยู่ว่าสังคมซึ่งเสียงข้างมากข้างต้นปกครองจะเป็นสังคมที่เสียงข้างมากนั้นมิใช่เสียงข้างมากของคนทั้งหมดในสังคม แต่เป็นเสียงข้างมากของผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเท่านั้น และเพราะฉะนั้นรัฐบาลจากเสียงข้างมากก็เป็นรัฐบาลแต่เฉพาะของผู้ถือครองทรัพย์สินส่วนบุคคล แม้รัฐบาลจะถือว่าอยู่ในกรอบของกฎหมายธรรมชาติแล้ว ก็ยังคงเป็นกฎหมายธรรมชาติที่ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนบางกลุ่มเท่านั้น จากข้างต้นการอนุมัตินี้ให้สิทธิในการต่อต้านทาส แต่เสียงข้างมาก จึงมีช่องโหว่ของการต่อต้านทาสบ้าง ลักษณะที่ Locke เองก็อาจจะไม่ทันสังเกตเห็น นั่นคือทาสของเสียงข้างมากที่เป็นฐานให้กับรัฐบาลที่ปกป้องรักษาทรัพย์สินของเสียงข้างมากที่มีอำนาจปกครอง แต่เสียงข้างมากนั้นก็เพียงเสียงข้างมากของผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลซึ่งเป็นคนจำนวนน้อยของสังคม

ในแง่นี้เอง ปัญหาในปรัชญาการเมืองของ Locke ที่วางอยู่บนฐานของกฎหมายธรรมชาติในสภาพธรรมชาติ จึงไม่เพียงเป็นปัญหาในระดับแนวคิดกฎหมายธรรมชาติ ที่เป็นเครื่องกำกับแนวคิดสิทธิตามธรรมชาติ สิทธิในการถือครองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล และเป้าหมายของรัฐบาลเพื่อไม่ให้เป็นทาส กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่า ปัญหาในปรัชญาการเมืองของ Locke มิได้เป็นเพียงปัญหาในเชิงเศรษฐกิจการเมือง แต่มันยังเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาว่าด้วยทาสในปรัชญาการเมืองของ Locke อีกด้วย และจากการที่ Locke ให้ความสำคัญต่อความไว้วางใจของประชาชนเสียงส่วนใหญ่เป็นฐานอำนาจของการปกครอง และเป็นเครื่องกำหนดการใช้สิทธิต่อต้านทาส กลับนำไปสู่ปัญหาที่เป็นผลตามมา ได้แก่ ปัญหาการวินิจฉัยโดยเสียงข้างมากที่เป็นเงื่อนไขสำคัญในการต่อต้านทาสแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ยังมีปัญหาว่าเสียงข้างมากเองก็อาจจะมองไม่เห็นปัญหาทาสของเสียงข้างมากเสียเอง อีกทั้งเสียงข้างมากอาจจะไม่ได้มองเห็นถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างประชาชน กลายเป็นว่า ปรัชญาการเมืองของ Locke ที่ได้ลากเส้นแบ่งของทาส และได้นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาทาสเอาไว้ก็ยังคงมีจุดบกพร่องอยู่

Jean-Jacques Rousseau เป็นผู้สังเกตเห็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจาก Locke เขามองว่า สังคมการเมืองที่ออกกฎหมายต่าง ๆ ขึ้นมารับรองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล แท้จริงแล้วคือสังคมที่โอบอุ้มความไม่เสมอภาคเอาไว้ สังคมดังกล่าวนี้มักจะอ้างหลักการว่าด้วยสิทธิตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองทรัพย์สินที่เกิดจากการลงแรงงานของปัจเจกบุคคล แต่สำหรับ Rousseau แล้วนั้น สิทธิดังกล่าวไม่ใช่สิ่งซึ่งมีอยู่ในสภาพธรรมชาติดั้งเดิมที่แท้จริง เพราะในสภาพธรรมชาติดั้งเดิมมนุษย์อยู่กันตามลำพังและสามารถตอบสนองความต้องการอันจำกัดของตนเองได้ มนุษย์จึงมีความแข็งแรงโดยธรรมชาติและไม่ต้องพึ่งพาใคร อีกทั้งมนุษย์ในสภาพธรรมชาติดั้งเดิมมีความรักในตนเองและไม่ต้องการจะต่อสู้หรือขัดแย้งกับใคร

Rousseau ยังเห็นว่ามนุษย์ในสภาพดั้งเดิมยังมีความรู้สึกเมตตาสงสาร และจะช่วยเหลือคนที่ตกทุกข์ได้ในขณะที่เขาเห็นโดยไม่คิดว่าเขาจะได้รับสิ่งใดตอบแทน แต่เมื่อมนุษย์เข้ามาอยู่กันเป็นครอบครัวมนุษย์จึงพัฒนาหน้าที่ของตนและความแข็งแรงของพวกเขาได้ค่อย ๆ ลดลง จนเมื่อสังคมมนุษย์ถือกำเนิดขึ้นมา และมนุษย์ได้สร้างมาตรฐานในการแบ่งแยกสิ่งต่าง ๆ ขึ้นภายในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ ความแตกต่างซึ่งมีโดยธรรมชาติ เช่น ความแตกต่างทางกายภาพและไหวพริบปฏิภาณ จึงได้กลายมาเป็นความแตกต่างที่ทำให้มนุษย์กลุ่มหนึ่งมีอำนาจและสถานะสังคมที่เหนือกว่ามนุษย์อีกกลุ่มหนึ่ง จุดเปลี่ยนสำคัญคือเมื่อมีคนคนหนึ่งอ้างว่าที่ดินตนเองล้อมรั้ว

เอาไว้คือที่ดินของตน และคนที่เหลือซื้อพอที่จะยอมรับการกล่าวอ้างเช่นนั้นว่าที่ดินได้เป็นกรรมสิทธิ์ของเขา จึงได้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเกิดขึ้น พอถึงจุดจุดหนึ่งคนที่มีการสิทธิ์น้อยกว่าหรือไม่มีเลยก็จะเกิดความต้องการอยากที่จะได้เหมือนกับที่คนที่ถือกรรมสิทธิ์มากกว่ามี ณ จุดนี้เองที่รัฐ รวมถึงกฎหมายและกฎเกณฑ์ของรัฐได้ถือกำเนิดขึ้น โดยมีหลักพื้นฐานคือการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล

ในรัฐช่วงต้นคนรวยได้ประโยชน์จากการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ส่วนคนจนก็คิดว่าตนเองจะได้ประโยชน์จากการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ และคาดหวังว่าตนเองจะมีการสิทธิ์มากขึ้นภายในระเบียบสังคมดังกล่าว ในหนังสือ *Second Discourse* ของ Rousseau อธิบายว่า ขณะที่เกิดสังคมขึ้นมาแล้ว แต่สภาพของความไม่เสมอภาคก็ยังไม่ได้หายไป แต่กลับจะยิ่งทวีคูณอารมณ์ความรู้สึกเห็นแก่ตัวมากขึ้น และที่สำคัญคือ ในสังคมช่วงต้นล้วนเต็มไปด้วยเมล็ดพันธุ์ของความแตกแยก กระทั่งก่อให้เกิดเป็นความเกลียดชังระหว่างกันและกัน ด้วยการกำหนดสิทธิและผลประโยชน์ของคนกลุ่มหนึ่งให้เป็นปฏิปักษ์ต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง แต่ Rousseau เห็นว่า สังคมดังกล่าวมีแต่จะทำให้มนุษย์เพิ่มพูนความรู้สึกปรารถนาอยาก และความรักตนเองแบบเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งถึงจุดที่ไม่ว่าใครฝ่ายไหนก็จะรู้สึกว่าจะตนเองอยากจะได้ในสิ่งที่คนอื่นครอบครอง ฝ่ายคนรวยย่อมต้องการที่จะรักษาสິงที่ตนมีและต้องการเพิ่มพูนให้มากยิ่งขึ้นไปอีก ฝ่ายคนจนก็ย่อมต้องการที่จะมีเหมือนกับคนรวยมี ตัวตนของมนุษย์จึงเป็นตัวตนที่ผูกกับมาตรฐานของสังคมและต้องการจะขึ้นไปสู่จุดสูงสุดของสังคม เวลานี้เองที่ “ทรราชย์” ได้เปิดเผยออกมา Rousseau กล่าวว่า “จากใจกลางความผิดปกติและการเปลี่ยนแปลงแบบปฏิวัตินี้ การปกครองแบบทรราชย์จะค่อย ๆ โผล่หัวอันน่าเกลียดของมันออกมา เพื่อกลืนกินทุกส่วนของรัฐที่ได้ชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดี หรือมีชื่อเสียงดี ซึ่งในท้ายที่สุดมันจะเหยียบย่ำลงบนกฎหมายของรัฐและประชาชน แต่ตัวมันจะสถาปนาตนเองขึ้นบนซากปรักหักพังของมหาชนรัฐ.” (Rousseau, 1950a, p.268)

Rousseau มองว่าทางออกจากสภาพดังกล่าวมีอยู่ว่าต้องสร้างสัญญาประชาคมขึ้นใหม่ สัญญาประชาคมนั้นจะต้องเป็นการที่ปัจเจกบุคคลสละสิทธิเสรีภาพส่วนตน เพื่อแลกกับการที่เขาจะได้เข้ามาเป็นส่วนที่แบ่งแยกไม่ได้ของส่วนทั้งหมด (Rousseau, 1950b, pp.14-15 [Bk.1 Ch.6]) หรืออยู่ภายใต้เจตนารมณ์ร่วม (General Will, *volonté générale*) ของรัฐ ในสังคมดังกล่าวทุกคนจะมีสถานะเป็นปัจเจกบุคคล แต่ในขณะเดียวกันเขาก็จะมีสถานะเป็นพลเมืองของรัฐร่วมกับคนอื่น เขาจึงต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ เจตนารมณ์ร่วมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและมาก่อนเจตนารมณ์เฉพาะ

อย่างไรก็ตาม แม้ Rousseau จะแก้ปัญหาความขัดกันระหว่างเจตนารมณ์ร่วมกับเจตนารมณ์เฉพาะลงได้ในทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติดูเหมือนว่า เขามีอาจขัดข้อขัดแย้งระหว่างเจตนารมณ์ร่วมและเจตนารมณ์เฉพาะได้เด็ดขาด และ Rousseau ยังไม่อาจพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ตามหลักการที่กล่าวมานี้ประชาชนพลเมืองจะยังมีเสรีภาพได้แท้จริง เพราะเป็นไปไม่ได้ว่าประชาชนทั้งมวลจะให้ความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ต่อกฎหมายทุกฉบับ เพราะฉะนั้น ในทางปฏิบัติจึงเป็นไปได้ว่าอาจมีบางคนถูกบังคับให้เห็นด้วยกับสิ่งที่เขาไม่เห็นด้วย และแน่นอนว่า Rousseau เองก็คงจะรู้ถึงปัญหาดังกล่าวนี้อย่างดี อันที่จริง Rousseau ได้ตั้งคำถามว่า “คนคนหนึ่งจะยังเสรี และถูกบังคับให้ทำตามเจตนารมณ์ของคนอื่นแต่ไม่ใช่ของเขาได้อย่างไร ผู้คัดค้านจะยังเสรีและปฏิบัติตามกฎหมายที่เขาไม่เห็นชอบด้วยได้อย่างไร?” (Rousseau, 1950b, p.106 [Bk.4 Ch.2]) แต่คำตอบของ Rousseau กลับเป็นว่า เมื่อมีการเสนอกฎหมายขึ้นมาให้พิจารณานั้น ปัจเจกบุคคลไม่เคยถูกถามว่าเขาเห็นด้วยหรือไม่ต่อร่างกฎหมายดังกล่าว แต่ปัจเจกบุคคลจะต้องถามตนเองว่าข้อเสนอร่างกฎหมายดังกล่าวนี้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ร่วมหรือไม่ต่างหาก อันที่จริงแล้ว Rousseau กล่าวเอาไว้อย่างชัดเจนว่า “ในความเป็นจริง แต่ละปัจเจกบุคคลย่อมสามารถมีเจตนารมณ์เฉพาะในฐานะที่เป็นมนุษย์ ซึ่งตรงข้ามหรือไม่เหมือนกับเจตนารมณ์ร่วมที่เขาได้อยู่ในฐานะที่เป็นพลเมือง ผลประโยชน์เฉพาะของเขาอาจเป็นคู่แข่งกับผลประโยชน์ส่วนรวม การดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และเป็นอิสระโดยธรรมชาติของเขาอาจทำให้เขามองสิ่งที่ตนทำให้แก่ส่วนรวมว่า เป็นการอุทิศตัวชนิดให้เปล่า ซึ่งอาจมีภัยต่อคนอื่นน้อยกว่าที่มันเป็นภาระต่อตัวเขาเอง และเมื่อพิจารณาบุคคลที่มีการสถาปนา

ขึ้นมาเป็นรัฐในฐานะบุคคลสมมติ (*persona ficta*) ว่าเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ด้วยเหตุผล จะพบว่า ด้วยเพราะเหตุว่ารัฐนั้นมีชีวิตมนุษย์ คนคนหนึ่งจึงเพิกกับการใช้สิทธิของพลเมืองโดยไม่ยอมทำหน้าที่ของคนในบังคับ นี่คือนัยของความไม่เป็นธรรมซึ่งถ้าแพร่หลายไปก็ย่อมทำความพินาศมาสู่กายการเมือง ดังนั้น เพื่อให้การทำให้สัญญาทางสังคมกลายเป็นสูตรที่ว่างเปล่ามันจึงมีข้อกำหนดที่บรรจุไว้เป็นนัย ซึ่งมีแต่ข้อกำหนดนี้เท่านั้นที่จะทำให้ข้ออื่น ๆ มีอำนาจ กล่าวคือ ผู้ใดปฏิเสธที่จะเชื่อฟังเจตนารมณ์ร่วม เขาจะถูกบังคับให้เชื่อฟังโดยทั้งองค์คณะ ซึ่งนี้จะหมายถึงเป็นอื่นใดไปไม่ได้ หากเสียจากว่าเขาถูกบังคับให้มีอิสระ นี่คือการเงื่อนไขที่ให้แก่พลเมืองแต่ละคนมีต่อประเทศของพวกเขา และทำให้พวกเขาปลอดภัยโดยที่พวกเขาจะได้ไม่ขึ้นต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง..." (Rousseau, 1950b, p.18 [Bk.1 Ch.7]) ในแง่ตัวเอง "การบังคับ" กับการมี "เสรีภาพ" จึงอาจเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ว่าการบังคับนั้นจะทำให้มนุษย์มีเสรีภาพอย่างแท้จริง และในกรณีที่สมาชิกคนใดหรือกลุ่มใดในสังคมยังคงคิดว่าผลประโยชน์ของพวกเขาไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของส่วนรวม เพราะฉะนั้นในนามของเจตนารมณ์ร่วมก็จะต้องบังคับให้คนกลุ่มนั้นมีเสรี (to be forced to be free) เจตนารมณ์ร่วมจะเป็นเครื่องบังคับให้มนุษย์มีสถานะของความเป็นพลเมืองที่เป็นส่วนหนึ่งของกายการเมือง (Body Politic) หรือรัฐที่เปรียบเสมือนกับร่างกายของมนุษย์ โดยที่เจตนารมณ์ร่วมคือจิตวิญญาณของรัฐทั้งรัฐ การที่อวัยวะร่างกายกับจิตวิญญาณของรัฐทำงานไม่สอดคล้องกันก็จะเกิดสภาวะที่ความคิดและการกระทำไปกันคนละทางได้ และมีอันตรายถึงขนาดที่ "นำความพินาศ" มาสู่รัฐได้อีกด้วย เจตนารมณ์ร่วมจึงต้องเป็นเครื่องกำหนดผลประโยชน์และความปรารถนาให้สอดคล้องกับส่วนรวม และการบังคับให้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ร่วมจึงเป็นความเป็นไปได้ที่อาจเกิดขึ้นมาพร้อม แม้ว่าจะเป็นการบังคับเพื่อให้ปัจเจกบุคคลมีอิสระก็ตาม (Sombat Chantornvong, 1978, p.181)

ในทัศนะของ Talmon ข้อเสนอเรื่องการบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ร่วมของ Rousseau มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบเบ็ดเสร็จ (Totalitarian Democracy) เพราะถึงแม้ภายใต้รัฐประชาชนจะยังคงมีเจตนารมณ์เฉพาะหรือเจตนารมณ์ส่วนบุคคล แต่ประชาชนจะต้องมีเจตนารมณ์ที่สอดคล้องไปกับเจตนารมณ์ร่วมของรัฐ ฉะนั้นเงื่อนไขของปรัชญาการเมืองของ Rousseau คือเจตนารมณ์ร่วมจะต้องถูกเข้าใจในฐานะส่วนรวมของทั้งหมด มิใช่บางส่วนหรือส่วนทั้งหมด และถึงแม้ว่าประชาชนจะดำรงฐานะปัจเจกบุคคล แต่ก็จะต้องเป็นปัจเจกบุคคลที่ไม่ยึดโยงกับกลุ่มเฉพาะในการแสดงเจตนารมณ์ของกลุ่มเฉพาะของเขาออกมา หากจะต้องเป็นปัจเจกบุคคลที่อยู่ในสถานะของส่วนทั้งหมดเท่านั้น ดังนั้น การกระทำของอำนาจอธิปไตยหรือเจตนารมณ์ร่วมจึงไม่ใช่ "การถ่วงดุล" ผลประโยชน์และมุมมองของกลุ่มเฉพาะต่าง ๆ ภายในรัฐ ทว่าทุก ๆ กลุ่มเฉพาะหรือปัจเจกบุคคลจะต้องถูกบังคับให้มีเจตนารมณ์ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ส่วนรวมเท่านั้น จากที่กล่าวมาข้างต้น Talmon มองว่า การจัดสถาบันทางการเมืองในลักษณะของการแบ่งแยกอำนาจและการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ (Separation and balance of power) จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในปรัชญาการเมืองของ Rousseau เพราะการแบ่งแยกอำนาจและการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจนั้นจะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างมากต่อการสร้างความกลมกลืนและความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันของสังคม เพราะถ้าหากแต่ละกลุ่มเฉพาะของสังคมกระทำไปตามเจตนารมณ์เฉพาะของกลุ่มแล้ว ก็จะทำให้เกิดการยื้อแย่งชิงอำนาจระหว่างกัน จนกระทั่งไม่สามารถดำเนินไปในทิศทางใด ๆ ได้เลย (Talmon, 1986, pp.43-47) แนวคิดของ Rousseau จึงใกล้ชิดกับเผด็จการอำนาจเบ็ดเสร็จ (Totalitarianism) อย่างมีอาจปฏิเสธได้

แม้จะตั้งข้อสงสัยได้ว่าการตีความของ Talmon เป็นการตีความ Rousseau อย่างไม่ยุติธรรม แต่ข้อวิเคราะห์ของ Talmon บางส่วนก็ไม่ถึงกับไร้เหตุผลเสียทั้งหมด อย่างน้อยที่สุดความเห็นส่วนหลังของ Talmon ยังมีความคล้ายคลึงกับความเห็นของ Plamenatz ที่มองว่า Rousseau มีได้กำลังกล่าวถึงการแบ่งแยกอำนาจ (the separation of powers) เขามีได้สนใจว่ารัฐควรรับรองหรืออนุญาตให้มีฝ่ายผู้ปกครองผู้ถืออำนาจฝ่ายบริหาร (Executive Power) ที่มีความเป็นอิสระในแง่ของการใช้เจตนารมณ์ของตนเองอย่างเป็นอิสระ แต่เขาเพียง

สนใจว่ารัฐในนามของเจตนารมณ์ร่วมควรรับรองหรืออนุญาตให้ผู้ปกครองที่ใช้อำนาจฝ่ายบริหารได้ทำให้เจตนารมณ์ร่วมบังเกิดผลจริงในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น (Plamenatz, 1972, pp.394-395, pp.403-404) นอกจากนี้ ในทัศนะของ Bloom จะพบว่า แม้เขาไม่ได้กล่าวเหมือนกับที่ Talmon เห็นว่าปรัชญาการเมืองของ Rousseau นั้นเป็นฐานคิดที่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตยแบบเบ็ดเสร็จ แต่ Bloom เห็นว่า การแสดงออกของเจตนารมณ์ร่วมจะต้องจัดความเป็นกลุ่มเฉพาะต่าง ๆ (factions) ซึ่งมีผลประโยชน์เฉพาะที่แตกต่างกันออกไป และพลเมืองแต่ละคนไม่อาจหวังได้ว่าเจตนารมณ์เฉพาะของเขาหรือของฝ่ายตนจะได้รับชัยชนะเหนือเจตนารมณ์ร่วม เพราะถ้าหากว่าทุกคนยอมรับว่าถ้าทุกคนออกเสียงตามกิเลสตัณหาของตนได้ก็จะส่งผลให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และถ้าหากว่าเจตนารมณ์เฉพาะพัฒนาหายไปเป็นกลุ่มใหญ่พอที่จะมีอิทธิพลต่อการออกเสียงอย่างเด็ดขาด ก็ส่งผลให้เจตนารมณ์เฉพาะได้เอาชนะสำนึกของเขาที่ควรตัดสินใจยอมตามเจตนารมณ์ร่วม เพราะฉะนั้นกลุ่มเฉพาะจึงต้องถูกห้ามและต้องป้องกันไม่ให้ตัดสินใจและกระทำไปตามเจตนารมณ์เฉพาะของตนเอง แต่กลุ่มเฉพาะจะต้องถูกบังคับให้กระทำไปตามเจตนารมณ์ร่วมเท่านั้น เจตนารมณ์ร่วมจึงเป็นที่มาของการบัญญัติกฎหมายและการกำหนดทิศทางของสังคมการเมืองแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เจตนารมณ์ร่วมกับอำนาจในการบัญญัติกฎหมายหรือนิติบัญญัติจึงเป็นสิ่งซึ่งแยกจากกันไม่ได้ และเนื่องจาก Bloom เห็นว่า รัฐธำมณียของ Rousseau นั้นแบ่งแยกไม่ได้ เขาจึงมีทัศนะต่อไปว่าแนวคิดเจตนารมณ์ร่วมทำให้เป็นไปไม่ได้ที่จะมี “การแบ่งแยกอำนาจ” (the separation of powers) การที่ Rousseau แยกแยะฝ่ายบริหารออกมาต่างหาก และกำหนดว่าฝ่ายบริหารเป็นผู้ใช้อำนาจในการดำเนินการบริหารนั้น แท้จริงแล้วเป็นคนละเรื่องกับการแบ่งแยกอำนาจให้ฝ่ายบริหารมีเอกเทศต่างหาก เพราะไม่มีสิทธิอำนาจใดที่ไม่ได้มาจากอำนาจอธิปไตย (Bloom, 1987, p.571)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะพบว่าแนวคิดว่าด้วยเจตนารมณ์ร่วมในแบบของ Rousseau แม้จะมีเป้าหมายมุ่งไปสู่การมีเสรีภาพ และความเสมอภาคกันอย่างแท้จริง แต่ก็กลับปฏิเสธไม่ได้ว่าในบางมุมมองของปรัชญาการเมืองของ Rousseau กลับมาพร้อมความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การเป็นทรราชย์ในบางรูปแบบ

4. การรื้อฟื้นการเมืองความพอดี/สมดุล และการแก้ปัญหาทรราชย์ในเชิงสถาบันของ Montesquieu

4.1 รากฐานปรัชญาการเมืองของ Montesquieu

ปัญหาทรราชย์ที่ถกเถียงกันในเรื่องการเมืองของ Locke และ Rousseau หากจะว่าไปแล้วนั้น ก็ดูเหมือนว่าจะเป็นปัญหาที่ยืนยมนรากฐานปรัชญาการเมืองของพวกเขาที่มาจากการทดลองทางความคิด Hobbes, Locke, และ Rousseau จะเริ่มต้นปรัชญาการเมืองของพวกเขาจากการทดลองทางความคิด (Thought Experiment) เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์และสภาพธรรมชาติก่อนที่จะมีรัฐ และค่อย ๆ อธิบายการกำเนิดสังคมการเมืองหรือรัฐ รวมถึงเป้าหมายของรัฐตามวิธีการดังกล่าวและตรรกะที่สืบเนื่องมาจากการวิเคราะห์สภาพธรรมชาติและธรรมชาติของมนุษย์จากการทดลองในเชิงตรรกะหรืออยู่บนฐานทางทฤษฎีล้วน

แต่ในปรัชญาการเมืองของ Montesquieu จะพบว่า เขามีวิธีการอธิบายปรัชญาการเมืองของเขาแตกต่างออกไป โดยเขาเริ่มต้นจากกล่าวถึงวิธีการที่เขาพิจารณาธรรมชาติของมนุษย์ และหลักการทางการเมือง โดยที่หลักการทางการเมืองเหล่านี้มีได้มาจากหลักการเชิงทฤษฎี แต่ทว่ามาจากการผสมผสานการพิจารณาเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละสังคมการเมืองด้วยเข้าไปด้วย “ข้าพเจ้าไม่ได้สรุปหลักการต่าง ๆ จากอคติส่วนตัวของข้าพเจ้า แต่จากธรรมชาติของสรรพสิ่งนั้นเอง...ข้าพเจ้ามิได้เขียนเพื่อประณามสิ่งซึ่งเป็นสถาบันในบางประเทศอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นที่ใด แต่ละชาติจะได้พบเหตุผลแห่งหลักการ ในการปกครองของตน ณ ที่นี้ และย่อมจะได้ผลตามมา คือ สำหรับการเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้นก็เป็นเรื่องของเฉพาะบรรดาประเทศซึ่งโชคที่ให้เกิดมาเพื่อที่จะสามารถเข้าใจถึงโครงสร้างทั้งหมดในการปกครองของรัฐได้อย่างฉับพลันด้วยอัจฉริยะของตน” (Montesquieu, 2015, xliii [preface]) เห็นได้ว่า Montesquieu ให้ความสำคัญอย่างมากต่อ

การเข้าใจถึง “ธรรมชาติของสรรพสิ่ง” อันหมายถึง ลักษณะของมนุษย์และสังคมการเมืองหรือการปกครองรูปแบบต่าง ๆ ในอดีต จากมุมมองของบริบทหรือเงื่อนไขเฉพาะที่รายล้อมสังคมการเมืองนั้น ๆ อยู่ โดยที่เขาไม่ได้เอาอคติเข้าไปใช้ในการอธิบายความหลักการที่เขาค้นพบจากบทเรียนในอดีต แต่เป็นการศึกษาจากสภาพเงื่อนไขอันประกอบกันจนเกิดเป็น “วิญญาน” หรือ “ธรรมชาติ” ของรูปแบบการปกครองนั้น ๆ แต่ละชาติหรือแต่ละรูปแบบการปกครองจะมีหลักการของตนที่มีความแตกต่างจากหลักการของสังคมอื่นเสมอ

เมื่อ Montesquieu ให้ความสำคัญต่อการเข้าใจ “ธรรมชาติของสรรพสิ่ง” ของรูปแบบการปกครองและมนุษย์ในสังคมต่างผ่าน “กฎ” ประเภทต่าง ๆ Montesquieu กล่าวว่า “กฎในความหมายกว้างที่สุด คือความสัมพันธ์ที่จำเป็นซึ่งเกิดมาจากธรรมชาติของสรรพสิ่งต่าง ๆ ในแง่นี้ ทุกสรรพสิ่งจึงมีกฎเป็นของตนเอง สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีกฎของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โลกทางวัตถุก็มีกฎของวัตถุ สติปัญญาที่สูงส่งกว่ามนุษย์ก็มีกฎของสิ่งเหล่านั้น สัตว์ป่ามีกฎของพวกมันเอง ส่วนมนุษย์ก็มีกฎของมนุษย์” (Montesquieu, 2015, p.3 [Bk.1 Ch.1]) แต่ละสรรพสิ่งจะมี “กฎ” ที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติสรรพสิ่งนั้น ๆ แล้วแต่ว่าจะเป็นสิ่งใด แต่ถึงแม้ Montesquieu จะกล่าวถึงกฎของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือกฎของสิ่งที่อยู่เหนือไปกว่ามนุษย์ แต่ก็ไม่ได้แปลว่า ทุกสรรพสิ่งจะดำเนินตามกฎดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา กล่าวอีกนัยหนึ่ง แม้ว่า Montesquieu จะมองว่า โลกทางปัญญาจะมีกฎของมันเองที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และถึงแม้ว่าพระเจ้าจะสร้างกฎขึ้นมาแต่พระองค์ก็ไม่ได้เข้าไปแทรกแซงกฎเหล่านี้ แต่ปล่อยให้มันดำเนินไปอย่างไม่มีวันเปลี่ยนแปลง ในแง่นี้ สิ่งซึ่งอยู่เบื้องล่างลงไปจากกฎเหล่านี้ เช่น มนุษย์ อาจดำเนินหรือไม่ได้ดำเนินตามกฎของพระเจ้าดังกล่าวนั้นเสมอไป เหตุเพราะว่ามนุษย์ซึ่งสามารถใช้เหตุผลหรือมีสติปัญญานั้นถูกจำกัดด้วยธรรมชาติของเขาเอง (Carrese, 2016, p.39)

แต่ Montesquieu ไม่ได้มองว่า มนุษย์จะต้องมีชีวิตอยู่ตามความไม่รู้และความผิดพลาด โดยละเลยไม่ใช้ความสามารถด้านสติปัญญาของตน แต่มนุษย์จะต้องแสวงหากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ Montesquieu จึงอธิบายว่า เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์หลงลืมกฎหมายก็จะต้องถูกทำให้เคารพกฎหมาย กฎหมายจึงเป็นสิ่งที่สื่อถึงการมีบัญญัติกฎหมาย (Legislators) การประกาศใช้กฎหมาย และผู้ที่ต้องเคารพกฎหมาย รวมถึงการมีบทลงโทษเกิดขึ้น Montesquieu กล่าวว่า “สิ่งมีชีวิตดังกล่าวนี้หากว่าในห้วงขณะหนึ่งที่เขาได้หลงลืมผู้สร้างของตน พระเจ้าจะบอกกล่าวเขาให้รู้จักกฎของศาสนา. สิ่งมีชีวิตดังกล่าวนี้หากว่าในห้วงขณะหนึ่งที่เขาได้หลงลืมตัวตนของตนเอง นักปรัชญาจะช่วยให้เขาทบทวนตัวเขาโดยกฎของศีลธรรม. หากว่าเขาได้มำดำรงอยู่ในสังคมแล้ว แต่เขาดันหลงลืมเพื่อนพลเมืองของตนเอง ผู้บัญญัติกฎหมายจะทำให้เขาหันมาตระหนักในหน้าที่ของเขา ด้วยการใช้กฎหมายทางการเมืองและกฎหมายพลเมือง” (Montesquieu, 2015, p.5 [Bk.1 Ch.1]) จะเห็นได้ว่า ประเด็นสำคัญที่เขาเน้นมากที่สุดกลับเป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่มนุษย์อาจ “หลงลืมเพื่อนพลเมืองของตนเอง” ฉะนั้น ผู้บัญญัติกฎหมายจึงต้องทำให้ประชาชนหันมาเคารพกฎหมาย Montesquieu กล่าวว่า “ก่อนจะเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญา พวกเขามีเพียงความเป็นไปได้ ดังนั้นพวกเขาจึงมีความสัมพันธ์และกฎต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ อันเป็นผลตามมา. ก่อนที่กฎหมายจะถูกสร้างขึ้น มีเพียงความสัมพันธ์ที่มีความเป็นไปได้ของการที่จะมีความถูกต้องเป็นธรรม เกิดขึ้น... เพราะฉะนั้น เราจะต้องกล่าวเสียก่อนว่า มีความสัมพันธ์ที่เที่ยงธรรม ที่มาก่อนกฎหมายที่มนุษย์เป็นผู้บัญญัติขึ้นมา ซึ่งก่อรูปก่อร่างพวกเขา เช่น การมีสังคมของหมู่มนุษย์ มันจึงเป็นสิ่งที่ยุติธรรมที่จะปฏิบัติตามกฎเหล่านั้น” (Montesquieu, 2015, p.4 [Bk.1 Ch.1]) ข้อความนี้น่าจะเป็นฐานในการทำความเข้าใจปรัชญาการเมืองของ Montesquieu ซึ่งให้ความสำคัญต่อการทำความเข้าใจสภาพเงื่อนไขของสังคมมนุษย์ แต่เขาก็เข้าใจถึงข้อบกพร่องของมนุษย์ที่อาจผิดพลาดได้เพราะมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญาอย่างจำกัด และเพราะว่ามนุษย์ไม่ได้สมบูรณ์แบบและอาจผิดพลาดได้ แต่มนุษย์ก็ยังมีโอกาสที่จะสร้างหรือออกแบบสังคมการเมืองจากข้อผิดพลาดของตนได้ด้วย

Montesquieu อธิบาย ลำดับการรวมตัวของสังคมมนุษย์พร้อม ๆ กับการอธิบายถึงกฎธรรมชาติ (The laws of nature) Montesquieu กล่าวว่า ก่อนที่จะมีกฎใด ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมานั้น ได้มีกฎธรรมชาติอยู่

ก่อน และกฎใด ๆ ก็ตามที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมา ล้วนแต่มาจากลักษณะการเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์ อันมีลักษณะเฉพาะตัว เพราะฉะนั้นแล้ว เพื่อจะเข้าใจกฎใด ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจต้องเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจ สภาวะธรรมชาติก่อนจะมีกฎเหล่านั้น หรือ สภาวะที่มีกฎธรรมชาติซึ่งดำรงอยู่มาก่อนว่าเป็นอย่างไร ทั้งนี้ Montesquieu แบ่งกฎธรรมชาติออกเป็น 4 ข้อ (Montesquieu, 2015, pp.6-7 [Bk. 1 Ch.2]) ได้แก่ กฎธรรมชาติข้อแรก มนุษย์ในสภาพธรรมชาติมีความสามารถในการรู้ (Capacity to acquire knowledge or form conceptions) แต่ยังไม่ใช้การมีความรู้ในตอนแรกเริ่ม สิ่งแรกที่มนุษย์รู้จักคือ มนุษย์จึงยังไม่ได้มีการใช้ ภาษารวมถึงการใช้เหตุผล ความคิดแรกเริ่มของมนุษย์โดยธรรมชาติแล้วจึงไม่ใช้การคิดคำนวณอะไรซับซ้อน หากแต่ Montesquieu อธิบายว่า มนุษย์รู้ถึงความปรารถนาต้องการที่จะรักษาชีวิตของตนให้รอดมากเสียยิ่งกว่า จะคิดเรื่องการสร้างสังคมด้วยการมาอยู่ร่วมกัน Montesquieu ยังอธิบายว่ามนุษย์แต่ละคนรู้สึกถึงความอ่อนแอ ของตนเพียงเท่านั้นและมนุษย์แต่ละคนยังมีความขี้ลาดอย่างเต็มที่รวมถึงมีโอกาสการกลัวตัวสั่นอีกด้วย ผลคือมนุษย์ จะมีความต้องการเอาชีวิตรอดและจะวิ่งหนีเมื่อพบปะกับผู้อื่น ธรรมชาติมนุษย์ของ Montesquieu จึงไม่ได้ลง เอยอย่างเดียวกับที่ Hobbes อธิบายกฎธรรมชาติข้อแรกตามที่เสนอของ Montesquieu จึงเป็นการที่มนุษย์ ใฝ่หาสันติมากกว่าสงคราม กฎธรรมชาติข้อสอง เนื่องมาจากกฎข้อแรกสุดที่มนุษย์มีความรู้สึกถึงความจำเป็น ในการที่จะเอาชีวิตรอดและดำรงชีวิตต่อไป กฎธรรมชาติข้อสองจึงเป็นการที่มนุษย์ต้องการแสวงหาอาหารเพื่อ เลี้ยงชีพของตน กฎธรรมชาติข้อสาม แม้รู้สึกความกลัวตัวสั่นจะทำให้มนุษย์หลีกเลี่ยงหนีผู้อื่น แต่ Montesquieu มองว่า ความกลัวของมนุษย์แต่ละคนที่มีอยู่คล้ายกัน เมื่อเผชิญกับความต้องการเอาชีวิตรอดแล้วนั้น มนุษย์จะ เลือกลัดตืนใจหันหน้าเข้าหามนุษย์คนอื่นในเวลาไม่ช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่มนุษย์เพศชายเข้าหาผู้หญิงเพศ หญิงเพื่อการธำรงรักษาเผ่าพันธุ์เอาไว้ (Pangle, 1990, p.30) แต่ประเด็นสำคัญอยู่ตรงที่ว่า เมื่อมนุษย์เพศชาย และหญิงมีแรงกระตุ้นทางอารมณ์ความรู้สึก หรือมีความรู้สึกถึงเสน่ห์ที่ดึงดูดกันและกัน มีการเพิ่มพูนความ ต้องการในกันและกัน Montesquieu มองว่า ความวิงวอนโดยธรรมชาติ (Natural entreaty) ดังกล่าวที่มี การเพิ่มพูนมากขึ้นนี้ ทำให้มนุษย์ชายและหญิงเริ่มที่จะมาอยู่ร่วมกันแทนที่จะอยู่ตัวคนเดียว กฎธรรมชาติข้อสี่ ในขั้นต่อมา มนุษย์จะค่อย ๆ เริ่มมีความสามารถในการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์มากกว่า การอยู่ร่วมกันแบบชายหญิง ซึ่งสัตว์จะไม่มีความสามารถดังกล่าวนี้เลย เพราะฉะนั้นกฎธรรมชาติข้อที่สี่ในทัศนะ Montesquieu ก็คือ ความต้องการของมนุษย์ที่จะอยู่กันเป็นสังคม (the desire to live in society) มากกว่า การรวมตัวกันระหว่างชายและหญิง

แต่ถึงแม้ Montesquieu มองว่า มนุษย์ทุกคนล้วนอยู่ภายใต้ “กฎธรรมชาติ” ว่าด้วยการเข้ามาอยู่ ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์ เขาก็มองว่า เมื่อมนุษย์ซึ่งอยู่ในบริบทที่แตกต่างกันไปพวกเขาอาจจะเรียนรู้ถึงแบบ ปฏิบัติที่มีรายละเอียดที่มีความแตกต่างกันไปในบริบทและเงื่อนไขเฉพาะของตน และเนื่องจากว่ากฎหมายและตัว แบบของรูปแบบการปกครองที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์และเงื่อนไขเฉพาะระหว่างมนุษย์ของแต่ละ สังคม (Positive Laws) เพราะฉะนั้นเป้าหมายของ Montesquieu ในหนังสือของเขาคือ “การตรวจสอบ ความสัมพันธ์ซึ่งกฎหมาย ๆ ต่างมีความเชื่อมโยงต่อธรรมชาติและหลักการของแต่ละรูปแบบการปกครอง และ หลักการที่ว่ามานี้มีอิทธิพลเป็นอย่างสูงต่อกฎหมายเหล่านี้...” หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เขาสนใจเงื่อนไขเฉพาะของ สังคมมนุษย์ในแต่ละสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขเฉพาะเหล่านี้ ที่เรียกว่า “จิตวิญญาณแห่งกฎหมาย” (THE SPIRIT OF THE LAWS) (Montesquieu, 2015, p.8 [Bk.1 Ch.3])

แต่เราก็มีอาจด่วนสรุปว่า Montesquieu เป็นนักปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับบริบท และเงื่อนไขเฉพาะเป็นเครื่องกำหนดความถูกต้องและความยุติธรรมของรูปแบบการปกครองโดยตัวมันเอง โดยไม่ สามารถประเมินหรือตัดสินในเชิงคุณค่าได้เลย (Relativism) จริงอยู่ ความรู้ด้วยธรรมชาติของมนุษย์และ การเมืองการปกครองนั้นจะต้องเข้าไ้กับพื้นฐานของบริบทและเงื่อนไขของสังคมเฉพาะ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจได้ว่าแต่ละ รูปแบบการปกครองนั้นเป้าหมายอย่างไร โดยความเข้าใจใน “ธรรมชาติของสรรพสิ่ง” ของแต่ละรูปแบบ

การปกครองที่กล่าวถึงนี้ จะช่วยให้เราเข้าใจและประเมินตัดสินรูปแบบการปกครองหนึ่ง ๆ อย่างที่มันเป็นหรือตามหลักการของตัวมันเอง มากกว่าจะพิจารณาถึงรูปแบบการใช้อำนาจอย่างที่เป็นจริงซึ่งเป็นเพียง “อคติ” ที่ทำให้เราไม่เห็นถึงเป้าหมายที่ควรจะเป็นของรูปแบบการปกครองนั้น ๆ ว่ามีการใช้อำนาจปกครองอย่างสอดคล้องกับเป้าหมายของรูปแบบการปกครองนั้นหรือไม่ (Montesquieu, 2015, xliv [preface]) ในทัศนะของ Carrese เขาเห็นว่า ศาสตร์ทางการเมืองของ Montesquieu เป็นการ “ผสมผสานคุณลักษณะซับซ้อนเชิงปรัชญาและปรากฏการณ์วิภาษมากกว่าการวิเคราะห์อย่างง่าย เพื่อที่จะปรับปรุงข้อเสนอทางปรัชญาของพวกเขาสมัยใหม่ด้วยความเข้าอกเข้าใจอย่างเป็นมนุษย์ในทัศนะของพวกเขาโบราณ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสนใจที่เน้นในเรื่องความสุขุมรอบคอบและการบ่มเพาะของผู้ก่อร่างสร้างเมือง หรือ รัฐบุรุษ” (Carrese, 2016, p.43) แต่ “ธรรมชาติของสรรพสิ่ง” หรือ “จิตวิญญาณของกฎหมาย” ของสังคมชนิดต่าง ๆ เป็นอย่างไร ? และเกี่ยวพันกับปัญหาพระราชัยอย่างไร?

4.2 ตัวแบบของรูปแบบการปกครองหลักในทัศนะของ Montesquieu

Montesquieu เสนอว่าเราจะต้องพิจารณารูปแบบการปกครองจาก “ธรรมชาติ” และ “หลักการ” ของรูปแบบการปกครองหนึ่ง ๆ เป็นส่วนสำคัญ คำว่า “ธรรมชาติ” ของรูปแบบการปกครอง หมายถึง ลักษณะโครงสร้างเฉพาะของแต่ละรูปแบบการปกครองว่ามีลักษณะอย่างไร มีองค์ประกอบอย่างไร และใครคือผู้ใช้อำนาจในการปกครองในส่วนใด ส่วนคำว่า “หลักการ” ของรูปแบบการปกครอง หมายถึงว่า รูปแบบการปกครองหนึ่งขับเคลื่อนด้วยความปรารถนาแรงกล้าของมนุษย์อย่างไร ถึงแม้ว่าสองคำนี้จะมีความแตกต่างกันแต่ก็มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน ฉะนั้นเมื่อ Montesquieu พิจารณาคำว่า “ธรรมชาติ” และ “หลักการ” เขาไม่ได้กำลังหมายถึง “ธรรมชาติ” (Nature, *physis*) ที่แบ่งแยกเด็ดขาดของออก “จารีตประเพณี” (Convention, *nomos*) ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจากที่หลัง แต่ “ธรรมชาติ” และ “หลักการ” ในความเข้าใจของ Montesquieu นั้นมีส่วนคาบเกี่ยวระหว่างกัน ถัดจากนั้น Montesquieu ได้ทำการจัดแบ่งประเภทของรูปแบบการปกครองออกมาได้สามรูปแบบหลัก ได้แก่ 1) รูปแบบการปกครองแบบมหาชนรัฐ (Republic) 2) รูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์ (Monarchy) และ 3) รูปแบบการปกครองแบบเผด็จการตามอำเภอใจ (Despotism)⁵ โดย 3 รูปแบบดังกล่าวนี้วางอยู่บนฐานของ “ธรรมชาติ” และ “หลักการ” ที่ต่างกัน ทำให้มีรูปแบบความสัมพันธ์ทางอำนาจ และชุดคุณค่าที่รองรับรูปแบบการปกครองที่ต่างกันไปด้วย

หากจำแนกรูปแบบการปกครองด้วยเกณฑ์เรื่อง “ธรรมชาติ” (Nature) จะพบว่า “ธรรมชาติ” ของรูปแบบการปกครองมหาชนรัฐ (Republican Government) นั้น ถ้าหากไม่ได้เป็นการปกครองที่อำนาจอยู่ในมือของประชาชนทั้งปวงในสังคม ก็อาจจะเป็นการปกครองโดยครอบครัวหรือตระกูลใดตระกูลหนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งถ้าหากอำนาจอยู่ในมือของประชาชนทั้งปวงในสังคมจะเรียกว่าประชาธิปไตย (Democracy) ซึ่ง Montesquieu ไม่ได้หมายถึงประชาธิปไตยแบบบริสุทธิ์แต่หมายถึงมหาชนรัฐแบบประชาธิปไตย แต่ถ้าอำนาจอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยหรือชนชั้นสูงจะเรียกว่าอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) แต่เขาก็ไม่ได้หมายถึงอภิชนาธิปไตยแบบบริสุทธิ์แต่หมายถึงมหาชนรัฐแบบอภิชนาธิปไตย ดังนั้นไม่ว่าอำนาจการปกครองจะอยู่ในมือของประชาชนส่วน

⁵ อันที่จริงคำว่า “Despotism” มิได้ปรากฏครั้งแรกในงานของ Montesquieu และไม่ได้มีนัยเชิงลบที่ทับซ้อนกันกับคำว่า Tyranny ตามที่ปรากฏในงานของ Montesquieu หากคำ ๆ นี้ปรากฏในงานของ Aristotle ใน *Politics* เมื่อเขากล่าวถึง “δεσπότης” (despotes) หรือที่มีการแปลว่า “ผู้เป็นนายปกครองครัวเรือน” (master) ซึ่ง Aristotle ใช้คำว่า despotes เพื่อสื่อความหมายที่ผู้เป็นนายในครอบครัวหรือพ่อผู้ซึ่งมีสถานะเหนือภรรยา ลูก และทาส ภายในครัวเรือน และเราไม่ควรจะนำเอาสถานะของ despotes (Aristotle, 1998, pp.7-8 [1252a7], Aristotle, 1957) แต่เมื่อ Aristotle กล่าวถึง พ่อผู้มีอำนาจปกครองในครัวเรือนในงาน *Nicomachean Ethics* พบว่า เขาไม่ได้มองว่า พ่อที่ปกครองครัวเรือนในเอเธนส์เป็นไปในเชิงลบ แต่เมื่อกล่าวถึงพ่อที่ปกครองครัวเรือนในนครเปอร์เซีย เขากลับเรียกว่ามีลักษณะทรราช (tyrannical) ที่ปกครองลูกราวกับเป็นข้าทาสบริวาร (Aristotle, 1975, p.493 [Bk.VIII x.4-xi.1])

ใหญ่หรืออำนาจอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยหรือชนชั้นสูง Montesquieu ถือว่ายังคงเป็นรูปแบบการปกครองมหาชนรัฐ (Republican Government) ด้วยกันทั้งคู่ ส่วนธรรมชาติของรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์ (Monarchical Government) พบว่า มีความแตกต่างจากการปกครองแบบมหาชนรัฐ แต่มีความคล้ายกับธรรมชาติของรูปแบบการปกครองเผด็จการตามอำเภอใจ (Despotic Government หรือ Despotism) เพราะผู้ที่ถืออำนาจการปกครองสูงสุดคือเอกบุคล แต่ความต่างระหว่างการปกครองโดยกษัตริย์กับเผด็จการตามอำเภอใจคือ การปกครองโดยกษัตริย์เป็นการปกครองโดยเอกบุคลตามกฎหมายที่มีการบัญญัติไว้อย่างแน่นอน โดยกฎหมายที่ดำรงอยู่ในการปกครองโดยกษัตริย์เป็นสิ่งที่พระองค์บัญญัติขึ้นมาตามระเบียบแบบแผนของการปกครอง ส่วนการปกครองแบบเผด็จการตามอำเภอใจ ผู้ปกครองใช้อำนาจไปตามเจตจำนงและการทำตามอำเภอใจของตนเอง (Montesquieu, 2015, p.10 [Bk.2 Ch.1], p.17 [Bk.2 Ch.4])

ส่วนถ้าหากจำแนกรูปแบบการปกครองตาม “หลักการ” (Principle) จะพบว่ามหาชนรัฐแบบประชาธิปไตย คือการปกครองซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ถือครองอำนาจสูงสุดภายในรัฐ หลักการที่รองรับมหาชนรัฐประชาธิปไตยก็ต้องเป็นสิ่งซึ่งยึดโยงประชาชนเข้าด้วยกัน และสนับสนุนความเสมอภาคเท่าเทียมกันของประชาชนพลเมือง ดังนั้นรูปแบบการปกครองมหาชนรัฐประชาธิปไตยจึงให้ความสำคัญต่อหลักการเรื่อง “คุณธรรม” (Virtue) ซึ่งหมายถึง การที่ประชาชนภายในรัฐ มีความรักในรัฐของตนและความเสมอ และเขายังมองว่าคุณธรรมนั้นเปรียบได้กับขดลวดที่ทำให้การปกครองมหาชนรัฐดำเนินต่อไป ส่วนของมหาชนรัฐแบบอภิชนาธิปไตย หรือการปกครองที่อำนาจการปกครองสูงสุดไม่ได้อยู่กับประชาชนส่วนใหญ่ แต่อยู่กับคนส่วนน้อย โดยคนส่วนน้อยมีอำนาจในฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร มหาชนรัฐแบบอภิชนาธิปไตยจึงขึ้นอยู่กับความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นทางสังคม แต่ประชาชนพลเมืองส่วนใหญ่ก็ยังคงมีอิสรภาพ ไม่ได้อยู่ในสภาวะตกทุกข์ได้ยากและยังได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย Montesquieu มองว่าจะต้องมี “หลักการ” ที่เป็นเครื่องกำกับการใช้อำนาจของคนส่วนน้อยที่มีอำนาจปกครอง คือ “คุณธรรม” ทางการเมือง แต่คุณธรรมในมหาชนรัฐอภิชนาธิปไตยมีความแตกต่างจากคุณธรรมในมหาชนรัฐประชาธิปไตย เพราะมหาชนรัฐอภิชนาธิปไตยให้ความสำคัญต่อคุณธรรมในแง่ที่ว่า ผู้ปกครองซึ่งเป็นชนชั้นสูงจะต้องไม่ใช้อำนาจปกครองตามอำเภอใจ เมื่อใดที่ผู้ปกครองบังคับใช้กฎหมายต่อเพื่อนพลเมือง ต้องกระทำเหมือนว่ากระทำต่อตัวเอง ชนชั้นสูงจึงต้องยึดคุณธรรมเรื่อง “ความพอดี” (Moderation) เพื่อเหนี่ยวรั้งตัวเขาจากการแสวงหาความเป็นใหญ่จนเกินขอบเขตความพอดี (Montesquieu, 2015, xli [Author's foreword], p.25 [Bk.3 Ch.4])

สำหรับหลักการ (Principle) ของการปกครองโดยกษัตริย์ คือ “เกียรติ” (Honor) เพราะ ในรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์ ประชาชนพลเมืองถูกแบ่งออกไปตามชนชั้นต่าง ๆ จึงไม่มีความเสมอภาคกันเมื่อเปรียบเทียบกับมหาชนรัฐ จึงไม่จำเป็นต้องยึดถือหลักการ “คุณธรรม” ทว่าในระบบการปกครองโดยกษัตริย์จะมี “กฎหมาย” (Laws) เข้ามาแทน เหตุผลที่ทำให้กฎหมายสำคัญว่าคุณธรรม เพราะประชาชนพลเมืองไม่ได้มีจิตใจเห็นแก่ส่วนรวมเช่นที่ปรากฏอยู่ในมหาชนรัฐ แต่มีความทะเยอทะยาน ความมั่งคั่งใหญ่โต และถึงแม้ว่าประชาชนพลเมืองในระบบกษัตริย์ยังคงมีลำดับช่วงชั้นที่แตกต่างกัน แต่ประชาชนพลเมืองเหล่านี้ก็จะมีอาการปรารถนาคล้ายคลึงกันดังกล่าว Montesquieu ถือว่าเกียรติคือหลักการสำคัญสูงสุดของรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์ แม้ว่าเกียรตินั้นจะมาจากแรงผลักดันคือความทะเยอทะยาน ความมั่งคั่งใหญ่โตสูง และความต้องการได้รับการยกย่อง แต่ Montesquieu มองว่าการแสวงหาเกียรติเป็นผลดีต่อระบอบการปกครองโดยกษัตริย์ ในขณะที่การแสวงหาเกียรติในระบบมหาชนรัฐเป็นเรื่องอันตราย เพราะมหาชนรัฐโดยเฉพาะมหาชนรัฐประชาธิปไตยนั้นประชาชนพลเมืองมีความเท่าเทียมกันและค่อนข้างมีอิสระมากกว่า จึงไม่เหมาะที่จะกำหนดหลักการพื้นฐานให้ประชาชนพลเมืองมุ่งแสวงหาเกียรติส่วนตน เพราะจะทำให้ประชาชนจะเห็นแก่ตนมากกว่าความรักในส่วนรวมอันเป็นรากฐานสำคัญของมหาชนรัฐ ส่วนการปกครองโดยกษัตริย์นั้นมีแกนกลางในการบัญชาการหรือใช้อำนาจสูงสุดเพื่อขับเคลือนให้คนแสวงหาเกียรตินั้นอยู่ตรงกลาง ความปรารถนาในเกียรติดังกล่าวนี้อาจส่งผลให้ทุกภาค

ส่วนของสังคมการเมืองมีการขับเคลื่อนไปข้างหน้า ความปรารถนาในเกียรติจะผูกพันประชาชนในสังคมการเมือง เมื่อแต่ละคนมุ่งแสวงหาเกียรติยศไปพร้อม ๆ กันภายในตำแหน่งแห่งที่ของตนเอง จะส่งผลให้เกิดความดีส่วนรวม ในขณะที่ประชาชนพลเมืองเองเชื่อว่าเขากำลังทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนของเขาเอง (Montesquieu, 2015, p.27 [Bk.3 Ch.8])

ส่วนการปกครองระบอบเผด็จการตามอำเภอใจ (Despotic State) มีหลักการเดียวที่เป็นคุณลักษณะของเผด็จการตามอำเภอใจก็คือ “ความกลัว” (Fear) เท่านั้น ความกลัวจะทำลายความกล้าหาญและความรู้สึกทะเยอทะยานของทุกคน แต่เมื่อผู้ปกครองเผด็จการไม่สามารถรักษาความกลัวในหมู่ประชาชนพลเมืองไว้ได้ ทุกสิ่งอย่างในระบอบเผด็จการตามอำเภอใจก็ถือเป็นอันสูญสิ้น (Montesquieu, 2015, p.28 [Bk.3 Ch.9])

4.3 พินิจความพอดี/ความสมดุล (Moderation) กับปัญหาทรราชย์ (Tyranny) ผ่านตัวแบบของรูปแบบการปกครองหลักในทัศนะของ Montesquieu

โดยพื้นฐานแล้ว ถึงแม้ว่ารูปแบบการปกครองในแต่ละรูปแบบนั้นจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขเฉพาะของรูปแบบการปกครองนั้น ๆ เอง แต่กฎธรรมชาติก็ยังถือเป็นรากฐานที่สำคัญร่วมกันของทุกรูปแบบการปกครอง เนื่องจากประชาชนพลเมืองภายใต้รูปแบบการปกครองใด ๆ ก็ล้วนแต่เป็นมนุษย์เหมือนกันทั้งนั้น และมนุษย์ก่อนจะมาอยู่กันเป็นสังคมและอยู่ภายใต้กฎหมายที่แตกต่างกันย่อมอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติมาก่อน ฉะนั้น ถึงแม้ Montesquieu จะมองว่า เราไม่สามารถหามาตรฐานกลางมาประเมินตัดสินอย่างเด็ดขาดได้ว่ามีรูปแบบการปกครองใดเป็นรูปแบบที่ดีที่สุด หากจะต้องพิจารณาจากบริบทหรือเงื่อนไขเฉพาะของรูปแบบการปกครอง แต่ทว่าสิ่งซึ่ง Montesquieu ให้ความสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือหลักการว่าด้วยเรื่อง “ความพอดี/ปานกลาง” (Moderation) “ความพอดี/ปานกลาง” ของแต่ละรูปแบบการปกครองนั้นไม่จำเป็นต้องเหมือนกันหรือมีตัวแบบสากลที่ทุก ๆ สังคมควรนำไปปรับใช้ ฉะนั้น การที่ Montesquieu มองว่ารูปแบบการปกครองในแต่ละรูปแบบภายในแต่ละเงื่อนไขเฉพาะนั้น ไม่ควรสุดโต่งไปในด้านใดด้านหนึ่ง คือการประเมินจากเงื่อนไขของรูปแบบการปกครองนั้น ๆ เองว่า ภายในรูปแบบการปกครอง ผู้ปกครองใช้อำนาจอย่างไม่เกินเลยไปจากเงื่อนไขและหลักการภายในรูปแบบการปกครองนั้น ๆ เสียเอง นี่เป็นเหตุผลที่ Montesquieu มองว่าเป้าหมายทางปรัชญาการเมือง คือ การแก้ไข “อคติ” ที่ไม่ได้หมายถึงการสอนให้คนอ่านงานของเขาเข้าถึงกฎเกณฑ์อันเป็นสากล แต่หมายถึงการสอนให้ผู้อ่านรู้วาทธรรมชาติของการปกครองต่าง ๆ เป็นอย่างไรเพื่อที่จะได้จัดระเบียบแบบแผนให้เหมาะสมตามเงื่อนไขที่พอจะทำได้ (Bandoch, 2017, pp.2-4, p.18)

เหตุผลที่ “ความพอดี/ปานกลาง” เป็นเรื่องสำคัญ เพราะ “ความพอดี/ปานกลาง” ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การวิเคราะห์ปัญหาทรราชย์ (Tyranny) หรือเผด็จการตามอำเภอใจ (Despotism) ที่อาจจะเกิดขึ้นจากความสุดโต่งทางการเมืองดังกล่าวอีกด้วย ซึ่งถ้าความพอดี/ปานกลางคือสิ่งบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของแต่ละรูปแบบการปกครอง ก็หมายความว่าความสุดโต่งของแต่ละรูปแบบการปกครองคือสาเหตุของความเสื่อมของแต่ละรูปแบบการปกครองตามไปด้วย และถ้าหากว่า “ธรรมชาติ” และ “หลักการ” ของการปกครอง คือเครื่องกำหนดโครงสร้างทางการเมือง กฎหมาย และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจของแต่ละรูปแบบการปกครอง และเป็นสิ่งซึ่งบ่งชี้ถึงความพอดี/ปานกลางของแต่ละรูปแบบการปกครอง ก็ย่อมหมายความว่าเหตุแห่งความเสื่อมของรูปแบบการปกครองเป็นผลมาจากธรรมชาติของแต่ละรูปแบบที่ถูกนำไปในทางเกินขอบเขต ดังที่ Montesquieu กล่าวว่า “ความฉ้อฉลของแต่ละรูปแบบการปกครองมักจะเริ่มต้นจากตัวหลักการของรูปแบบการปกครองนั่นเอง” (Montesquieu, 2015, p.112 [Bk.8 Ch.1], p.118 [Bk.8 Ch.8])

ควรกล่าวในเบื้องต้นว่า คำว่า “ทรราชย์” กับคำว่า “เผด็จการตามอำเภอใจ” ดูเหมือนว่าจะเป็นคำที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ อย่างน้อยที่สุด Montesquieu ได้ใช้คำว่า “เผด็จการตามอำเภอใจ” เพื่อสื่อความถึงหนึ่งในรูปแบบการปกครองหลักที่เขาจำแนกออกมา ได้แก่ รูปแบบการปกครองแบบมหาชนรัฐ รูปแบบ

การปกครองโดยกษัตริย์ และรูปแบบการปกครองโดยเผด็จการตามอำเภอใจ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่เมื่อ Montesquieu อภิปรายถึงความเสื่อมถอยของรูปแบบการปกครอง โดยเฉพาะความเสื่อมถอยของรูปแบบการปกครองแบบมหาชนรัฐและการปกครองโดยกษัตริย์ จะพบว่า Montesquieu ใช้คำว่า “ทรราชย์” กับ “เผด็จการตามอำเภอใจ” สลับกัน ดังนั้นในการใช้คำว่า “ทรราชย์” กับ “เผด็จการตามอำเภอใจ” ของ Montesquieu จึงไม่ได้มีความแตกต่างกันในแง่ของสาระสำคัญ (Osborne, 2002, pp.243-261)

4.3.1 ปัญหาทรราชย์ในรูปแบบการปกครองมหาชนรัฐประชาธิปไตย

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การปกครองแบบมหาชนรัฐประชาธิปไตย (Democratic Republic) ซึ่งเน้นคุณค่าหรือหลักการเรื่อง “คุณธรรมทาง” หลักการที่สนับสนุนให้ประชาชนพลเมืองรักในความเป็นส่วนรวม มีความเห็นแก่ผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน ตลอดจนการทำให้ประชาชนพลเมืองเคารพกฎหมายของรัฐ รวมถึงการประชาชนพลเมืองมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือกิจการของสาธารณะ Montesquieu ให้ความสำคัญคือ “ความพหุ” ในแง่นี้ มหาชนรัฐประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองที่อำนาจอยู่กับคนส่วนใหญ่และเน้นความเสมอภาคระหว่างพลเมือง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า Montesquieu จะมองว่า ประชาชนพลเมืองจะเป็นผู้ถือครองอำนาจเอาไว้กับตนเองหรือกระทำการด้วยตนเองในทุกเรื่อง หากประชาชนผู้ถืออำนาจธิปไตยสูงสุดจะมอบอำนาจหน้าที่ให้กับคณะผู้บริหารรัฐไปใช้อำนาจแทนพวกเขา (Montesquieu, 2015, p.11 [Bk.2 Ch.2])

นอกจากประเด็นเรื่องความจำเป็นของการมีเจ้าหน้าที่แห่งรัฐหรือผู้บริหารรัฐ จะพบว่ามีอีกประเด็นสำคัญ ที่สะท้อนถึงความเป็นรูปแบบการปกครองปานกลาง/พหุ คือ ในเรื่องการบัญญัติกฎหมายในมหาชนรัฐประชาธิปไตยนั้น Montesquieu มองว่า มันมีความจำเป็นที่สภาสูงจะต้องมีการตรวจสอบกฎหมายนั้นเป็นระยะเวลาเป็นแรมปี ก่อนจะถือว่ากฎหมายเหล่านั้นได้กลายมาเป็นเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง (Montesquieu, 2015, pp.14-15 [Bk.2 Ch.2])

จากการที่มหาชนรัฐประชาธิปไตยไม่ได้ให้ประชาชนทำทุกอย่างด้วยตนเองทั้งหมด แต่มีการเลือกผู้มาใช้อำนาจแทน จึงเห็นได้ว่า การปกครองแบบมหาชนรัฐประชาธิปไตยตามทัศนะของ Montesquieu ไม่ได้เป็นแค่การปกครองโดยเสียงข้างมาก แต่คือรูปแบบการปกครองที่มีความพหุ ความเสมอภาคอันเป็นคุณค่าสำคัญของมหาชนรัฐประชาธิปไตยจึงเป็นความเสมอภาคที่ถูกจำกัดภายใต้เงื่อนไขของสภาพความเป็นจริงของสังคม ถึงที่สุดมหาชนรัฐประชาธิปไตยจึงเป็นรูปแบบการปกครองที่มีความพหุ ประชาชนภายใต้การปกครองมีความเสมอภาคเพื่อที่จะเลือกคนที่พวกเขาไว้วางใจไปใช้อำนาจแทนพวกเขาในสิ่งซึ่งพวกเขาไม่อาจทำด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว “ความเสื่อม” หรือ “ความฉ้อฉล” (Corruption) ของมหาชนรัฐประชาธิปไตย ย่อมจะต้องเป็นต้นกลับของรูปแบบการปกครองแบบพหุ/ปานกลาง ฉะนั้นความเสื่อมของแต่ละรูปแบบการปกครองมักจะเริ่มต้นที่หลักการของตัวมันเองเสมอ (Montesquieu, 2015, p.112 [Bk.8 Ch.1]) กล่าวคือ การขาดความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม แต่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนจนเกินขอบเขตของความพหุ Montesquieu มองว่าภายในสภาวะดังกล่าวประชาชนจะใช้เสรีภาพอย่างเต็มที่ในทุกเรื่อง จนกระทั่งความไร้ระเบียบอย่างสุดขีดได้เข้ามาแทนที่กฎเกณฑ์ทุกอย่าง (Montesquieu, 2015, pp.23 [Bk.2 Ch.3])

ปัญหาที่ร้ายแรงยิ่งขึ้นไปอีกจากสภาพการณ์ที่ประชาชนพลเมืองหลงใหลมัวเมาในความเสมอภาคอย่างสุดขีด จนเปลี่ยนจากความปรารถนาในสิ่งจำเป็นและความรักในความเสมอภาคมาเป็นความต้องการสิ่งฟุ้งเฟ้อ คือ ปัญหา “ทรราชย์” อันเป็นผลจากการที่ประชาชนใช้เสรีภาพเพื่อที่จะมีความเสมอภาคอย่างสุดขีด ในที่สุดแล้วประชาชนพลเมืองในระบอบมหาชนรัฐประชาธิปไตยได้สูญเสียเสรีภาพดังกล่าวไป “ยิ่งประชาชนใช้ประโยชน์จากเสรีภาพของพวกเขามากยิ่งขึ้นเท่าใด พวกเขาจะยิ่งเข้าใกล้ห้วงขณะของการสูญเสียเสรีภาพมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ทรราชย์น้อย ๆ ได้ค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นมาจากการหลอมรวมเอาบรรดาความชั่วร้ายทั้งหลายทั้งปวงเข้ามาสู่คนคนเดียว สิ่งทั้งหลายเหลือนั้นเกี่ยวกับเสรีภาพนั้นได้กลายมาเป็นอะไรที่สุจริตจนเต็มทีแล้ว เมื่อนั้นเองทรราชย์คนหนึ่ง

จึงได้เผยตัวขึ้นและประชาชนได้สูญเสียเสรีภาพ รวมถึงผลประโยชน์ใด ๆ ที่มาจากความเสื่อมถอยของพวกเขาด้วย。” (Montesquieu, 2015, p.113 [Bk.8 Ch.1])

จากปัญหาที่เกิดขึ้น จะเห็นว่าจากความต้องการเสมอภาคเท่าเทียมอย่างเต็มที่ จนกระทั่งพัฒนา กลายเป็นความต้องการที่จะเสมอภาคเท่าเทียมอย่างสุดขีด และความต้องการดังกล่าวนั้นเป็นการที่ประชาชน พลเมืองใช้เสรีภาพอย่างเต็มที่เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการในสิ่งที่เกินไปกว่าความเสมอภาคแต่เป็น ความต้องการในสิ่งที่ฟุ้งเฟ้อ ในท้ายที่สุดได้เกิดปรากฏการณ์ทรราชย์ขึ้นมา Montesquieu จึงมองว่าความ เสื่อมของมหาชนรัฐประชาธิปไตยตามทัศนะของ Montesquieu มีอยู่ 2 สาเหตุ ได้แก่ สาเหตุแรก “จิตวิญญาณ ของความเสมอภาคได้สูญเสียไป” หมายถึง การที่ประชาชนพลเมืองส่วนใหญ่ไม่ได้ยึดถือหลักความเสมอภาค ระหว่างเพื่อนพลเมืองด้วยกัน แนวโน้มผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นตามมาจากกรณีข้างต้นนี้เป็นการที่มหาชนรัฐ ประชาธิปไตยค่อย ๆ แปรสภาพกลายเป็นรูปแบบการปกครองแบบอื่นที่ยึดถือหลักความเสมอภาคน้อยลง จนกระทั่งเป็นรูปแบบการปกครองที่ไม่ได้ยึดถือหลักการเรื่องความเสมอภาคเป็นสำคัญ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่ง ได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการปกครองมหาชนรัฐประชาธิปไตยมาเป็นอภิชนาธิปไตย หรืออาจจะ เปลี่ยนแปลงไปจนถึงการปกครองโดยกษัตริย์แทน สาเหตุต่อมา ความเสื่อมนั้นอาจมาจากการที่ “จิตวิญญาณของ ความเสมอภาคถูกนำไปในสุดโต่ง” หรือการที่ประชาชนพลเมืองมีความต้องการที่จะเสมอภาคเท่าเทียมกันในทุกเรื่องจนกระทั่งเกินขอบเขตของความพอดี ความต้องการในการได้มาซึ่งความเสมอภาคจึงกลับกลายมาเป็น ความต้องการในสิ่งที่ฟุ้งเฟ้อ (Luxury) เข้ามาแทนที่ความต้องการขั้นพื้นฐานและความต้องการจะเสมอภาคกับ เพื่อนพลเมือง ซึ่งทำให้สมดุลในโครงสร้างการปกครองเปลี่ยนแปลงไป (Montesquieu, 2015, pp.112-113 [Bk.8 Ch.1])

4.3.2 พินิจปัญหาทรราชย์ในรูปแบบการปกครองมหาชนรัฐอภิชนาธิปไตย

การปกครองแบบมหาชนรัฐอภิชนาธิปไตยเป็นการปกครองที่อำนาจไม่ได้อยู่ในมือคนส่วนใหญ่ แต่อยู่ใน มือคนชั้นสูงที่เป็นคนส่วนน้อย มหาชนรัฐอภิชนาธิปไตยจึงมีความไม่เสมอภาคกันระหว่างพลเมืองเป็นพื้นฐานเมื่อ เปรียบเทียบกับมหาชนรัฐประชาธิปไตย แต่มหาชนรัฐอภิชนาธิปไตยก็ไม่ได้เป็นการปกครองที่ทุกสิ่งทุกอย่างถูก กำหนดได้จากบรรดาคนชั้นสูงที่ถืออำนาจปกครอง จนกระทั่งละเลยประชาชนพลเมืองทำให้ประชาชนพลเมืองตก อยู่ในสภาพแร้นแค้น ดังนั้น คนชั้นสูงจะต้องยึดหลักการคุณธรรมที่เน้นเรื่อง “ความพอดี” เพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง พวกเขาจากการแสวงหาความเป็นใหญ่หรือผลประโยชน์ส่วนตนอันเกิดควรเหนือบรรดาเหล่าคนชั้นสูงด้วยกันเอง หรือพยายามอยู่เหนือกว่าประชาชนสามัญด้วย

ในแง่นี้ ปัญหา “ความเสื่อม” หรือ “ความฉ้อฉล” ของมหาชนรัฐอภิชนาธิปไตย จึงย่อมเป็นด้านกลับกัน มหาชนรัฐอภิชนาธิปไตยที่มีความพอดีในเชิง “ธรรมชาติ” และ “หลักการ” ทางการปกครองภายในตัวเอง โดยเฉพาะในกรณีที่ว่า ผู้ปกครองในระบอบดังกล่าวนี้ใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนจนเกินเลยขอบเขตของ ความพอดี การที่กลุ่มคนชั้นสูงที่ครองอำนาจปกครอง ไม่เพียงแต่มีอำนาจเหนือประชาชนสามัญที่เป็นผู้อยู่ภายใต้ การปกครองเท่านั้น แต่คนชั้นสูงดังกล่าวยังทำให้ประชาชนสามัญต้องตกอยู่ในสถานะของข้าทาสบริวารของตน แต่การปกครองมหาชนรัฐอภิชนาธิปไตยก็อาจมีความเสื่อมถอยลงไม่แตกต่างไปจากการที่ประชาชนพลเมืองใน มหาชนรัฐประชาธิปไตยต้องการความเสมอภาคอย่างสุดขีด กล่าวคือ มีความเป็นไปได้ว่ารูปแบบการปกครอง มหาชนรัฐอภิชนาธิปไตยจะเสื่อมไปสู่ทรราชย์หรือเผด็จการตามอำเภอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ คนชั้นสูงได้ใช้อำนาจปกครองตามอำเภอใจจนเกินเลยขอบเขตความพอดี ผู้ที่เป็นคนชั้นสูงย่อมมีสถานะไม่ต่างจาก “ผู้ปกครอง เผด็จการตามอำเภอใจจำนวนหลายคน” ดังที่ Montesquieu กล่าวว่า “อภิชนาธิปไตยถูกทำให้เสื่อมลงเมื่อ อำนาจของคนชั้นสูงกลายเป็นอำนาจตามอำเภอใจ ...เมื่อตระกูลผู้ปกครองปฏิบัติตามกฎหมาย มันย่อมเป็น การปกครองโดยกษัตริย์ที่มีกษัตริย์อยู่หลายพระองค์และย่อมเป็นสิ่งที่ดีโดยธรรมชาติของตัวมันด้วยตราบเท่าที่ กษัตริย์ทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ถูกผูกพันด้วยกฎหมาย. แต่เมื่อใดที่ตระกูลผู้ปกครองเหล่านี้ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

แล้ว ก็ย่อมเป็นรัฐเผด็จการตามอำเภอใจ ซึ่งมีการปกครองโดยผู้ปกครองเผด็จการตามอำเภอใจจำนวนหลายคน” (Montesquieu, 2015, p.115 [Bk.8 Ch.5])

4.3.3 พินิจปัญหาทราชาธิปไตยในรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์

การปกครองโดยกษัตริย์ คือ การปกครองที่คนคนเดียวปกครองตามกฎหมายที่ตายตัวและที่มีอยู่แล้ว โดยอยู่บนรากฐานของหลักการเรื่องเกียรติ (Honor) Montesquieu ถือว่าหลักการของพวกคลาสสิกในการจัดประเภทรูปแบบการปกครองตามรากฐานของคุณธรรมและความชั่วของผู้ปกครองยังไม่ถือว่าเป็นหลักการที่ควรจะนำมาเป็นหลักในการปกครองโดยกษัตริย์ เพราะการปกครองโดยกษัตริย์ไม่ใช่เพียงมีผู้ปกครองที่เป็นกษัตริย์ที่ดีหรือกษัตริย์ที่มีคุณสมบัติโดยธรรมชาติ แต่สิ่งที่จำเป็นมากกว่าคือการปกครองที่ต้องมีกฎหมายแทนที่การมีโครงสร้างทางอำนาจที่ผู้ใช้อำนาจมีการใช้อำนาจตามอำเภอใจ ฉะนั้น เงื่อนไขสำหรับการปกครองโดยกษัตริย์ คือ จะต้องเปิดพื้นที่ให้แก่สถาบันที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอำนาจของกษัตริย์กับประชาชน (Intermediary institutions) ได้แก่ ชนชั้นสูง พระ โดยสถาบันดังกล่าวนี้จะต้องความเป็นอิสระในตนเองพอสมควร และมีอำนาจนิติบัญญัติร่วมกับกษัตริย์ในลักษณะของการทัดทานพระองค์ไว้มิให้ใช้อำนาจเกินกว่าขอบเขตของกฎหมายที่บัญญัติของรัฐ ซึ่งจะส่งผลให้รูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์มีคุณลักษณะของ “รูปแบบการปกครองแบบพหุติ/ปานกลาง” ฉะนั้น “สถาบันที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอำนาจของกษัตริย์กับประชาชน” จึงเปรียบเสมือนกับเครื่องป้องกันมิให้รูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์ใช้อำนาจสุดโต่ง ในทางกลับกัน “ความเสื่อม” หรือ “ความฉ้อฉล” ของรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์ย่อมจะต้องเป็นกรณีที่เกิดที่กษัตริย์รวบอำนาจไว้ทั้งหมด ซึ่งจะมีแนวโน้มเสื่อมไปสู่เผด็จการตามอำเภอใจหรือทราชาธิปไตย “อำนาจที่เป็นตัวกลางมากที่สุดและเป็นอำนาจลำดับรองลงมา คือ อำนาจของพวกคนชั้นสูง. และในหนทางดังกล่าวนี้คนชั้นสูงคือเนื้อหาสาระของการปกครองโดยกษัตริย์ ซึ่งมีหลักการพื้นฐานอยู่ว่า ถ้าไม่มีกษัตริย์ ก็ไม่มีคนชั้นสูง ถ้าไม่มีคนชั้นสูง ก็ย่อมไม่มีกษัตริย์ แต่จะมีผู้ปกครองเผด็จการตามอำเภอใจเกิดขึ้นแทน” (เน้นจากต้นฉบับ ดู Montesquieu, 2015, p.18 [Bk.2 Ch.4])

แต่นอกจากบรรดาองค์ประกอบที่เชื่อมที่อยู่ตรงกลางแล้ว การปกครองโดยกษัตริย์ยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมี “ผู้รับประกันการมีอยู่ของกฎหมาย” หรือ “ตุลาการศาลยุติธรรมสูงสุด” ⁶ (The depository of laws) Montesquieu กล่าวว่า “มันมิใช่สิ่งที่เพียงพอที่จะมีช่วงชั้นตรงกลางในระบอบกษัตริย์ แต่จะต้องมีผู้รับประกันถึงการมีกฎหมายในรัฐ ผู้ซึ่งมีการประกาศใช้กฎหมายเมื่อได้มีการบัญญัติขึ้นมาแล้ว และเรียกใช้กฎหมายเหล่านั้นเมื่อใดก็ตามที่กฎหมายเหล่านั้นถูกลืมเลือนไป.” (Montesquieu, 2015, p.19 [Bk.2 Ch.4]) ความสำคัญถึงการมี “ผู้รับประกันการมีอยู่ของกฎหมาย” จะเป็นเครื่องยืนยันถึงความแน่นอนและมั่นคงของรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์ เป็นการชี้ว่ารูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์นั้น มิใช่การใช้ผู้ปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจ แต่ใช้อำนาจในขอบเขตของกฎหมายที่ได้มีการบัญญัติไว้

4.3.4 พินิจปัญหาทราชาธิปไตยในรูปแบบการปกครองโดยเผด็จการตามอำเภอใจ

นอกจากทราชาธิปไตยหรือเผด็จการตามอำเภอใจจะเป็นความเสื่อมของรูปแบบการปกครองต่าง ๆ ดังที่อภิปรายมาข้างต้นแล้วนั้น Montesquieu กล่าวถึงการปกครองโดยเผด็จการตามอำเภอใจในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครองที่ปรากฏในโลกตะวันออกอีกด้วย รูปแบบการปกครองโดยเผด็จการตามอำเภอใจ คือ การปกครองที่อยู่บนฐานของความกลัวของประชาชนต่อผู้ปกครอง ผู้ปกครองเผด็จการตามอำเภอใจนั้นจะใช้ประโยชน์จากผู้พิทักษ์หลักทางการเมืองหรืออัครมหาเสนาบดี (Vizir) (Montesquieu, 2015, 20 [Bk.2 Ch.5]) ผู้ซึ่งทำหน้าที่ปกครองในขณะที่ตัวผู้ใช้อำนาจเด็ดขาดกำลังหลงระเหิด หลักการของมันคือความกลัวที่ปลูกเร้าขึ้นมาโดยการใช้กำลังอย่างป่าเถื่อนโดยเฉพาะกับผู้ที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งอาจใช้อำนาจกดขี่ประชาชนส่วนใหญ่ได้ การปกครองเช่นนี้ว่าขาดความเมตตา เต็มไปด้วยความชั่วช้าและโง่งมอย่างที่สุด นอกจากนี้ การปกครองรูปแบบเผด็จการตามอำเภอใจนั้นเสื่อมถอยอยู่แล้วในตัวมันเอง แต่ถึงแม้เห็นได้ชัดว่าเรามีความนิยมต่อรูปแบบการปกครองโดย

⁶ คำแปลนี้มาจากสำนวนของเฮนรี ฮาร์มอน (Harmon, 1972, p.388)

เผด็จการตามอำเภอใจ เขาก็ยังอธิบายเงื่อนไขที่ทำให้รูปแบบการปกครองเผด็จการตามอำเภอใจเสื่อมลง คือ ถ้าหากว่าเงื่อนไขที่ส่งผลให้การปกครองโดยเผด็จการตามอำเภอใจดำรงอยู่คือสังคมที่มีดินแดนกว้างใหญ่ และประชาชนจำนวนมากเป็นคนขลาด โดยคนคนเดียวซึ่งปกครองโดยใช้กำลังอาจทำให้ประเทศอยู่รวมกันได้ ย่อมแปลว่า หนทางแห่งความเสื่อมของรูปแบบการปกครองดังกล่าวคือการที่สิ่งต่าง ๆ กลับตาลปัตรจากที่เป็นอยู่ (Montesquieu, 2015, p.119 [Bk.8 Ch.10])

4.4 หนทางป้องกันความเสื่อมไปสู่ความเป็นทรราชย์ของตัวแบบรูปแบบการปกครองหลัก

Montesquieu มองว่า มหาชนรัฐประชาธิปไตย ซึ่งให้ความสำคัญต่อหลักการว่าด้วย “คุณธรรม” หมายถึงความรักในความเสมอภาคระหว่างพลเมืองและอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐ เพราะฉะนั้น เงื่อนไขที่จำเป็นต่อมหาชนรัฐประชาธิปไตย คือ “กฎหมายควบคุมจำกัดความปรารถนาอยากเกินความจำเป็น” (Sumptuary law) ที่จะทำให้ประชาชนพลเมืองเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนรวม และไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาในรูปแบบการปกครองแบบมหาชนรัฐจะต้องให้ความสำคัญต่อการหล่อหลอมความปรารถนาอยากแบบพอดี แทนที่จะสร้างประชาชนพลเมืองให้มีความรู้สึกปรารถนาอยากในสิ่งฟุ้งเฟ้อ (Luxury) (Montesquieu, 2015, p.98 [Bk.7 Ch.2])

รูปแบบการปกครองมหาชนรัฐประชาธิปไตยก็ให้ความสำคัญต่อกฎหมายที่ควบคุมความปรารถนาอยากอันล้นเกินของบรรดาผู้ปกครองคนชั้นสูง แม้ภายในรูปแบบการปกครองแบบมหาชนรัฐประชาธิปไตยจะมีความไม่เสมอภาคระหว่างชนชั้นสูงกับประชาชนคนสามัญอยู่บ้าง แต่ความปรารถนาอยากอันล้นเกินของชนชั้นสูงก็จะเป็นอันตรายต่อรัฐอยู่ดี กฎหมายที่สร้างให้เกิดความพอดีในรูปแบบการปกครองมหาชนรัฐประชาธิปไตยจึงเป็นลักษณะที่กำหนดให้คนชั้นสูงที่มีทั้งทรัพย์สินสมบัติและอำนาจปกครองจะต้องไม่ใช่อำนาจเพื่อสร้างผลประโยชน์ส่วนตนมากเกินไปจนถึงขนาดฟุ้งเฟ้อ (Montesquieu, 2015, p.99 [Bk.7 Ch.3])

แต่ถ้ากฎหมายภายในการปกครองมหาชนรัฐประชาธิปไตยคือการควบคุมความปรารถนาอยากอันล้นเกินของประชาชน และถ้าหากว่ากฎหมายของมหาชนรัฐประชาธิปไตยคือการควบคุมความปรารถนาของผู้ปกครองที่เป็นชนชั้นสูง ก็ต้องเข้าใจว่า มหาชนรัฐประชาธิปไตยออกกฎหมายบนฐานคิดที่ไม่ต้องการให้ประชาชนมีความต้องการเกินความจำเป็นซึ่งจะทำให้ประชาชนมุ่งแต่จะแสดงความเหนือกว่าผู้อื่น มากกว่าจะรักษาไว้ซึ่งความเสมอภาคเท่าเทียม ส่วนมหาชนรัฐประชาธิปไตยออกกฎหมายบนฐานคิดที่ต้องการไม่ให้ชนชั้นสูงเกิดความฟุ้งเฟ้อจนไปกระทั้งกดขี่ประชาชนคนสามัญ อย่างไรก็ตาม กฎหมายในรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์มีความแตกต่างกันออกไป เพราะประกอบด้วยกษัตริย์ผู้ทรงอำนาจสูงสุด คนชั้นสูงและประชาชนพลเมืองที่มีลำดับชั้นไม่เท่าเทียมกัน ทว่ามีความปรารถนาอยากได้มาซึ่งเกียรติ ชื่อเสียง และการยอมรับในตัวตน กฎหมายในรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์จึงไม่ใช่การควบคุมความปรารถนาอยากอย่างในมหาชนรัฐ แต่เป็นกฎหมายที่เอื้อให้เกิดการแสวงหาเกียรติ ชื่อเสียง และการยอมรับในตัวตน เนื่องจากความโดดเด่นของคนชั้นสูง ความฟุ้งเฟ้อนั้นสมควรจะได้รับการสนับสนุน (Montesquieu, 2015, p.99 [Bk.7 Ch.4])

แต่ในขณะที่ความปรารถนาอยากในสิ่งที่ฟุ้งเฟ้อนั้นเป็นไปได้ภายในรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์ Montesquieu กลับมองว่า รูปแบบความฟุ้งเฟ้อในการปกครองโดยเผด็จการตามอำเภอใจมีความแตกต่างออกไป กล่าวคือ ในขณะที่ความปรารถนาในเกียรติ การยอมรับ หรือแม้แต่ความฟุ้งเฟ้อ ในรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์อยู่ภายใต้กรอบกติกาและกฎหมายที่ควบคุมไม่ให้เกิดการละเมิดช่วงชั้นทางสังคม ความปรารถนาในความฟุ้งเฟ้อดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้กฎระเบียบและเมื่อแต่ละคนอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ของตนและรักษาเกียรติของตนก็จะส่งผลดีต่อภาพรวมของรัฐ กษัตริย์คือผู้ทรงเกียรติสูงสุด และชนชั้นสูงลำดับรองลงมาก็มีเกียรติในลำดับที่แตกต่างกันไป แต่ในรัฐเผด็จการตามอำเภอใจ ซึ่งมีเพียงผู้ปกครองเพียงผู้เดียวที่ตอบสนอง

ความต้องการที่พึงเพื่อ ท่ามกลางบรรดาข้าทาสบริวารที่ต้องสยบยอมต่ออำนาจของผู้ปกครอง แต่ผู้ปกครองดังกล่าวก็ยังหาสของความพึงเพื่อของตนเองด้วย (Montesquieu, 2015, p.100 [Bk.7 Ch.4])

ส่วนการศึกษาในรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์นั้น ไม่ได้ปลุกฝังในเรื่อง “คุณธรรม” มากเท่ากับเรื่อง “เกียรติ” เพราะคนในสังคมไม่ได้เน้นเรื่องความรักในความเสมอภาคระหว่างพลเมือง แต่ประชาชนพลเมืองส่วนใหญ่มีความแตกต่างทางชนชั้น และมีความต้องการแสวงหาเกียรติ ชื่อเสียง และการได้รับความยอมรับมากกว่า Montesquieu เห็นว่าการศึกษาเพื่อสนับสนุนการแสวงหาเกียรติ คือการสนับสนุนให้ชนชั้นสูงแสวงหาเกียรติ สอนให้ชนชั้นสูงมีความตรงไปตรงมาในการแสดงออก และสอนให้ชนชั้นสูงมีมารยาทที่ดีงาม อย่างไรก็ตาม การสอนให้มีเกียรติโดยการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาไม่ใช่เพราะว่า การแสวงหาความจริงคือหลักการของการปกครองโดยกษัตริย์ หากแต่มันเป็นที่ยปรรณาเพราะว่า คนที่แสดงออกว่าตนได้พูดความจริงนั้น จะเป็นการแสดงออกว่าเขามีความเป็นคนที่กล้าจะแสดงออกตรง ๆ และเป็นคนที่มือสเรื่ออย่างแท้จริง (Montesquieu, 2015, 32 [Bk.4 Ch.1]) ส่วนการสอนให้มีมารยาทที่ดี ก็ไม่ใช่ว่ามันเป็นสิ่งที่ดีในตัวเอง แต่มันเป็นผลมาจากความปรารถนาที่จะทำให้ตนเองมีความโดดเด่นจากคนทั่วไป การสอนและปลุกฝังคุณค่าเหล่านี้เป็นพื้นฐานให้กับความรักในการแสวงหาเกียรติของผู้คนในชนชั้นต่าง ๆ การพูดความจริงและการแสดงมารยาทที่ดีงามเป็นเครื่องสนับสนุนถึงความรักในตัวตนของมนุษย์ และทำให้มนุษย์มีความผยองในการได้มาซึ่งเกียรติและการยอมรับจากผู้อื่น (Montesquieu, 2015, p.32 [Bk.4 Ch.1])

ส่วนการศึกษาในรัฐเผด็จการตามอำเภอใจ ไม่ได้มีการปลุกฝังอะไรมากไปกว่าการทำให้ประชาชนมี “ความกลัว” ในอำนาจของผู้ปกครอง และเพราะจะทำให้คนมีความกลัวในอำนาจผู้ปกครองนั้น จำเป็นต้องทำให้ทุก ๆ คนเป็นผู้ไม่ตระหนักถึงความรักในเกียรติของตน หรือรักในความเสมอภาคของตนกับพลเมืองคนอื่น (Montesquieu, 2015, p.34 [Bk.4 Ch.3])

4.5 การวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหาทฤษฎีผ่านตัวแบบของมหาชนรัฐสมัยใหม่ (Modern Republic) ในบริบทโลกสมัยใหม่

เราได้เห็นแล้วว่า Montesquieu คงจะมองว่ารูปแบบการปกครองมหาชนรัฐและการปกครองโดยกษัตริย์ ที่มีความพอดี/ปานกลางจะเป็นรูปแบบการปกครองที่ควรเป็นตามคุณลักษณะของธรรมชาติและหลักการของรูปแบบการปกครองนั้น ๆ เอง การที่แต่ละรูปแบบการปกครองจะคงไว้ซึ่งความพอดี (moderate) จำเป็นจะต้องรักษารัฐธรรมนูญหรือหลักการที่รองรับรูปแบบการปกครองนั้น ๆ เอาไว้มิให้เสื่อมถอยลง “การศึกษา” และ “กฎหมาย” ของรูปแบบการปกครองแต่ละชนิดสมควรจะต้องสอดคล้องกับการหล่อหลอมพลเมืองให้ยึดถือเอาหลักการของรูปแบบการปกครองชนิดนั้น ๆ เอาไว้ด้วย

แต่ถ้าวิธีการข้างต้นเป็นการแก้ปัญหาทฤษฎีเพื่อรื้อฟื้นสมดุลกลับมาอีกครั้งของมหาชนรัฐ แต่ทว่ารัฐในโลกสมัยใหม่ก็อยู่บนเงื่อนไขของโลกสมัยใหม่เองด้วย ตรงที่ว่าแต่ละรัฐมิได้ดำรงอยู่ท่ามกลางรัฐอื่นที่มีแนวโน้มขยายเป็นรัฐขนาดใหญ่ ด้วยเหตุนี้ “ขนาดของรัฐ” จึงกลับกลายมาเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ธรรมชาติและหลักการของแต่ละรูปแบบนั้นมีความเป็นไปได้น้อยลง เพราะรัฐที่มีขนาดเล็กกลับเสี่ยงภัยเป็นอย่างมากที่จะถูกโจมตีจากรัฐอื่น จึงมีความจำเป็นต้องขยายขนาดของมหาชนรัฐขึ้น แต่นั่นย่อมทำให้มีความเป็นไปได้ว่าหลักการเรื่องคุณธรรมของมหาชนรัฐก็จะเสื่อมลงจากตัวแบบดั้งเดิมตามไปด้วยเช่นกัน เพราะขนาดที่ใหญ่ขึ้นก็จะทำให้ความต้องการของประชาชนพลเมืองมีมากเกินไปจนเกินกว่าความจำเป็นพื้นฐาน ส่วนรัฐที่ปกครองโดยกษัตริย์ซึ่งมีขนาดกลาง มีศักยภาพมากพอที่จะป้องกันภัยจากภายนอกได้มากกว่ามหาชนรัฐ แต่เนื่องจากหลักการที่มุ่งแสวงหาเกียรติ ก็จะทำให้ธรรมชาติของรัฐที่ปกครองโดยกษัตริย์มีความเป็นไปได้ที่จะมุ่งขยายอาณาเขตของตนออกไป แต่ถ้าหากมีการขยายอาณาเขตมากเกินไปก็จะทำให้รัฐที่ปกครองโดยกษัตริย์กลายเป็นรัฐที่ปกครองแบบเผด็จการตามอำเภอใจได้ด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นต้องสร้างรูปแบบของการรวมตัวของรัฐต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่

นั่นก็คือ “มหาชนรัฐแบบสมาพันธ์” (Federal Republic, *républiques fédératives*) โดยมหาชนรัฐแบบสมาพันธ์ เป็นประสาณข้อดีบางส่วนของมหาชนรัฐคือคุณธรรมพลเมือง กับข้อดีบางส่วนของ การปกครองโดยกษัตริย์คือขนาดที่ใหญ่ขึ้นมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นในการต่อต้านภัยคุกคามจากภายนอก⁷ แต่ประเด็นสำคัญก็คือว่า การที่ Montesquieu ได้นำเสนอถึงข้อเสนอเรื่องมหาชนรัฐแบบสมาพันธ์ ก็ย่อมหมายความว่าความต่อไปด้วยว่ารูปแบบการปกครองตามตัวแบบที่ Montesquieu จัดประเภทขึ้นมาในตอนแรก ไม่ว่าจะเป็น “มหาชนรัฐ” หรือ “การปกครองโดยกษัตริย์” ในแบบดั้งเดิมนั้น มีความเป็นไปได้น้อยมากที่จะดำรงอยู่ได้จริงในโลกสมัยใหม่ อันเป็นโลกซึ่งประกอบด้วยบรรดา รัฐน้อยใหญ่ที่มีกำลังและขีดความสามารถไม่เท่าเทียมกันซึ่งมีความเป็นไปได้ที่รัฐต่างๆ จะมีการเข้าโจมตีกันและกัน และถ้าพิจารณาตัวอย่างที่ Montesquieu ยกขึ้นมาเพื่ออภิปรายถึงรูปแบบการปกครองตามตัวแบบมหาชนรัฐก็จะพบว่า ล้วนแต่เป็นมหาชนรัฐในโลกโบราณด้วยกันทั้งสิ้น (Klosko, 1995, p.199)

Pangle ตั้งข้อสังเกตว่า Montesquieu อาจจะยกย่องรูปแบบการปกครองมหาชนรัฐโบราณที่เรียกร้องให้ประชาชนพลเมืองมีความเสียสละตนเองเพื่อส่วนรวมอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันเขาก็ปฏิเสธความเป็นไปได้ของมหาชนรัฐโบราณ เพราะเป็นรูปแบบการปกครองที่อยู่ตรงกันข้ามกับธรรมชาติของมนุษย์ตามที่ เป็นจริง เพราะมหาชนรัฐเรียกร้องให้พลเมืองเสียสละตนเองและมองเห็นความสำคัญของส่วนรวมมาก่อนตนเอง ตลอดจนเรียกให้ประชาชนพลเมืองรักในเสรีภาพและความเสมอภาคและความใกล้ชิดกันระหว่างพลเมืองอีกด้วย การดำรงอยู่ของมหาชนรัฐโบราณจึงค่อนข้างมีความเปราะบาง เพราะไม่สอดคล้องกับความจริงที่ว่ามนุษย์มีความปรารถนาและมีผลประโยชน์ส่วนตนด้วยกันทั้งสิ้น Montesquieu เข้าใจถึงข้อบกพร่องของมนุษย์ที่อาจผลิตผลได้ เพราะมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญาอย่างจำกัดหรือไม่สมบูรณ์แบบ แต่มนุษย์ก็ยังมีโอกาสออกแบบสังคมการเมืองที่ควรจะเป็นขึ้นมาได้ (Pangle, 1990, pp.16-18)

ในแง่นี้ ตัวแบบของการปกครองของอังกฤษ (Constitution of England) ซึ่งเป็นการปกครองแบบมหาชนรัฐในโลกสมัยใหม่ จึงกลายมาเป็นรูปแบบการปกครองซึ่งในสายตา Montesquieu คือรูปแบบการปกครองที่ไม่ได้ปฏิเสธธรรมชาติของมนุษย์ตามที่ เป็นจริง คือ มนุษย์นั้นย่อมมีเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนเสมอ และมีความเป็นไปได้ว่ามนุษย์ในสังคมเช่นนั้นจะรวมกลุ่มเฉพาะขึ้นมาเพื่อดูแลผลประโยชน์ของพวกเขาเอง แต่รูปแบบการปกครองของอังกฤษ ก็ไม่ได้ปล่อยให้มนุษย์ตอบสนองความปรารถนาต้องการนั้นอย่างเต็มที่ รูปแบบการปกครองอังกฤษจึงมีลักษณะทำนองว่าในด้านเปิดให้มนุษย์ใช้เสรีภาพทางการเมือง (political liberty) ได้มากที่สุดด้วยการเปิดช่องทางในเชิงสถาบันให้กลุ่มฝ่ายต่าง ๆ เข้าไปมีส่วน แต่ด้วยการเปิดช่องทางให้แต่ละกลุ่มเข้ามามีส่วนแบ่งในอำนาจก็ทำให้แต่ละฝ่ายจะต้องถูกจำกัดอำนาจของตนลง รูปแบบการปกครองของอังกฤษสะท้อนถึงตัวแบบอันพึงประสงค์สำหรับการเป็น “รูปแบบการปกครองแบบปานกลาง/พอดี” (moderate government) ในบริบทของการปกครองในโลกสมัยใหม่อย่างไรด้วย เพราะรูปแบบการปกครองของอังกฤษเป็นรูปแบบการปกครองที่สะท้อนถึงลักษณะของการถ่วงดุลอำนาจกันและการแบ่งแยกอำนาจ (balanced and separated powers) (Cohler, 2015, xix) Montesquieu ได้กล่าวเอาไว้ในงาน อีก ชิ้น คือ *Considerations on the Causes of the Greatness of the Romans and their Decline* ซึ่งเขียนก่อนที่เขาจะเขียนเรื่อง *The Spirit of the Laws* ทำนองว่า การปกครองของอังกฤษมีองค์พหุซึ่งตรวจสอบตัวมันเองอย่างต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยมาก การปกครองของอังกฤษก่อให้เกิดจิตวิญญาณของความเอาใจใส่ที่รูปแบบการปกครองในสำนักของประชาชน การปกครองของอังกฤษจึงเป็นการปกครองที่มีอิสระเสรี (โปรดดู Montesquieu, 1965, pp.87-88)

⁷ Montesquieu กล่าวถึงตัวอย่างประเทศที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดนี้ ได้แก่ การรวมตัวของบรรดานครรัฐในสมัยกรีกโบราณ จักรวรรดิโรมัน ฮอลแลนด์ สันนิบาตสวิส (Montesquieu, 2015, pp.131-132. [Book 9, Ch. 1])

อย่างไรก็ดี นอกจากตัวแบบของการเป็นรูปแบบการปกครองปานกลาง (moderate government) จะปรากฏอยู่ในส่วนที่ Montesquieu เขียนเรื่องรูปแบบการปกครองของอังกฤษ ยังพบว่า ประเด็นปัญหาเรื่องความเป็นทระราชย์ นั้นยังปรากฏขึ้นในส่วนเดียวกันนี้ โดยความเป็นทระราชย์นั้นถูกกำหนดให้อยู่ตรงกันข้ามกับการออกแบบและการใช้อำนาจตามแบบวิถีที่เอื้อให้เกิดเสรีภาพทางการเมืองมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ด้วยเนื่องจากปัญหาเรื่อง “ทระราชย์” จะปรากฏในส่วนที่เขากล่าวถึงเรื่องเสรีภาพและรูปแบบการปกครองของอังกฤษที่เอื้อแก่การรักษาเสรีภาพเอาไว้ เพราะฉะนั้นการอภิปรายเรื่องทระราชย์ในส่วนนี้จึงต้องเริ่มต้นลำดับความจากความหมายของคำว่าเสรีภาพทางการเมือง และการจัดระเบียบสถาบันการเมืองเพื่อเอื้อให้เกิดเสรีภาพ และจากนั้นพิจารณาว่าความเป็นทระราชย์เกิดขึ้นเมื่อใด จะแก้ไขความเป็นทระราชย์อย่างไร

4.5.1 เสรีภาพทางการเมืองในฐานะหลักการพื้นฐานของมหาชนรัฐสมัยใหม่

Montesquieu เริ่มต้นจากการนิยามคำว่า “เสรีภาพ” (Liberty) ว่าหมายถึง “สิทธิที่จะทำทุกสิ่งอย่าง ที่กฎหมายอนุญาตไว้ และถ้าหากว่าพลเมืองคนหนึ่งฝ่าฝืนสิ่งที่กฎหมายห้าม เขาก็จะสูญเสียเสรีภาพไปเพราะว่าผู้อื่นก็จะต้องการมีอำนาจอย่างเดียวกับที่เขาทำ” (Montesquieu, 2015, p.155 [Bk.11 Ch.3]) และเขายังกล่าวว่า “เสรีภาพทางการเมืองในหมู่พลเมืองซึ่งความสงบสุขทางความรู้สึกนึกคิดมาจากความเห็นของแต่ละคนในเรื่องความปลอดภัยของตน และเพื่อที่คนจะมีความปลอดภัยนี้ได้ การปกครองจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ว่าประชาชนคนหนึ่งต้องไม่เกรงกลัวประชาชนอีกคนหนึ่ง” (Montesquieu, 2015, p.157 [Bk.11 Ch.6]) Montesquieu นิยาม “เสรีภาพ” โดยผูกเข้ากับสภาพเงื่อนไขของสังคมและกฎหมายของรัฐ ดังนั้น “เสรีภาพ” จึงมิได้หมายถึงการทำให้สิ่งใดก็ได้ตามอำเภอใจอย่างหลัก “สิทธิตามธรรมชาติ” (Natural rights) ของมนุษย์ในสภาพธรรมชาติที่ปรากฏในปรัชญาสัญญาประชาคม ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดเป้าหมายของรัฐหรือการปกครองเสรีภาพจึงไม่ได้เป็นตัวกำหนดทุกสิ่งอย่างในทางการเมือง หรือมิได้หมายความว่า การบัญญัติกฎหมายใด ๆ นั้นล้วนแต่เป็นไปเพื่อการมีเสรีภาพ

Manent มองว่า เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องเสรีภาพของ Montesquieu กับ Hobbes และ Locke ที่พินิจเรื่องเสรีภาพในเชิงหลักการ คือ เริ่มจากวิเคราะห์สิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติซึ่งมีอยู่ในสภาพธรรมชาติเป็นรากฐานในการให้ความชอบธรรมต่อการสร้างรูปแบบการปกครอง ส่วน Montesquieu พินิจเรื่องเสรีภาพว่าเป็นสิ่งที่ต้องอยู่บนรากฐานของเงื่อนไขพื้นฐานทางสังคมซึ่งก็คือกฎหมายของรัฐที่เป็นจริงที่ดำรงอยู่มาก่อนแล้ว (Manent, 2016, p.443) เช่นเดียวกันนั้น Allen มองว่า ข้อแตกต่างระหว่าง แนวคิดเรื่องเสรีของ Montesquieu กับแนวคิดของ Hobbes และ Locke ก็คือ นักปรัชญาการเมืองสองคนหลังนั้นให้ความสำคัญต่อบังคับบุคคลโดด ๆ ส่วน Montesquieu มองว่า บังคับบุคคลล้วนมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์ต่อสังคมที่เขาอาศัยอยู่ทั้งสิ้น และถ้าหากว่าเสรีภาพที่ควรจะเป็น ไม่ใช่เสรีภาพอย่างเดียวกับสิทธิตามธรรมชาติแล้วนั้น Montesquieu ย่อมนำไปสู่การวางรากฐานสำหรับรูปแบบการปกครองที่มีความสมดุล และมีเสถียรภาพมากกว่าทฤษฎีสัญญาประชาคมตามไปด้วย (Allen, 2024, Ch.1)

ส่วน Senelle และคณะมองว่าทัศนะเรื่องเสรีภาพของ Montesquieu มีความแตกต่างจาก Rousseau ที่ว่ากฎหมายใด ๆ ก็ตามล้วนจะต้องมีที่มาจากเจตนารมณ์ร่วมเป็นเครื่องยืนยันถึงการมีเสรีภาพและความเสมอภาคที่แท้จริงของพลเมืองของรัฐ และเพราะฉะนั้น เสรีภาพจึงเป็นเครื่องกำหนดกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ภายในรัฐ แต่ Montesquieu กลับมองว่า กฎหมายต่างหากเป็นที่มาของเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนพลเมือง (Senelle et al., 2012, p.354)

เห็นได้ว่า Montesquieu ได้นิยามและผูกโยง “เสรีภาพ” เข้ากับระเบียบของธรรมชาติของสรรพสิ่งหรือเงื่อนไขของสังคม “เสรีภาพ” ในทัศนะของ Montesquieu จึงมีนัยของการเป็น “เสรีภาพของพลเมือง” (Liberty of Citizen) ที่ซึ่งพลเมืองย่อมรู้สึกความปลอดภัยจากภัยคุกคามจากผู้อื่น และยังมีนัยของการเป็น “เสรีภาพทางการเมือง” (Political Liberty) อันเป็นเสรีภาพที่ประชาชนพลเมืองมีอยู่และสามารถใช้เสรีภาพนั้นในการเข้ามา

ส่วนร่วมทางการเมืองด้วยตัวเขาเอง เนื่องจากตัวเขาเองก็เป็นสมาชิกของสังคมนการเมืองที่เขาอาศัยอยู่ด้วย นอกจากนี้ยังมีนัยของ “เสรีภาพในเชิงปรัชญา” (Philosophical Liberty) ในความหมายของการใช้เจตจำนงของความเป็นมนุษย์ (Montesquieu, 2015, p.188 [Bk.12. Ch.2])

แต่ในส่วนก่อนหน้านี้อธิบายไปแล้วว่า ถ้าหากรูปแบบการปกครองชนิดใดก็ตามกลายสภาพมาเป็นรูปแบบการปกครองที่มีความสุดโต่ง ก็ล้วนแต่จะมีความเสื่อมถอยลงไปสู่รัฐเผด็จการตามอำเภอใจหรือทรราชย์ได้ด้วยกันทั้งสิ้น ในขณะที่รูปแบบการปกครองแบบปานกลางนั้นอยู่ตรงกันข้าม เพราะฉะนั้นคำถามจึงมีอยู่ว่า รูปแบบการปกครองแบบปานกลางที่เอื้อจะทำให้มีเสรีภาพดำรงอยู่เป็นเช่นไร ?

4.5.2 รูปแบบการปกครองแบบปานกลาง หรือ รูปแบบการปกครองที่มีการแบ่งแยกอำนาจ

Montesquieu มองว่า แต่ละรูปแบบการปกครองนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน สำคัญ ได้แก่ อำนาจอธิปไตย (Legislative Power) อำนาจบริหาร (Executive Power) ที่ครอบคลุมดูแลกฎหมายของทั้งรัฐ และอำนาจในการตัดสินกฎหมายหรือที่เรียกว่าอำนาจตุลาการ (Judiciary Power) สำหรับ “อำนาจอธิปไตย” นั้นเป็นอำนาจของเจ้าผู้ปกครองหรือคณะผู้บริหารจัดการรัฐ ซึ่งเป็นอำนาจเกี่ยวกับการตรากฎหมายของรัฐ รวมถึงการแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายดังกล่าว ส่วน “อำนาจบริหาร” เป็นอำนาจที่เกี่ยวกับการประกาศสงคราม การดำเนินงานทางการทูต การสร้างให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยแก่สาธารณะและต่อต้านการรุกรานจากรัฐภายนอก นอกจากนี้ “อำนาจตุลาการ” เป็นอำนาจเกี่ยวกับการตัดสินทางกฎหมายอันเนื่องมาจากข้อพิพาทของประชาชนพลเมือง

ประเด็นสำคัญคือว่า การจะคงรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของพลเมือง อำนาจทั้ง 3 ส่วนนี้ควรจะถูกแบ่งแยกออกจากกันดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่อำนาจอธิปไตยและอำนาจบริหารรวมอยู่ในบุคคลเดียวกัน หรือรวมอยู่ในคณะผู้บริหารจัดการรัฐฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมไม่มีเสรีภาพ (Montesquieu, 2015, pp.155-166 [Bk.11 Ch.6])

อันที่จริง Montesquieu ไม่ใช่นักปรัชญาการเมืองคนแรกที่น่าเสนอแนวคิดเรื่องการแบ่งแยกอำนาจ อย่างน้อยที่สุดน่าจะเป็น John Locke ที่ได้เสนอให้มีการแบ่งแยกอำนาจระหว่างอำนาจอธิปไตย (Legislative Power) และอำนาจบริหาร (Executive Power) ก่อน Montesquieu เช่น Locke มองว่า “อำนาจอธิปไตย” เป็นอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ของรัฐ ที่เกี่ยวกับการปกป้องสิทธิเสรีภาพ และทรัพย์สินส่วนบุคคลของประชาชน รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการลงโทษหากมีการละเมิดสิทธิเสรีภาพ และทรัพย์สินส่วนบุคคลของประชาชน อีกทั้งฝ่ายนิติบัญญัติยังมีอำนาจในการก่อตั้งฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ตุลาการอีกด้วย (Locke, 1993, pp.330-331 [136]) ส่วน “อำนาจฝ่ายบริหาร” เป็นอำนาจที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติ (Locke, 1993, p.336 [147]) ได้แก่ อำนาจฝ่ายบริหารยังคงมีอำนาจควบคุมกองกำลังของประเทศ มีอำนาจในการเรียกประชุมและปิดประชุมสภานิติบัญญัติ และอำนาจยุบสภานิติบัญญัติ (Locke, 1993, pp.340-342 [154-156]) อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องการแบ่งแยกอำนาจของ Locke มีความแตกต่างจาก Montesquieu กล่าวคือ Locke ไม่ได้มีการแยกอำนาจตุลาการ (Judiciary Power) ออกจากอำนาจอธิปไตย (Plamenatz, 1972, p.283; Lowenthal, 1987, 523; Senelle et al., 2012, p.364) ซึ่งยังคงทำให้อำนาจในการตัดสินข้อพิพาทนั้นยังคงอยู่กับฝ่ายนิติบัญญัติ ฐานคิดที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นผู้ใช้อำนาจตัดสินนั้นมาจากว่าในสภาพธรรมชาติมนุษย์ซึ่งถือสิทธิตามธรรมชาติในการตัดสินข้อพิพาทด้วยเอง แต่ทว่าการที่มนุษย์ใช้สิทธิตามธรรมชาติดังกล่าวกลับจะผลให้ไปสู่สภาพความยุ่งยากไม่จบสิ้น มนุษย์จึงยกเอาสิทธิอำนาจในการตัดสินดังกล่าวให้แก่การปกครองโดยพลเมืองไปเสีย ฉะนั้นแนวคิดเรื่องการแบ่งแยกอำนาจจึงของ Locke ไม่ปรากฏว่า Locke ได้จำแนกอำนาจตุลาการออกจากอำนาจอธิปไตยเช่นที่ Montesquieu ได้นำเสนอ

นอกจากนี้ เขายังมีความเห็นแตกต่างจากทัศนะของ Rousseau ในเรื่องเดียวกันนี้ด้วย เพราะ Rousseau จะให้ความสำคัญต่อประเด็นเรื่องเจตนารมณ์ร่วม (General Will, *volonté générale*) ของรัฐ

เป็นสิ่งสำคัญและเป็นหลักการที่มาก่อนทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะฉะนั้นแล้ว แม้ว่า Rousseau จะเสนอว่า รัฐจะต้องมีการออกกฎหมายเพื่อให้อำนาจกับผู้ใช้อำนาจฝ่ายบริหาร (Executive Power) – ซึ่งอาจเรียกผู้ใช้อำนาจนี้ว่า เจ้าผู้ปกครอง หรือกษัตริย์ หรือเจ้าหน้าที่แห่งรัฐ หรือรัฐบาล – ที่จะเข้ามาทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารกฎหมายอื่น ๆ อำนาจนี้จะครอบคลุมการปกครองทั้งหมดและสามารถอยู่ได้นานเท่าที่จะถูกยกเลิกไป แต่ Rousseau ได้กำหนดเงื่อนไขว่า ผู้ใช้อำนาจฝ่ายบริหารจะต้องผูกพันตนเองในการใช้อำนาจที่ได้รับจากกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของประชาชนในฐานะที่เป็นผู้มอบหมายอำนาจบริหารดังกล่าวแก่เขา กล่าวคือ ผู้ใช้อำนาจฝ่ายบริหารจะต้องใช้อำนาจโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมิใช่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน (Rousseau, 1950a, p.260) Rousseau จึงมองว่า ผู้ใช้อำนาจฝ่ายบริหารจะต้องสอดคล้องไปกับเจตนารมณ์ร่วม “...เจตนารมณ์ที่ครอบงำ “เจ้าผู้ปกครอง” (หมายถึงผู้ใช้อำนาจบริหารหรือรัฐบาล - ผู้เขียน) อยู่ นั่นจึงเป็น และต้องเป็นเจตนารมณ์ร่วมหรือกฎหมายเท่านั้น อำนาจของมันเป็นที่ได้แก่อำนาจของมหาชนที่ถูกรวมไว้ในตัวมัน” (Rousseau, 1950b, p.58 [Bk.3 Ch.1]) แต่ Montesquieu มองว่าควรจะมีการแบ่งแยกอำนาจทั้งสามส่วน คือ แยกอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการหรืออำนาจตุลาการออกจากกัน

นอกเหนือจากที่ Montesquieu มองว่าการรวบอำนาจสามส่วนไว้ในที่เดียวกันนอกจากจะทำให้ไม่มีเสรีภาพแล้วนั้น เขายังมองว่าน่าจะไปสู่ปัญหาเรื่องความเป็น “เผด็จการตามอำเภอใจ” หรือ “ทรราชย์” อีกด้วย ในความเห็นของ John Adams ซึ่งได้อ่านงานของ Montesquieu และได้สรุปประเด็นเอาไว้อย่างกระชับและแม่นยำตรงที่สุดคนหนึ่งมองว่า ในสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มอำนาจหลายกลุ่มควรจะมีการแบ่งแยกอำนาจออกไป แต่เมื่อใดก็ตามที่พบว่าตัวแสดงทางการเมืองฝ่ายหนึ่งพยายามรวบอำนาจในการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยไม่สนใจอำนาจของสถาบันอื่นในสังคม จะถือว่ามี “ลักษณะการใช้อำนาจปกครองแบบทรราชย์” (Tyrannical manners) ข้อสรุปของ Adam ไม่ได้แตกต่างจากทัศนะของ Montesquieu ที่ว่า สภาวะที่จะทำให้เสรีภาพของประชาชนหดหายไป คือ กรณีที่ว่า อำนาจในการตัดสินคดีหรือ “อำนาจตุลาการ” นั้นมิได้แบ่งแยกออกจากอำนาจในการบัญญัติหรือ “อำนาจนิติบัญญัติ” และไม่ได้แบ่งแยกออกจากการบังคับใช้กฎหมายหรือ “อำนาจบริหาร” อีกด้วย (Adam, 1878, pp.153-154)

“เมื่ออำนาจนิติบัญญัติถูกรวมเข้ามาอยู่ในอำนาจบริหารในบุคคลคนเดียว หรือในร่างกายเดียวขององค์การบริหารแห่งรัฐ จะไม่มีเสรีภาพเพราะว่า คนจะรู้สึกกลัวว่ากษัตริย์หรือสภาซึ่งเนโทอาจจะสร้างให้เกิดกฎหมายแบบทรราชย์ ซึ่งจะบังคับใช้ต่อพวกเขาอย่างทรราชย์

“นอกจากนั้นก็จะไม่มีเสรีภาพอีกเช่นกัน ถ้าหากอำนาจในการตัดสินกฎหมาย ไม่ได้ถูกแบ่งแยกออกจากอำนาจนิติบัญญัติ และจากอำนาจบริหาร ถ้าหากมันถูกรวมเข้ามาในอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจเหนือชีวิตและเสรีภาพของพลเมืองก็จะเป็นอำนาจพลการ ของผู้ตัดสินกฎหมายที่จะกลายเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย แต่ถ้าหากว่ามันถูกรวมเข้ามาในอำนาจบริหาร ผู้ตัดสินกฎหมายก็จะมีกำลังบังคับในการกดปราบ

“ทุกสิ่งจะถึงหายนะ หากคนคนเดียวกัน หรือคณะบุคคลสำคัญคณะเดียวกัน หรือคณะขุนนาง คณะประชาชนเดียวกัน มีอำนาจทั้งสาม คือ อำนาจออกกฎหมาย อำนาจนำมติของประชาชนไปปฏิบัติ และอำนาจตัดสินอาชญากรรมหรือกรณีพิพาทของบุคคล” (Montesquieu, 2015, p.157 [Bk.11 Ch.6])

Montesquieu มองว่า ชาวยุโรปส่วนใหญ่พึงพอใจรูปแบบการปกครองแบบปานกลาง (Moderate) เพราะในรูปแบบการปกครองแบบปานกลางนั้น ถึงแม้เจ้าผู้ปกครองจะคงไว้ซึ่งอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร แต่ก็มัก

ถือว่าอำนาจตุลาการควรมาจากที่ประชาชนพลเมือง โดยประชาชนพลเมืองเป็นผู้เลือกบุคคลที่ทำหน้าที่ตุลาการเข้ามาใช้อำนาจตามวาระที่แน่นอน รูปแบบการปกครองแบบปานกลางจึงสะท้อนถึงการแบ่งแยกอำนาจสามส่วนออกจากกัน เจ้าผู้ปกครองในยุโรปที่มีการปกครองแบบปานกลาง และไม่ต้องการให้การปกครองของตนถูกมองว่าเป็นการปกครองที่ใช้อำนาจแบบทรราชย์ ก็จะพยายามไม่รวมศูนย์อำนาจไว้ในที่เดียวกัน แต่จะแบ่งอำนาจออกไปตามสถาบันต่าง ๆ (Montesquieu, 2015, p.158 [Bk.11 Ch.6])

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อที่จะจัดปัญหาทรราชย์ ปรัชญาการเมืองของ Montesquieu จึงให้ความสำคัญต่อเสรีภาพของพลเมืองภายใต้กรอบของกฎหมายหรือภายใต้กรอบของรูปแบบการปกครองแบบปานกลาง สำหรับ Montesquieu แล้ว เสรีภาพไม่ใช่เครื่องกำหนดทุกอย่างในทางการเมือง หรือเป็นหลักการสำคัญแรกสุด แต่เสรีภาพจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่ออยู่ภายใต้การปกครองที่ซึ่งอำนาจทั้งสามฝ่าย ได้แก่ อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ มีการแบ่งแยกออกไป อันเป็นคุณลักษณะของการปกครองแบบปานกลาง (moderate government) ซึ่งการที่ Montesquieu มองว่าเสรีภาพจะต้องเป็นสิ่งซึ่งอยู่ภายใต้กรอบของรูปแบบการปกครองแบบปานกลางเป็นการยืนยันว่า เสรีภาพจะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อพลังทางสังคมส่วนต่าง ๆ ในรัฐ จะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้เจตนารมณ์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

Sharon R. Krause มองว่า ปรัชญาการเมืองของ Montesquieu จึงเป็นการให้ความสำคัญต่อการที่กลุ่มทางสังคม (Factions) มีที่ทางในการดำรงอยู่และเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ แต่ก็ต้องถูกจำกัดอำนาจตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ แทนที่จะมุ่งจัดความเป็นกลุ่มหรือฝักฝ่ายทางสังคมออกไปหรือแม้แต่ถูกบังคับให้ต้องเชื่อฟังเจตนารมณ์ร่วม (General Will, *volonté générale*) ซึ่งเป็นส่วนทั้งหมดของรัฐตามแนวคิดของ Rousseau แต่ Montesquieu ไม่ได้ถือว่าแนวคิดเรื่องเจตนารมณ์ร่วม คือ “แนวคิดที่เป็นตัวให้ความชอบธรรม” (A justifying notion) อีกทั้งเจตนารมณ์ร่วมยังไม่ได้เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นหรือเพียงพอในการรักษาเสรีภาพและความพอประมาณของสังคมการเมือง ขณะที่ Rousseau ถือว่าเจตนารมณ์ร่วมว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญสูงสุด เพราะฉะนั้นเขาจึงมองว่าเจตนารมณ์เฉพาะ (Particular Will, *volonté particulière*) ของกลุ่มในสังคมนั้นจะต้องถูกทำให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ร่วม ส่วน Montesquieu มองว่าผลประโยชน์และเจตนารมณ์เฉพาะนั้นสามารถดำรงอยู่ได้ในรูปแบบการปกครอง และมีจำเป็นต้องเป็นอันตรายต่อรูปแบบการปกครองเสมอ ถ้ามีการแบ่งแยกอำนาจและมีการถ่วงดุลทางอำนาจไว้แล้ว (Krause, 2015, pp.147-149)

Krause ยังตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจอีกว่า Montesquieu มองว่าอำนาจอธิปไตยเสมือนหนึ่ง “เจตนารมณ์ร่วมของรัฐ” (General Will of State, *la volonté générale de l'État*) ส่วนอำนาจฝ่ายบริหารจะใช้อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ร่วมของรัฐเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม นั้นไม่ได้ทำให้ข้อสรุปของ Montesquieu มีความเหมือนกับ Rousseau ในด้านที่ว่าทุกองค์ประกอบของสังคมการเมืองต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ร่วม เพราะถ้าหากพิจารณาด้วยบทจะพบว่า Montesquieu ไม่ได้ใช้คำว่า “เจตนารมณ์ร่วม” เหมือนกับที่ Rousseau อธิบาย ถึงแม้ว่าเขาทั้งคู่จะเลือกใช้คำว่า “เจตนารมณ์ร่วม” เหมือนกันก็ตาม⁸ ในทัศนะ Rousseau “เจตนารมณ์ร่วม” คือ รัฐธำมณียัตยที่ถือครองอำนาจสูงสุดและแบ่งแยกไม่ได้ และจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของเจตนารมณ์ร่วมของทุก ๆ คนร่วมกัน และพลเมืองทุกคนมีสถานะพลเมืองที่เป็นส่วนหนึ่งของเจตนารมณ์ร่วมดังกล่าว ซึ่งผลที่ตามมาคือการที่เมื่อใดก็ตามที่เจตนารมณ์ร่วมเป็นผู้บัญญัติกฎหมายเท่ากับว่าทุก ๆ คนได้บัญญัติกฎหมายตามเจตนารมณ์ร่วมตามไปด้วย ส่วนเจตนารมณ์ร่วมในแบบของ Montesquieu

⁸ ข้อสังเกตดังกล่าว Krause พัฒนามาจากข้อสังเกตของนักวิชาการที่ศึกษาเรื่องเจตนารมณ์ร่วม (General Will) ก่อนหน้าเธอคือ Patrick Riley แต่ในขณะที่ Riley มองว่า แนวคิดของ Montesquieu เป็นสะพานเชื่อมระหว่างจารีตก่อนและหลังตัวเขา (Riley, 1986, pp.147-151) Krause กลับไม่ได้มองว่า แนวความคิดของ Rousseau และ Montesquieu จัดเป็นแนวความคิดคนละกระแส กล่าวคือ Rousseau ให้ความสำคัญกับ General Will ส่วน Montesquieu ให้ความสำคัญกับส่วนเฉพาะในทางสังคม (Particularism) การแบ่งแยกอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจด้วยการปล่อยให้พลังทางสังคมมีบทบาทในการถ่วงดุลกันและกัน

ได้ถูกอธิบายดังนี้ “อำนาจอีกสองประการอาจจะให้ผู้บริหารรัฐ หรือคณะบุคคลถาวรดีกว่า เพราะมิได้นำไปใช้กับบุคคลหนึ่งบุคคลใด เนื่องจากอำนาจหนึ่งนั้นเป็นเพียงเจตนารมณ์ร่วมของรัฐ และอีกอำนาจหนึ่งนำเจตนารมณ์ร่วมไปปฏิบัติ” (Montesquieu, 2015, p.157 [Bk.11 Ch.6])

จะเห็นว่า Montesquieu ใช้คำว่า “เจตนารมณ์ร่วม” แตกต่างจากไป Rousseau และจากข้อความข้างต้น เขาใช้คำว่า “เจตนารมณ์ร่วม” ในความหมายที่เกี่ยวกับสถาบันหรือองค์การทางการเมืองที่ใช้อำนาจมีผลกระทบต่อส่วนรวม ไม่ใช่สถาบันที่ใช้อำนาจที่มีผลต่อกรณีเฉพาะนอกจากนี้ การใช้คำว่า “เจตนารมณ์ร่วม” ในงานของ Montesquieu ก็ไม่ได้มีความหมายว่า เมื่อมีการบัญญัติกฎหมายของรัฐขึ้นมาแล้ว ประชาชนทุกคนเข้าไปใช้อำนาจในนามของเจตนารมณ์ร่วมด้วยตนเอง เพราะ Montesquieu มองว่า อำนาจนิติบัญญัติควรเป็นไปเพื่อประชาชนก็จริง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ประชาชนจะต้องเข้ามาใช้อำนาจด้วยตนเอง Montesquieu มองว่าประชาชนจะต้องมีผู้แทน (Representative) ไปทำสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่ประชาชนไม่สามารถกระทำได้ (Montesquieu, 2015, p.158 [Bk.11 Ch.6])

มากกว่านั้นแล้ว เนื่องจากว่า Montesquieu มองว่า “เจตนารมณ์ร่วม” นั้นเป็นเพียงสถาบันหรือองค์การที่ใช้อำนาจมีผลต่อสาธารณะเท่านั้น ในขณะที่อำนาจบริหารและตุลาการเป็นสถาบันที่ใช้อำนาจในนามเจตนารมณ์เฉพาะเนื่องจากมีผลต่อกรณีเฉพาะ มันจึงทำให้ Montesquieu มีความเข้าใจเรื่อง “เจตนารมณ์ร่วม” แตกต่างไปจาก Rousseau ในอีกประเด็นสำคัญ คือ ในขณะที่ Rousseau มองว่า “เจตนารมณ์ร่วม” ไม่มีวันผิดพลาดได้ แต่สำหรับ Montesquieu กลับมองว่า มีความเป็นไปได้ว่าสถาบันหรือองค์การทางการเมืองที่ใช้อำนาจในนามเจตนารมณ์ร่วม (อำนาจนิติบัญญัติและบริหาร) มีโอกาสจะใช้เจตนารมณ์ร่วมปล้นชิงรัฐ หรือทำลายพลเมืองแต่ละคนภายในรัฐเสียเอง Montesquieu ได้กล่าวเอาไว้อย่างชัดเจนว่า “จากการสังเกตสถานการณ์ที่เป็นไปได้ของพลเมืองในรัฐต่าง ๆ เหล่านี้ พบว่าองค์การของคณะผู้บริหารรัฐ ผู้นำกฎหมายของรัฐไปปฏิบัติใช้ ยังคงไว้ซึ่งอำนาจทั้งปวงในฐานะของผู้บัญญัติกฎหมาย มันสามารถปล้นชิงรัฐโดยการใช้เจตนารมณ์ร่วมเสียเอง และมันยังมีอำนาจในการตัดสิน มันสามารถที่จะทำลายพลเมืองแต่ละคนได้โดยการใช้เจตนารมณ์เฉพาะของตนเอง” (Montesquieu, 2015, p.157 [Bk.11 Ch.6])

นอกจากการแบ่งแยกอำนาจแล้ว Montesquieu มองว่าอำนาจแต่ละฝ่ายควรมีที่มาต่างกันด้วย เช่น “อำนาจตัดสินกฎหมาย” (Power of judging) หรือ “อำนาจตุลาการ” (Judiciary power) ควรมาจากการเลือกเข้ามาโดยประชาชนตามวาระโอกาสที่แน่นอนหรือตามความจำเป็นเมื่อต้องมีการตัดสินกรณีพิพาทเท่านั้น เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่า อำนาจตัดสินเป็นอำนาจที่อันตรายเพราะมีส่วนกำหนดบทลงโทษได้ด้วย เพราะฉะนั้นโดยทั่วไปมนุษย์จะรู้สึกกลัวอำนาจนี้ แต่อย่างไรก็ตามหากไม่มีอำนาจตัดสินสังคมก็จะเกิดข้อพิพาทไม่จบสิ้น อำนาจตัดสินจึงยังคงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อสังคม แต่เพื่อที่วามมนุษย์จะไม่ต้องรู้สึกกลัวอำนาจนี้ไปตลอด จึงสมควรให้ผู้เข้ามาเป็นตุลาการนั้นเป็นผู้ที่ได้รับเลือกมาจากประชาชนและมีช่วงเวลาอยู่ในอำนาจตามวาระโอกาสที่แน่นอน ดังที่ Montesquieu กล่าวว่า “อำนาจตัดสินเป็นอำนาจอันร้ายกาจในหมู่มนุษย์ เมื่อมิได้ผูกพันอยู่กับสถานะหนึ่งสถานะใด หรืออาชีพหนึ่งอาชีพใด หากจะกล่าวโดยนัยนี้จึงย่อมจะกลายเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นและไม่มีอยู่ ทั้งเราก็จะไม่มีตุลาการปรากฏต่อหน้าเราตลอดไป แต่เราจะกลัวเกรงก็แต่เฉพาะอำนาจตัดสิน แต่ไม่ใช่ตัวตุลาการผู้ตัดสิน” (Montesquieu, 2015, p.158 [Bk.11 Ch.6]) เหตุผลที่คณะตุลาการมาจากประชาชนเพราะจะได้รับรู้ถึงความรู้สึกและสภาพปัญหาที่ใกล้เคียงกับสภาพของผู้ต้องหา

ส่วน “อำนาจนิติบัญญัติ” (Legislative power) ควรเป็นของเจ้าหน้าที่บริหารรัฐที่ได้รับเลือกเข้ามาและเหมาะสมกว่าหากประชาชนพลเมืองจะใช้สิทธิเลือกคณะเจ้าหน้าที่บริหารรัฐไปใช้อำนาจนิติบัญญัติ โดยที่คณะเจ้าหน้าที่บริหารรัฐควรได้รับเลือกมาจากประชาชนในพื้นที่ของเขาเอง (Montesquieu, 2015, p.159 [Bk.11 Ch.6]) อย่างไรก็ตาม Montesquieu มองว่า ท่ามกลางหมู่ประชาชนคนสามัญ (The people) ที่เลือกเจ้าหน้าที่บริหารรัฐเข้ามาอยู่ในสภาอันเป็นสถาบันหรือองค์การทางการเมืองที่ใช้อำนาจในการบัญญัติกฎหมาย

ของรัฐ ยังคงมีความจำเป็นจะต้องให้พื้นที่แก่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่ง ที่โดดเด่นกว่าทางชาติกำเนิด ความมั่งคั่ง หรือเกียรติยศ หรือการเป็นชนชั้นสูง (Nobles) เพราะถ้าหากชนชั้นสูงเหล่านี้ถูกรวมเข้าไปด้วยท่ามกลางประชาชนคนสามัญ หรืออยู่ภายใต้การตัดสินของสภาที่มาจากประชาชนคนสามัญ อาจทำให้เสรีภาพของพวกเขา หดหายไป จึงควรมีสภาที่แยกออกมาจากสภาของประชาชนคนสามัญ โดยที่ชนชั้นสูงนั้นควรมีสัดส่วนกับข้อ ได้เปรียบอื่น ๆ ที่เขามีในรัฐเพื่อที่เสรีภาพของพวกเขาจะได้ถูกรักษาเอาไว้ ฉะนั้น “อำนาจนิติบัญญัติ” ก็จะถูก มอบหมายให้กับทั้งสภาของชนชั้นสูงหรือซีเนท และสภาเจ้าหน้าที่บริหารรัฐที่รับเลือกมาจากประชาชนคนสามัญ ทั้งสองสภาที่จะมีการอภิปรายของตนต่างหาก และมีทัศนะเกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนต่างหาก (Montesquieu, 2015, pp.158-160 [Bk.11 Ch.6])

นอกจากนี้แล้ว ยังมีอำนาจอีกส่วนหนึ่งคือ “อำนาจบริหาร” (Executive power) Montesquieu มองว่า ควรอยู่ในมือของกษัตริย์หรือเจ้าผู้ปกครอง⁹ เพราะ “การปกครองส่วนนี้จำเป็นต้องมีการกระทำอย่างฉับพลัน เสมอ จึงสมควรจะมีผู้ดูแลคนเดียวดีกว่าหลายคน ตรงกันข้าม สิ่งที่เกิดขึ้นกับอำนาจนิติบัญญัติ บ่อยครั้งแล้ว หาก รับคำสั่งจากหลายคนจะดีกว่าจากเอกบุคคัล” (Montesquieu, 2015, p.161 [Bk.11 Ch.6])

4.5.3 การถ่วงดุลอำนาจผ่าน “สิทธิในการตรวจสอบ” (Right to check or right of restraining)

แต่ Montesquieu ได้กล่าวถึงการที่อำนาจแต่ละฝ่ายในสังคมการเมืองจะต้องมี “สิทธิในการตรวจสอบ” (right to check) หรือ “สิทธิในการยับยั้ง” (Right of restraining) ระหว่างอำนาจฝ่ายต่าง ๆ ด้วย เพราะไม่ เพียงแต่การที่อำนาจรวมศูนย์จะนำไปสู่ปัญหาทรราชย์เท่านั้น แต่ปัญหาทรราชย์ยังอาจเกิดจากการที่อำนาจฝ่าย หนึ่งไม่สามารถตรวจสอบหรือยับยั้งอำนาจอีกฝ่ายหนึ่งได้ ซึ่งจากแนวคิดเรื่องสิทธิในการตรวจสอบและสิทธิใน การยับยั้งนี้เองที่ทำให้นักวิชาการยุคหลังสรุปว่า ปรัชญาการเมืองของ Montesquieu นอกจากจะมีหลัก “แบ่งแยกอำนาจ” แล้ว ยังมีหลัก “ถ่วงดุลอำนาจ” อีกด้วย (Cohler, 2015, p.xix; Ebenstein, 1960, p.418) ตัวอย่างเช่น Montesquieu มองว่า ปัญหาทรราชย์อาจเกิดจากการที่อำนาจฝ่ายบริหารไม่สามารถ ตรวจสอบฝ่ายนิติบัญญัติได้ หรือในกรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติมุ่งตรวจสอบฝ่ายบริหารในแง่ของตัวบุคคลและพฤติกรรม ของบุคคล ดังที่เขากล่าวว่า

“ถ้าหากอำนาจบริหารไม่มีสิทธิในการตรวจสอบกิจการของฝ่ายนิติ บัญญัติ ก็แปลว่า องค์การอย่างหลังจะต้องเป็นเผด็จการตามอำเภอใจ เพราะ ฝ่ายนิติบัญญัติจะกวาดเอาอำนาจอื่น ๆ ทั้งหมด ตั้งแต่ที่ฝ่ายนิติบัญญัติ สามารถเพิ่มพูนอำนาจให้แก่ตนตราบเท่าที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะสามารถ จินตนาการได้

⁹ ข้อสังเกตก็คือว่า แม้ว่าตำแหน่งผู้นำฝ่ายบริหารในระบบรัฐสภาอังกฤษ ซึ่งในปัจจุบันเข้าใจว่า คือ นายกรัฐมนตรีคือประมุขฝ่าย บริหารในเชิงบริหารกิจการของรัฐบาล ส่วนพระมหากษัตริย์คือประมุขของรัฐซึ่งใช้อำนาจบริหารในเชิงพิธีการ แต่อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของอังกฤษเพิ่งจะเริ่มก่อตัวขึ้นในกลางถึงปลายศตวรรษที่ 18 เมื่อกษัตริย์ไม่เข้าร่วมหรือเป็นประธาน การประชุมของรัฐมนตรีอีกต่อไป การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้บรรดานายกรัฐมนตรีที่มีอำนาจเข้ามารับบทบาทเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ของรัฐบาล เช่น Robert Walpole (ค.ศ. 1721-42) ซึ่งโดยทั่วไปถือว่าเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของอังกฤษ และ William Pitt the Younger (ค.ศ. 1783-1801; ค.ศ. 1804-06) ทำให้นายกรัฐมนตรีได้กลายมาเป็นสมาชิกคณะรัฐมนตรีคนสำคัญ โดยทำ หน้าที่กำกับดูแลและประสานงานการทำงานของทุกแผนกของรัฐบาล สมาชิกคณะรัฐมนตรีคนอื่น ๆ จะต้องยอมรับนโยบายอย่างเป็นทางการของรัฐบาล และหากพิจารณาช่วงที่ Montesquieu เขียนงาน จะพบว่า *The Spirit of the Laws* เป็นงานที่เขียนขึ้น หลังจากที่เขาได้เดินทางจากอิตาลีและอยู่ในอังกฤษระยะเวลาหนึ่ง (ค.ศ. 1728 – 1731) และได้ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1748 จึงเป็นได้ว่า Montesquieu เขียนงานนี้ตอนที่พระมหากษัตริย์ยังคงใช้อำนาจในฐานะประมุขของรัฐกับประมุขของฝ่ายบริหารไปพร้อมกัน และ นายกรัฐมนตรีเพิ่งจะถือกำเนิดขึ้น (Dunleavy, 2025).

“แต่อำนาจนิติบัญญัติจะต้องไม่มีความสามารถในการตรวจสอบอำนาจบริหาร สำหรับการบังคับใช้กฎหมายนั้นมันมีขีดจำกัดโดยธรรมชาติในตัวอยู่แล้ว จึงเป็นอะไรที่สูญเปล่าในการไปจำกัดขอบเขตมัน เพราะอำนาจบริหารมักจะใช้กับเรื่องปัจจุบันทันด่วนเสมอ อำนาจของตรีนุในโรมันเกิดความผิดพลาด เพราะมันไม่เพียงถูกตรวจสอบในด้านการบัญญัติกฎหมายเท่านั้น แต่ยังถูกตรวจสอบในด้านการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งสิ่งนี้เป็นสาเหตุของความเลวร้ายยิ่งใหญ่มาก

“แต่ในรัฐที่มีเสรี ถ้าอำนาจนิติบัญญัติไม่ควรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอำนาจบริหาร ก็จะต้องมีสิทธิและควรจะสามารถตรวจสอบลักษณะของกฎหมายซึ่งได้มีการบังคับใช้มาแล้ว . . .

“แต่ไม่ว่าการตรวจสอบจะถูกจัดขึ้นอย่างไรนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติไม่ควรใช้อำนาจตัดสินตัวบุคคล ฉะนั้นจึงไม่มีอำนาจตัดสินพฤติกรรม ของผู้ใช้อำนาจบริหารด้วย ตัวบุคคลที่ใช้อำนาจบริหารจะต้องมีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะเนื่องจากเป็นความจำเป็นสำหรับรัฐ เพื่อที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะได้ไม่เป็นทรราชย์ ขณะที่บุคคลนั้นถูกกล่าวหาหรือตัดสิน เขาย่อมจะไร้เสรีภาพ”

(Montesquieu, 2015, p.162 [Bk.11 Ch.6])

Montesquieu ยังมองว่า ฝ่ายบริหารควรจะมีอำนาจในอำนาจนิติบัญญัติ มิใช่โดยการที่ฝ่ายบริหารเข้ามาบัญญัติกฎหมายโดยตรง แต่ด้วยวิธีใช้สิทธิในการยับยั้ง (Veto) ฝ่ายบริหารไม่มีสิทธิดังกล่าวก็จะถือว่าไม่มีอำนาจบริหารดำรงอยู่เลย เป็นแต่เพียงเครื่องมือให้แก่ฝ่ายนิติบัญญัติที่บัญญัติฝ่ายเดียวเท่านั้น ส่วนฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งใช้อำนาจในการบัญญัติกฎหมายของรัฐนั้น ก็ไม่ควรใช้อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นอำนาจในส่วนของฝ่ายบริหาร มิฉะนั้นก็จะเท่ากับว่าอำนาจฝ่ายบริหารจะสูญสลายไปหรือไม่ก็อำนาจฝ่ายบริหารดำรงอยู่เลย ทั้งนี้ การที่ฝ่ายบริหารมีอำนาจยับยั้งฝ่ายนิติบัญญัติได้ หมายถึงเพียงว่า ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการยับยั้งฝ่ายนิติบัญญัติไว้ก่อนเพียงชั่วคราว เพื่อที่จะปกป้องตนเองหรือเพื่อให้ฝ่ายนิติบัญญัติไตร่ตรองดูก่อนเท่านั้น มิได้หมายถึงว่า ฝ่ายบริหารเข้ามาเป็นผู้ออกกฎหมายเสียเอง เพราะถ้าฝ่ายบริหารมีอำนาจบัญญัติกฎหมายนั้น ก็จะเท่ากับว่า รัฐปราศจากซึ่งเสรีภาพเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เรื่องสำคัญที่ฝ่ายบริหารไม่ควรใช้อำนาจคือ ด้านงบประมาณสาธารณะ Montesquieu เห็นว่า หากฝ่ายบริหารเป็นผู้สั่งเกี่ยวกับการงบประมาณสาธารณะนอกเหนือไปจากความยินยอมของประชาชนแล้ว เสรีภาพก็ย่อมไม่มี เพราะฝ่ายบริหารจะกลายมาเป็นฝ่ายนิติบัญญัติเสียเองในเรื่องที่สำคัญที่สุดของการบัญญัติกฎหมาย (Montesquieu, 2015, p.164 [Bk.11 Ch.6]) แต่ก็ไม่ได้แปลว่า ฝ่ายนิติบัญญัติจะมีอำนาจในด้านงบประมาณสาธารณะโดยถาวร เพราะว่าถ้าหากฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้สั่งการเสียเองเป็นการถาวรเกี่ยวกับการเก็บภาษีของประชาชน ก็จะเป็นการเสี่ยงที่จะสูญเสียเสรีภาพ เพราะฝ่ายบริหารก็จะไม่พึ่งพาฝ่ายนิติบัญญัติอีกต่อไป (Montesquieu, 2015, p.164 [Bk.11 Ch.6]) ประเด็นที่กล่าวมาสะท้อนถึงสิทธิในการยับยั้งระหว่างอำนาจฝ่ายบริหารกับนิติบัญญัติเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาทรราชย์

ในส่วนของอำนาจตัดสินกฎหมายหรืออำนาจตุลาการนั้น ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่ามนุษย์มักจะมองว่าอำนาจในการตัดสินกฎหมายซึ่งมีบทลงโทษ ถือเป็นเรื่องอันตรายและเป็นที่น่าหวาดกลัว จึงสมควรแบ่งแยกอำนาจตุลาการนี้ออกไปและให้ดำรงอยู่ตามวาระความจำเป็นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม Montesquieu มองว่าแม้ว่าโดยทั่วไปแล้วอำนาจตัดสินกฎหมาย ไม่ควรถูกนำมารวมกับส่วนใดเลยของฝ่ายนิติบัญญัติ แต่ก็ต้องยอมให้กับข้อยกเว้นสามประการ ซึ่งมีรากฐานมาจากผลประโยชน์ส่วนบุคคลของผู้ที่จะต้องถูกตัดสิน (Montesquieu, 2015, p.163 [Bk.11 Ch.6]) *ประการแรก* คือการที่ผู้ปกครองซึ่งใช้อำนาจฝ่ายบริหารซึ่งถือเป็นบุคคลที่สำคัญของรัฐ อาจมีอันตรายหากถูกตัดสินโดยตรงจากหมู่ประชาชน ดังนั้นการตัดสินโทษบุคคลที่สำคัญเช่นว่า จึงไม่ควร

ใช้ตุลาการที่มีที่มาจากประชาชนตามกระบวนการเลือกของประชาชนตามปกติ แต่ควรตัดสินใจเบื้องต้นว่าคณะนิติบัญญัติโดยเฉพาะในส่วนที่ประกอบด้วยชนชั้นสูงหรือสภาสูง ซึ่งน่าจะเข้าใจผลประโยชน์และเจตนาของผู้ปกครองซึ่งใช้อำนาจฝ่ายบริหาร *ประการที่สอง* แม้กฎหมายจะถูกบัญญัติขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติเอง แต่มันก็อาจเข้มงวดเกินไปและมีขอบเขตในบางกรณี ทำให้คณะตุลาการของรัฐเป็นเพียงแค่ปากที่เปล่งถ้อยคำของกฎหมายเท่านั้นหรือตัดสินกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา ฝ่ายนิติบัญญัติในส่วนที่เป็นตัวแทนชนชั้นสูงจึงอาจจะกลายมาเป็นคณะตุลาการยามจำเป็นในวาระนี้ด้วย เพื่อที่จะได้ผ่อนปรนกฎหมายให้เข้มงวดน้อยลง *ประการที่สาม* อาจมีกรณีที่พลเมืองบางคนละเมิดสิทธิของประชาชนอย่างรุนแรงโดยคณะตุลาการที่มีอยู่ไม่ต้องการจะลงโทษเขา ในกรณีนี้ให้คณะนิติบัญญัติส่วนที่เป็นตัวแทนประชาชนเป็นโจทก์ฟ้องร้องต่อคณะนิติบัญญัติส่วนที่เป็นตัวแทนชนชั้นสูง (Montesquieu, 2015, pp.163-164 [Bk.11 Ch.6])

นอกเหนือจากการตรวจสอบและการยับยั้งอำนาจใหญ่สามฝ่ายแล้วนั้น Montesquieu ยังกล่าวถึงการตรวจสอบในระดับย่อยลงมา คือการตรวจสอบกันเองภายในฝ่ายนิติบัญญัติระหว่าง “สภาของชนชั้นสูง” กับ “สภาประชาชนคนสามัญ” กล่าวคือ สภาชนชั้นสูงจะไม่มีอำนาจในการบัญญัติและแก้ไขกฎหมาย (Faculty of enacting) ซึ่งเป็นอำนาจของสภาของประชาชนคนสามัญ แต่สภาของชนชั้นสูงจะมีเพียงอำนาจยับยั้ง (Faculty of vetoing) เท่านั้น เพราะชนชั้นสูงเองก็มีผลประโยชน์ที่ต้องการรักษา หากให้อำนาจแก่ชนชั้นสูงมากเกินไป พวกเขาจะมุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนตนเหล่านั้นอย่างเดียว จึงต้องกำหนดขอบเขตอำนาจชนชั้นสูงเอาไว้เพียงสิทธิยับยั้งกฎหมายเท่านั้น (Montesquieu, 2015, p.161 [Bk.11 Ch.6])

จากที่กล่าวมาในส่วนนี้ จะเห็นได้ว่า Montesquieu ให้รายละเอียดค่อนข้างมากเกี่ยวกับการทำงานของรูปแบบการปกครองแบบปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า นอกจาก “การแบ่งแยกอำนาจ” จะเป็นประเด็นสำคัญในการป้องกันปัญหาทรราชย์ ประเด็นเรื่อง “สิทธิในการตรวจสอบ” หรือ “สิทธิในการยับยั้ง” ของอำนาจฝ่ายต่าง ๆ ก็ยังเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เคียงคู่มากับการแบ่งแยกอำนาจ เพราะถึงแม้ว่าอำนาจทั้งสามฝ่ายจะถูกแบ่งแยกออกไป แต่ก็ยังมีความจำเป็นที่อำนาจเหล่านั้นจะต้องปฏิสัมพันธ์หรือมีการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างกันด้วย ด้วยกลวิธีดังกล่าวนี้ Montesquieu เรียกการปกครองอังกฤษ ที่เปิดโอกาสกับกลุ่มฝ่ายต่าง ๆ มีที่ทางในระบบการเมืองการปกครอง ว่า “รูปแบบการปกครองมหาชนรัฐซึ่งแฝงเข้ามาในรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์” (Republic hides under the form of monarchy)¹⁰

4.5.4 สังคมการเมืองอังกฤษในฐานะมหาชนรัฐการค้าพาณิชย์ (Commercial Republic) ต่อต้านทรราชย์และเผด็จการตามอำเภอใจ

Lowenthal มองว่า คุณลักษณะที่สำคัญอีกอย่างของรูปแบบการปกครองของอังกฤษในสายตาของ Montesquieu คือการเป็น มหาชนรัฐการค้าพาณิชย์ (Commercial Republic) ซึ่งมีความแตกต่างจากการเป็นรัฐที่มุ่งทำสงครามเพื่อพิชิตรัฐอื่น (Conquest) (Lowenthal, 1987, pp.525-526)

¹⁰ Judith N. Shklar จึงตีความว่า รูปแบบการปกครองของอังกฤษในทัศนะของ Montesquieu คือ “ประชาธิปไตยแฝงในรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์” (democracy disguised as monarchy) อันเป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในอำนาจกับบรรดาชนชั้นสูง และกษัตริย์ ไม่ต่างจากรูปแบบการปกครองสมัยมหาชนรัฐโรมันโบราณที่พวกคนสามัญใช้อำนาจทางการเมืองร่วมกับพวกคนชั้นสูง (Shklar, 1987, pp.87-88) เช่นเดียวกับ Pangle ที่มองว่า รูปแบบการปกครองของอังกฤษ คือ “รูปแบบการปกครองมหาชนรัฐที่ซ่อนอยู่ภายในรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์” (a republic hiding under the form of monarchy) แต่กระนั้น Pangle ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า การปกครองของอังกฤษไม่ได้เรียกให้พลเมืองมีคุณธรรมมากแบบที่ปรากฏในตัวแบบการปกครองมหาชนรัฐ และในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ส่งเสริมหลักการว่าด้วยเกียรติมากแบบที่อยู่ในปรากฏตัวแบบการปกครองโดยกษัตริย์ นอกจากนี้ Pangle มองว่า รูปแบบการปกครองของอังกฤษมีการแบ่งแยกอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจระหว่างสถาบันทางการเมือง เพราะ มันเป็นรูปแบบการปกครองที่แต่ละฝ่ายสามารถแสวงหาสิ่งซึ่งเป็นผลประโยชน์และความต้องการของตนได้ภายในขอบเขตอำนาจจำกัดของตน (Pangle, 1990, p.17)

Montesquieu มองว่าสังคมอังกฤษเป็นสังคมที่รับเอาหลักการเรื่องปัจเจกบุคคลนิยมเอาไว้ โดยที่พลเมืองแต่ละคนจะถูกปล่อยให้อยู่ด้วยตนเองเพื่อมีชีวิตอย่างที่เขารปรารถนา ศาสนาและปรัชญาจึงกลายเป็นเพียงกิจส่วนตัวของปัจเจกบุคคลเช่นเดียวกับการตัดสินใจเลือกทางเลือกในเรื่องอื่น ๆ ของชีวิต นอกจากนั้นเสรีภาพของอังกฤษยังไม่ได้เป็นแค่เรื่องของกรกระทำและความคิด แต่เป็นเรื่องของความปรารถนาอยากต่าง ๆ ซึ่งแน่นอนว่า ย่อมหมายรวมถึงความปรารถนาที่จะได้มาซึ่งเงินทอง ชื่อเสียง เกียรติ และอำนาจ หรือพูดอีกอย่างคือ อังกฤษเป็นระบบทุนนิยมซึ่งข้อจำกัดทางศีลธรรมที่มีต่อการแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ด้วยการแข่งขันกันได้ถูกขจัดออกไป และด้วยเหตุนี้อังกฤษจึงเป็น “มหาชนรัฐการค้าพาณิชย์” มากกว่าจะเป็นมหาชนรัฐด้านการทหารหรือการเกษตรกรรมโดยอาศัยการสนับสนุนของอำนาจทางทะเล (Lowenthal, 1987, pp.525-526) แต่ Lowenthal มองว่า เจตนารมณ์ด้านการค้าพาณิชย์ของอังกฤษ ไม่ได้ทำลายตนเองเพราะความฟุ้งเฟ้ออย่างเกินขนาดและความเหลวไหล ด้วยเหตุที่ว่าในด้านหนึ่งอังกฤษก็มีการเก็บภาษีสูงส่งผลให้ประชาชนพลเมืองทุกคนต้องทำงานหนักและเกิดการรู้จักประหยัดและอดออมไปพร้อมกัน ฉะนั้นการใช้จ่ายอย่างไม่ระมัดระวังจะทำให้ถูกดำเนิน พลังของความปรารถนาอยากจึงถูกหักทอนด้วยการที่รัฐส่งเสริมความต้องการเก็บออม เมื่อมหาชนรัฐการค้าพาณิชย์ของอังกฤษดำเนินกิจการไปเรื่อย ๆ ก็จะทำให้เกิดความเข้มข้นมากยิ่งขึ้นของการแข่งขันและการเปิดช่องทางของโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ และจากที่แต่เดิมที่สังคมอังกฤษให้คุณค่ากับการทำงานและการรู้จักประหยัดและอดออมอยู่แล้ว ก็จะทำให้ส่งผลให้ค่านิยมดังกล่าวมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ส่วนใครที่มีนิสัยขี้เกียจและเหลวไหลก็จะถือเป็นบุคคลส่วนน้อยของสังคมและจะกลายเป็นผู้ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต จะเห็นว่าแทนที่ความปรารถนาอยากจะเป็นศัตรูต่อมหาชนรัฐการค้าพาณิชย์ ความปรารถนาอยากกลับก่อให้เกิดรากฐานของมหาชนรัฐการค้าพาณิชย์ ในแง่ที่ว่า ความรู้สึกถึงผลประโยชน์ส่วนตนได้สนับสนุนความรักในเสรีภาพและการแสวงหาทรัพย์สินเงินทอง และสังคมซึ่งตอบสนองต่อเป้าหมายดังกล่าวของประชาชนพลเมืองที่กระตือรือร้นในการใช้เสรีภาพและการแสวงหาทรัพย์สิน ได้ทำให้ประชาชนพลเมืองแต่ละภายในชาติเกิดความรู้สึกรักชาติของพวกเขาขึ้นมา ดังที่ Montesquieu มองว่า “เมื่อประชาธิปไตยถูกสร้างขึ้นบนรากฐานของการค้าพาณิชย์ มันอาจเกิดกรณีที่ปัจเจกบุคคลมีความมั่งคั่งอย่างยิ่ง แต่ก็ไม่ได้ทำให้ชนบทรอบนิยประเพณีของสังคมเกิดความฉ้อฉล นี่เป็นเพราะว่าจิตวิญญาณของการค้าพาณิชย์นำพามาซึ่งจิตวิญญาณของความประหยัดอดออม ความคุ้มค่า ความพอประมาณ การทำงานหนัก สติปัญญา ความสงบเยือก ระเบียบและกฎเกณฑ์. ดังนั้นตราบเท่าที่จิตวิญญาณนี้ดำรงอยู่ต่อไปความมั่งคั่งก็จะไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์อันเลวร้าย.” (Montesquieu, 2015, p.48 [Bk.5 Ch.6]) จากข้างต้น Lowenthal ได้ตั้งข้อสังเกตว่า เมื่อรากฐานของสังคมอังกฤษวางอยู่บนรากฐานของความปรารถนาอยากเห็นแก่ตัว ฉะนั้นนี่จึงสะท้อนว่า “คุณธรรม” ที่ระเบียบทางการเมืองได้เรียกร้องเอาจากพลเมืองอาจไม่ใช่สิ่งเดียวกันกับที่พวกเขาสติต้องการนำเสนอ เพราะในขณะที่พวกเขาสติสนั้นจะประณามการค้าพาณิชย์ว่าเป็นการทำความโลภให้เป็นสถาบัน และให้คุณค่าน้อยต่อความปรารถนาในทรัพย์สินเงิน แต่สิ่งที่ Montesquieu คิดก็คือ “สิ่งที่สูงสุดของมนุษย์เกิดขึ้นโดยการกระทำของความชั่วช้าทางศีลธรรม และระเบียบแบบแผนทางการเมืองที่ดีที่สุดขึ้นอยู่กับความชั่วช้าเช่นนั้น การเข้าใจชีวิตของมนุษย์อย่างนี้ Montesquieu เรียนรู้มาจาก Machiavelli และสาธุศิษย์ของเขา มิใช่จากพวกคลาสิก” (Lowenthal, 1987, pp.530-531)

แต่หาใช่ว่า Montesquieu จะมองไม่เห็นข้อเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการค้าพาณิชย์ และความรู้สึกปรารถนาอยาก ความโลภ และความทะเยอทะยานอันเห็นแก่ตัวที่ขับเคลื่อนสังคมแบบการค้าพาณิชย์ดังกล่าว Montesquieu มองว่า ความปรารถนาที่ล้นเกินภายในสังคมการค้าพาณิชย์จะทำให้แต่ละคนแยกตนเองออกจากส่วนรวม เพื่อที่จะสะสมทรัพย์สินจำนวนมากขึ้น ๆ จนถึงจุดหนึ่งก็เกิดความเหลื่อมล้ำ เมื่อนั้นความเห็นแก่ตัวของแต่ละคนก็จะมากขึ้น สังคมการค้าพาณิชย์ที่มุ่งแต่แสวงหาความมั่งคั่งอย่างเดียวจะทำให้จิตวิญญาณของสาธารณะส่วนรวมและจะนำไปสู่ความเสื่อมของสังคมการเมือง อันที่จริงปัญหาดังกล่าวนี้น่าจะเป็นสิ่งที่ Locke ได้ทิ้งเอาไว้ในปรัชญาการเมืองของเขาโดยที่เขาเองก็ไม่ได้คิดว่ามันเป็นปัญหาแต่อย่างใด เพราะในขณะที่ Locke

สนับสนุนรูปแบบสังคมการเมืองที่เอื้อต่อการใช้สิทธิตามธรรมชาติในการครอบครอง อันเป็นผลมาจากที่เขามองว่ามนุษย์มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในด้านสิทธิตามธรรมชาติภายใต้กฎธรรมชาติในการครอบครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล แต่ Locke ก็ยอมรับได้ถึงความแตกต่างในการถือครองทรัพย์สินที่แต่ละคนอาจมีได้ไม่เท่ากัน เพราะใครจะครอบครองทรัพย์สินได้มากเท่าไร ขึ้นอยู่กับที่คนผู้นั้นลงแรงงานและใช้ประโยชน์จากสิ่งนั้นได้หรือไม่ ด้วยเหตุนี้ Locke จึงไม่ได้มองว่า การปกครองทางการเมืองซึ่งประชาชนมีความไม่เท่าเทียมกันในการถือครองทรัพย์สินเป็นปัญหาแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากประชาชนเสียงส่วนใหญ่ยังคงยอมรับการปกครองเช่นนั้นอยู่ ก็เท่ากับว่าการปกครองเช่นนี้จะดำรงอยู่ต่อไปได้

ถึงแม้ว่า Montesquieu จะเล็งเห็นความสำคัญของสังคมการค้าพาณิชย์ และโทษของสังคมการค้าพาณิชย์ไปพร้อมกัน แต่ Montesquieu ก็ยืนยันว่าสังคมที่ไม่มีการค้าพาณิชย์ก็จะต้องมีความตื่นตัวและความก้าวหน้า แต่เพื่อที่จะคงความเป็นสังคมการค้าพาณิชย์และป้องกันมันไม่ให้เสื่อมลง สังคมการค้าพาณิชย์จึงเป็นไปได้ก็แต่บนเงื่อนไขการรักษาความพอประมาณเอาไว้ พร้อมกับเปิดให้แต่ละคนดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของตนได้ด้วย Montesquieu จึงได้แบ่งระหว่าง สังคมการค้าที่เน้นความฟุ้งเฟ้อ (on luxury) กับ สังคมการค้าที่เน้นความต้องการตามความจำเป็น (on real need) (Montesquieu, 2015, p.340) โดยสังคมการค้าพาณิชย์รูปแบบหลังน่าจะเป็นสังคมที่พึงปรารถนามากกว่ารูปแบบแรก ปัญหาจึงไม่ได้อยู่ที่ว่าควรเป็นสังคมการค้าพาณิชย์หรือไม่ แต่ประเด็นสำคัญคือสังคมการค้าพาณิชย์เองก็ต้องอยู่ในกรอบของความพอดี

สำหรับ Howse มองว่า สำหรับ Montesquieu แล้ว ในขณะที่สังคมการค้าที่เน้นความต้องการตามความจำเป็น มีความเชื่อมโยงกับรูปแบบการปกครองแบบมหาชนรัฐ ส่วนสังคมการค้าพาณิชย์ที่เน้นความฟุ้งเฟ้อ มีความเชื่อมโยงกับรูปแบบการปกครองแบบเผด็จการตามอำเภอใจหรือทรราชย์ ซึ่งรัฐที่ทำการค้าในลักษณะดังกล่าวมีลักษณะของความพยายามที่จะครอบครองทรัพยากรของรัฐอื่นเช่นเดียวกับการทำสงครามเพื่อการพิชิตรัฐอื่นด้วย ดังที่ Montesquieu ยกตัวอย่างการทำการค้าของสเปน (Howse, 2006, p.10) นอกจากนี้ Boesche ตีความว่าทัศนะเกี่ยวกับสังคมการค้าที่เน้นความฟุ้งเฟ้อมีส่วนสำคัญต่อการเกิดเผด็จการตามอำเภอใจหรือทรราชย์ แต่มุมมองของ Boesche แตกต่างจาก Howse ตรงที่เขาไม่ได้เน้นผลของความฟุ้งเฟ้อในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ แต่เขามองถึงพฤติกรรมและความปรารถนาของปัจเจกบุคคลภายในสังคมการค้าที่เน้นความฟุ้งเฟ้อมากกว่า กล่าวคือ Boesche มองว่า Montesquieu ได้เขียน “ทฤษฎีที่สองของการปกครองแบบเผด็จการตามอำเภอใจ” (A second theory of despotism) ซึ่งเกิดมาจากการที่ปัจเจกบุคคลในสังคมแยกตนเองจากสังคมส่วนรวม (Isolation) และมีความสนใจแต่เรื่องที่ไม่เป็นเรื่องหรือความเหลวไหล (Frivolity) อีกทั้งประชาชนแต่ละคนมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน (Self-interest) แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น (Boesche, 1990, 741-761; Jennings, 2011, pp.331-347) เมื่อนั้นหลักการอันเป็นพื้นฐานของการปกครองก็จะมีผลสุดโต่งมากยิ่งขึ้นและทำให้สังคมเกิดความเสื่อมตามมาในที่สุด สังคมเช่นนี้จะนำไปสู่ทรราชย์ หรือเผด็จการตามอำเภอใจ Montesquieu ได้กล่าวเอาไว้ว่า มหาชนรัฐประชาธิปไตยจะต้องหลีกเลี่ยงความล้นเกินหรือความสุดโต่ง ได้แก่ จิตวิญญานของความไม่เสมอภาค กับ จิตวิญญานของความเสมอภาคที่ สุดโต่งเกินไป อันจะเป็นสาเหตุสำคัญที่จะนำไปสู่ทรราชย์หรือเผด็จการตามอำเภอใจ “ประชาธิปไตยจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงความล้นเกินสองอย่าง ได้แก่ จิตวิญญานของความไม่เสมอภาค ซึ่งจะนำพาประชาธิปไตยเปลี่ยนแปลงไปสู่อภิชนาธิปไตย หรือการปกครองโดยคนคนเดียว และจิตวิญญานของความเสมอภาคแบบสุดโต่ง ก็จะนำพาประชาธิปไตยไปสู่การปกครองแบบเผด็จการตามอำเภอใจของคนหลายคน ซึ่งจะยุติลงก็ด้วยการโค่นเขาลงจากอำนาจเท่านั้น” (Montesquieu, 2015, p.113 [Bk.8 Ch.2])

5. บทสรุป

บทความนี้เริ่มต้นจากประเด็นปัญหาทฤษฎีอันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากการเมืองการปกครองที่ไม่สมดุล ในทัศนะของพวกคลาสสิก ถัดจากนั้นบทความนี้เสนอปัญหาในระดับรากฐานปรัชญาของกลุ่มทฤษฎีสัญญาประชาคมที่ทำให้กำเนิดทฤษฎีแบบใหม่ ซึ่งแม้แต่นักทฤษฎีสัญญาประชาคมเองก็ไม่คาดคิดว่าจะให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ ปัญหาของปรัชญาการเมืองสมัยใหม่กลุ่มทฤษฎีสัญญาประชาคมแท้จริงแล้วคือปัญหาในระดับรากฐานทางปรัชญาการเมืองซึ่งวางอยู่บนฐานของการทดลองทางตรรกะหรือการทดลองทางทฤษฎีล้วน ๆ อย่างไรก็ตาม Montesquieu ได้ให้ความสำคัญต่อลักษณะหรือเงื่อนไขเฉพาะของสังคมเป็นสำคัญ แต่ Montesquieu ไม่ใช่ นักคิดสัมพัทธนิยม (Relativism) หากแต่เขาเสนอว่าเมื่อเราพิจารณาเงื่อนไขเฉพาะของสังคมแล้วจะพบ “ธรรมชาติของสรรพสิ่ง” หรือ “จิตวิญญาณแห่งกฎหมาย” ของสังคมนั้น ๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณลักษณะอันเป็น “ความพอดี/สมดุล” ของสังคมการเมืองนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเขาจะไม่ได้สนับสนุนรูปแบบการปกครองชนิดใดเป็นพิเศษ แต่ถ้าหากพิจารณาเงื่อนไขของมหาชนรัฐในบริบทของโลกสมัยใหม่แล้ว Montesquieu นำเสนอรูปแบบการปกครองแบบปานกลางโดยมีสังคมการเมืองอังกฤษเป็นต้นแบบ ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญ เช่น การแบ่งแยกอำนาจเพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยพลการ และการกำหนดให้อำนาจแต่ละฝ่ายมีการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกันเพื่อป้องกันไม่ให้อำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป นอกจากนี้บทเรียนจากตัวแบบการปกครองของอังกฤษคือความเป็นมหาชนรัฐการค้าพาณิชย์ที่มองธรรมชาติมนุษย์ตามความเป็นจริง โดยปล่อยให้ประชาชนได้แสวงหาทรัพย์สินเงินทองและสถานภาพตามที่ตนปรารถนา ปล่อยให้ประชาชนมีเสรีภาพทางการเมือง ภายใต้การปกครองที่มีการออกแบบอย่างดี

แนวคิดของ Montesquieu มีอิทธิพลต่อการออกแบบรัฐธรรมนูญในประเทศต่าง ๆ ประเทศแถบสแกนดิเนเวีย การรวมตัวกันเป็นมหาชนรัฐแบบสมาพันธ์ในฮอลแลนด์ รวมถึงมีอิทธิพลต่อผู้สนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1787 เช่น Publius ผู้เขียน *The Federalist Papers*¹¹ แต่แนวคิดของ Montesquieu ก็ได้ถูกประยุกต์หรือตีความให้เหมาะสมกับบริบททางการเมืองของประเทศต่าง ๆ เช่น Publius ได้จับประเด็นซึ่งปรากฏอยู่แล้วใน *The Spirit of the Laws* ให้เด่นชัดขึ้นคือประเด็นเรื่องการตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจ รวมถึงได้ปรับเปลี่ยนความหมายของการรวมตัวเป็น “สมาพันธ์รัฐ” (confederate republic) ให้มีความหมายใกล้เคียงกับที่เราเข้าใจในปัจจุบันว่าเป็น “สหพันธรัฐ” (federal republic) ขนาดใหญ่ ที่แม้รัฐสมาชิกจะคงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยของตนเองไว้อยู่ แต่ทว่ารัฐบาลกลางก็มีอำนาจอธิปไตยในการดูแลเรื่องราวกิจการสาธารณะโดยตนเองด้วยเช่นกัน (Hamilton et al., 2008, 44-48 [No.9]) นอกจากนี้ แม้ปรัชญาแนวคิดของ Montesquieu ได้วิเคราะห์และหาทางแก้ปัญหาทฤษฎีในมหาชนรัฐสมัยใหม่อย่างครอบคลุม แต่สิ่งซึ่งเขายังไม่ได้กล่าวถึงมากนักคือความคิดจิตใจของพลเมืองในมหาชนรัฐประชาธิปไตยที่อาจกลายเป็นทฤษฎีโดยตัวมันเอง ซึ่ง Alexis de Tocqueville จะมาเป็นผู้ขยายความ

Reference

Adam, J. (1878). *A Defence of the Constitution of Government of the United States of America*. London: Printed for C. Dilly, in the Poultry.

¹¹ เช่น การปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกา ดังที่ปรากฏในเอกสารความคิดทางการเมืองอเมริกันอย่าง *The Federalist Papers* (Hamilton, Madison, and Jay, 2008) นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เช่น ประเทศสวีเดน ดู Vallinder, Torbjorn. (1992). *Montesquieu and Constitutionmaking in Sweden 1809-1815, PartIII*. Research Portal: Find Research at Lund University. <https://portal.research.lu.se/en/publications/montesquieu-and-constitutionmaking-in-sweden-1809-1815-part-ii> รวมถึงประเทศเดนมาร์ก ดู Anonymous. (n.d.). *Denmark*. European Committee of the Regions. <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Denmark-Introduction.aspx>

- Allen, W. B. (2024). *Montesquieu's 'the Spirit of the Laws': A Critical Edition*. Anthem Press.
- Anonymous. (n.d.) . *Denmark*. European Committee of the Regions. <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Denmark-Introduction.aspx>
- Aristotle (1975) . *The Nicomachean Ethics*. (H. Rackham, trans.) . Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Aristotle (1998). *Politics*. (E. Barker, trans.). New York: Oxford University Press.
- Aristotle. (1957). *Aristotle's Politica*. (W.D. Ross, Ed.). Oxford: Clarendon Press.
- Arum, E. (2024) . Machiavelli Against Sovereignty: Emergency Powers and the Decemvirate. *Political Theory*, 52(2), 697-725.
- Bandoch, J. (2017). *The Politics of Place: Montesquieu, Particularism, and the Pursuit of Liberty*. New York: University of Rochester Press.
- Bloom, A. (1987). Jean-Jacques Rousseau. In L. Strauss & J. Cropsey (Eds.), *History of Political Philosophy* (pp. 559-580). Chicago: The University of Chicago Press.
- Boesche, R. (1990). Fear Monarchs and Merchants: Montesquieu's Two Theories of Despotism. *Western Political Quarterly*, 43(4), 741-761.
- Carrese, P. O. (2016) . *Democracy in Moderation: Montesquieu, Tocqueville, and Sustainable Liberalism*. New York: Cambridge University Press.
- Chantornvong, S. (1978). Sanya prachakom kong Rousseau. [Rousseau's Social Contract] In S. Chantornvong (Ed.), *Prachaya Kanmuang Samaimai* [Modern Political Philosophy] (pp. 173-185). Bangkok: Thammasat University Press.
- Cohler, A. M. (2015). Introduction: The author of *The Spirit of the Laws*. In Montesquieu, *The Spirit of the Laws*. (A. M. Cohler, B. C. Miller, & H. S. Stone, Eds. & Trans.). New York: Cambridge University Press.
- Dunleavy, P. (2025). Prime Minister: government official. In *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/prime-minister>
- Ebenstein, W. (1960). *Great Political Thinkers: Plato to Present*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Giorgini, G. (2008). The Place of Tyrant in Machiavelli's Political Thought and The Literary Genre of the Prince. *History of Political Thought*, 29(2), 230-256.
- Hamilton, A., Madison, J., & Jay, J. (2008). *The Federalist Papers* (L. Goldman, Ed.). New York: Oxford University Press.
- Harmon, M. J. (1972). *Khwaam kit thang karn muang jak Plato thueng patjuban*. [Political Thoughts: from Plato to the Present.] (S. Charmarik, Trans.). Bangkok: Thammasat University Press.
- Hobbes, T. (2008). *Leviathan* (J.C.A. Gaskin, Ed.). New York: Oxford University Press.
- Howse, R. (2006). Montesquieu on Commerce, Conquest, War, and Peace. *Brooklyn Journal of International Law*, 31(3), 693-708.

- Jennings, J. (2011). Early Nineteenth-Century Liberalism. In G. Klosko (Ed.), *Oxford Handbooks of the History of Political Philosophy* (pp. 331-347). New York: Oxford University Press.
- Klosko, G. (1995). *History of Political Theory An Introduction: Volume II Modern Political Theory*. Florida: Harcourt Brace College Publishers.
- Krause, S. R. (2015). Freedom, Sovereignty, and the General Will in Montesquieu. In J. Farr & D. L. Williams (Eds.), *The General Will: The Evolution of a Concept* (pp. 147-172). New York: Cambridge University Press.
- Locke, J. (1993). Second Treatise of Government. In D. Wootton (Ed.), *Political Writings* (pp. 261-387). New York: Penguins Book.
- Lowenthal, D. (1987). Montesquieu. In L. Strauss & J. Cropsey (Eds.), *History of Political Philosophy* (pp. 513-534). Chicago and London: University of Chicago Press.
- Machiavelli, N. (1983). *The Discourses* (Leslie J. Walker, S.J., Trans. & B. Crick, Ed.). New York: Penguin Books.
- Machiavelli, N. (1998). *The Prince* (H. C. Mansfield, Trans.). Chicago and London: University of Chicago Press.
- Manent, P. (2016). Montesquieu and the Separation of Powers. In D. Carrithers (Ed.), *Charles-Louis de Secondat, Baron de Montesquieu* (pp. 231-254). London and New York: Routledge.
- Montesquieu, Baron de. (1748). *ESPRIT DES LOIS*. Charles de Secondat de Montesquieu De l'esprit des lois. https://www.archives-ecole-alsacienne.org/CDI/pdf/1400/14055_MONT.pdf
- Montesquieu, Baron de. (1965). *Considerations on the Causes of the Greatness of the Romans and their Decline* (D. Lowenthal, Ttrans.). New York: The Free Press.
- Montesquieu, Baron de. (2001). *The Spirit of the Laws* (T. Nugent, Trans.). Kitchener: Batoche Books.
- Montesquieu, Baron de. (2015). *The Spirit of the Laws*. (A. M. Cohler, B. C. Miller, & H. S. Stone, Eds. & Trans.). New York: Cambridge University Press.
- Mulgan, R.G. (1987). *Aristotle's Political Theory An Introduction for Students of Political Theory*. Oxford: Clarendon Press.
- Nielsen, Karen Margrethe. (2019). Tyrant's Vice: Pleonexia and Lawlessness in Plato's Republic. *Philosophical Perspectives*, 33(1), 146-169.
- Osborne, Thomas. (2022). Power degree zero: Montesquieu, Tocqueville, despotism. *Journal of Political Power*, 15(2), 243-261
- Pangle, T. L. (1990). The Philosophic Understandings of Human Nature Informing the Constitution. In A. Bloom (Ed.), *Confronting the Constitution: The Challenge to Locke, Montesquieu, Jefferson, and The Federalists from Utilitarianism, Historicism, Marxism, Freudianism, Pragmatism, Existentialism* (pp. 9-76). Washington, D.C.: The AEI Press.

- Plamenatz, J. (1972). *Man and Society: A Critical Examination of Some Important Social and Political Theories from Machiavelli to Marx*. London: Longman Group Limited.
- Plato. (1991). *Republic of Plato* (A. Bloom, Trans.). New York: Basic Book.
- Rahe, P. A. (2009). *Soft Despotism, Democracy's Drift: Montesquieu, Rousseau, Tocqueville, and the Modern Prospect*. New Haven & London: Yale University Press.
- Raskin, H. B. (2015). Montesquieu, Hegel, and Weber: From 'L'ESPRIT' to 'DER GEIST'. *International Journal of Social Science and Humanities Research*, 3(2), 208-215.
- Riley, P. (1986). *The General Will Before Rousseau: Transformation of the Divine to the Civic*. New Jersey: Princeton University Press.
- Rousseau, J. J. (1950a). A Discourse on the Origin of Inequality. In G. D. H. Cole (Ed. & Trans.), *The Social Contract and Discourses* (pp. 175-282). New York: E. P. Dutton and Company, Inc.
- Rousseau, J. J. (1950b). The Social Contract. In G. D. H. Cole (Ed. & Trans.), *The Social Contract and Discourses* (pp. 1-141). New York: E. P. Dutton and Company, Inc.
- Senelle, R., Clement, E., & Van de Velde, E. (Eds.). (2012). *The Road to Political Democracy: From Plato to the Charter of Fundamental Rights of the European Union*. Brussels: Academic & Scientific Publishers.
- Shklar, J. N. (1987). *Montesquieu*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Strauss, L. (1953). *Natural Right and History*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Strauss, L. (1963). *On Tyranny Revised and Enlarged* (A. Bloom, Ed.). New York: The Free Press of Glencore.
- Strauss, L. (1973). Locke's Doctrine of Natural Law. In L. Strauss, *What is Political Philosophy? and Other Studies* (pp. 197-220). Westport, Connecticut: Greenwood Press, Publishers.
- Talmon, J. L. (1986). *The Origins of Totalitarian Democracy*. New York: Penguin Books.
- Vallinder, T. (1992). *Montesquieu and Constitutionmaking in Sweden 1809-1815, Part II*. Research Portal: Find Research at Lund University. <https://portal.research.lu.se/en/publications/montesquieu-and-constitutionmaking-in-sweden-1809-1815-part-ii>
- Xenophon. (1963). Xenophon's Hiero of Tyrannicus. In A. Bloom (Ed.), *On Tyranny* (pp. 1-20). London: The Free Press of Glencoe Collier-Macmillan Limited.